

Västsvenska SOM-undersökningen 2021
Uppföljning av Vision Västra Götaland

[SOM-rapport nr 2022:40]

Innehåll

Förord.....	1
1. Västra Götaland, invånarna och dess välbefinnande.....	2
Utbildning.....	7
Invånarnas välbefinnande.....	10
Oro.....	16
Sammanfattning.....	19
2. Demokrati och delaktighet.....	21
Nöjdhet med demokratin.....	21
Förtroende för politiker och beslutande organ.....	25
Påverka politiska beslut.....	28
Kyrkovalet.....	34
Låta staten överta ansvaret för sjukvården?.....	35
Sammanfattning.....	37
3. Kultur och fritid.....	39
Pandemieffekter på kultur- och fritidsvanor.....	39
Fokus på: Konsert- och krogkultur.....	43
Föreningsliv och engagemang.....	44
Fokus på: Religiöst deltagande i Västsverige.....	47
Kultur i regionen.....	49
Sammanfattning.....	55
4. Arbetsmarknad och arbetsliv.....	57
Bedömning av Västra Götalandsregionens insatser för ökad sysselsättning.....	57
Ökad oro för arbetslöshet.....	61
Distansarbete.....	63
Sammanfattning.....	65
5. Hälsa och sjukvård.....	66
Självskattad hälsa.....	66
Blandad bedömning av sjukvården i Västra Götalandsregionen.....	68
Sammanfattning.....	74
6. Infrastruktur.....	76
Bedömning av infrastrukturprojekt.....	78
Pendling och Kollektivtrafik i Västra Götaland.....	82
Sammanfattning.....	87
7. Slutdiskussion.....	90
Västra Götaland, invånarna och dess välbefinnande.....	90
Demokrati och delaktighet.....	91
Fritid och kultur.....	93
Arbetsmarknad och arbetsliv.....	94

Hälsa och sjukvård	95
Infrastruktur och kollektivtrafik	96
Appendix	98
Information om den västsvenska SOM-undersökningen.....	98
Undersökningens upplägg	98
Svarsfrekvens och representativitet.....	99
Procentskattningar och felmarginaler.....	100
Referenser.....	101

Förord

Den regionala utvecklingsstrategin *Vision Västra Götaland – det goda livet* utgör en utgångspunkt för hur Västra Götaland ska utvecklas till en attraktiv region. Visionen, vilken antogs efter beslut i regionfullmäktige 2005, har tagits fram av Västra Götalandsregionen, kommunerna och andra intressenter så som högskolor och universitet, näringsliv, arbetsmarknadens organisationer och statliga organ. Utvecklingen i regionen ska genomsyras av perspektiven den gemensamma regionen, jämställdhet, integration och internationalisering. Arbetet med visionen innebär att fem fokusområden prioriteras: näringsliv, kompetens, infrastruktur och kommunikationer, kultur och hälsa.

I syfte att utvärdera visionens efterlevnad utifrån ett invånarperspektiv görs årligen återkommande medborgarundersökningar, där SOM-institutet har samverkat med Västra Götalandsregionen sedan 1998. Utgångspunkten för dessa undersökningar tas i visionen och frågorna knyter särskilt an till områden som hälsa, infrastruktur och kultur men också till frågor som berör den gemensamma regionen, de styrande och de beslut som fattas.

Den första utvärderingen av Västragötalandsregionens visionsarbete presenterades 2009, vilket innebär att föreliggande visionsrapport är den 13:e i ordningen. Rapportens upplägg följer en liknande struktur som tidigare års utvärderingar så till vida att tidsserier för frågor som knyter an till visionen följs upp. Nytt för i år är att de årliga temafrågorna i undersökningen lyfts fram och presenteras mer ingående. Tema för 2021 års undersökning var demokrati och delaktighet vilket innebär att kapitel 2 om demokrati och delaktighet är utökad i denna rapport.

Arbetet med den västsvenska SOM-undersökningen 2021 har gjorts möjligt tack vare flera medarbetare vid SOM-institutet. Elisabeth Falk är biträdande undersökningsledare för den västsvenska SOM-undersökningen, tillsammans med ansvarig forskare Anders Carlander. All samverkan och undersökningens innehåll och avrapportering sker i nära samråd med Tomas Ekberg vid Västra Götalandsregionen. Arbetet med föreliggande rapport är ett samarbete mellan flera av SOM-institutets medarbetare: Julia Bergquist (*Västra Götaland, invånarna och dess välbefinnande* samt *Arbetsmarknad och arbetsliv*), Anders Carlander och Björn Rönnerstrand (*Demokrati och delaktighet*), Filippa Kvarnryd (*Kultur och fritid*), Elisabeth Falk (*Hälsa och sjukvård* samt *Infrastruktur*). Forskare Anders Carlander har haft det samlade ansvaret för SOM-institutets uppföljning av Vision Västra Götaland i ett invånarperspektiv.

1. Västra Götaland, invånarna och dess välbefinnande

Västra Götalands demografiska sammansättning och dess variationer ligger till grund för de analyser och slutsatser som presenteras i denna rapport. Information om hur befolkningsstrukturen ser ut och utvecklas är viktig kunskap när variationer i vanor och attityder analyseras. Detta inledande kapitel har som syfte att ge en överblick över hur svarspersonerna i den västsvenska SOM-undersökningen fördelar sig över regionens delar, olika utbildningsnivåer, subjektiv klass, boendeyrken och nationaliteter. Vidare visar kapitlet i vilken utsträckning Västra Götalandsregionens vision om ”det goda livet” har blivit uppfyllt och vad som kan vara i behov av fortsatt utveckling. Till Visionens övergripande syften hör att regionen ska erbjuda en god hälsa, jämlikt fördelad utbildning och arbetsmarknad, trygghet, välbefinnande samt en god miljö. Kapitlet redovisar fördelningen av attityder, vanor och bedömningar hos befolkningen i frågor som berör flera av de områden som finns med i Vision Västra Götaland, utifrån ett antal frågor som ställdes i den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Västra Götalandsregionen är indelad i fyra delregioner (tabell 1.1). När analyser framöver görs på delregionnivå i Västra Götaland används den befintliga indelningen av de olika kommunförbunden: Göteborgsregionen (inklusive Kungälv), Sjuhärad, Skaraborg och Fyrbodal.

Tabell 1.1 Delregioner i Västra Götaland

Göteborgsregionen	Sjuhärad	Skaraborg	Fyrbodal
Ale	Bollebygd	Essunga	Bengtsfors
Alingsås	Borås	Falköping	Dals-Ed
Göteborg	Herrljunga	Grästorps	Färgelanda
Härryda	Mark	Gullspång	Lysekil
Kungälv	Svenljunga	Götene	Mellerud
Kungälv	Tranemo	Hjo	Munkedal
Lerum	Ulricehamn	Karlsborg	Orust
Lilla Edet	Vårgårda	Lidköping	Sotenäs
Mölnådal		Mariestad	Strömstad
Partille		Skara	Tanum
Stenungsund		Skövde	Trollhättan
Tjörn		Tibro	Uddevalla
Öckerö		Tidaholm	Vänersborg
		Töreboda	Åmål
		Vara	

Skillnader i befolkningsmängd mellan delregionerna är i sig ingen grund till variation vad gäller vanor och åsikter delregionerna emellan. Är däremot skillnaderna i befolkningens sammansättning stora och systematiska kan de förväntas påverka resultaten. För en fullständig metodredovisning för hur detta påverkar svarsmönster i 2021 års västsvenska SOM-undersökningar se Falk m.fl. (2022).

Tabell 1.2 Befolkning i Sverige, Västra Götaland och de fyra kommunförbunden, 1998–2021 (antal)

År	Sverige	Västra Götaland	Göteborgs- regionen	Sjuhärad	Skaraborg	Fyrbodal
1998	8 854 322	1 486 918	831 428	202 672	257 594	258 366
2000	8 882 792	1 494 641	844 802	202 809	254 756	257 387
2002	8 940 788	1 508 230	858 709	203 966	254 105	258 023
2004	9 011 392	1 521 895	872 155	205 016	255 109	258 311
2006	9 113 257	1 538 284	888 229	206 716	255 758	258 625
2008	9 256 347	1 558 130	906 691	208 522	256 234	259 359
2010	9 415 570	1 580 297	928 629	210 484	256 472	259 737
2012	9 555 893	1 600 447	947 575	212 276	256 955	260 427
2014	9 747 355	1 632 012	970 912	215 275	260 057	263 987
2015	9 851 017	1 648 682	982 360	217 326	261 803	266 337
2016	9 995 153	1 671 783	997 446	220 323	264 342	270 114
2017	10 120 242	1 690 782	1 012 569	222 543	265 950	271 706
2018	10 171 524	1 709 814	1 028 248	224 540	267 268	273 106
2019	10 327 589	1 725 881	1 041 850	226 086	268 462	273 878
2020	10 379 295	1 734 443	1 049 592	226 884	268 955	273 942
2021	10 452 326	1 744 859	1 058 278	228 306	269 771	273 805
Förändring 1998–2021	18,0%	17,3%	27,3%	12,6%	4,7%	6,0%

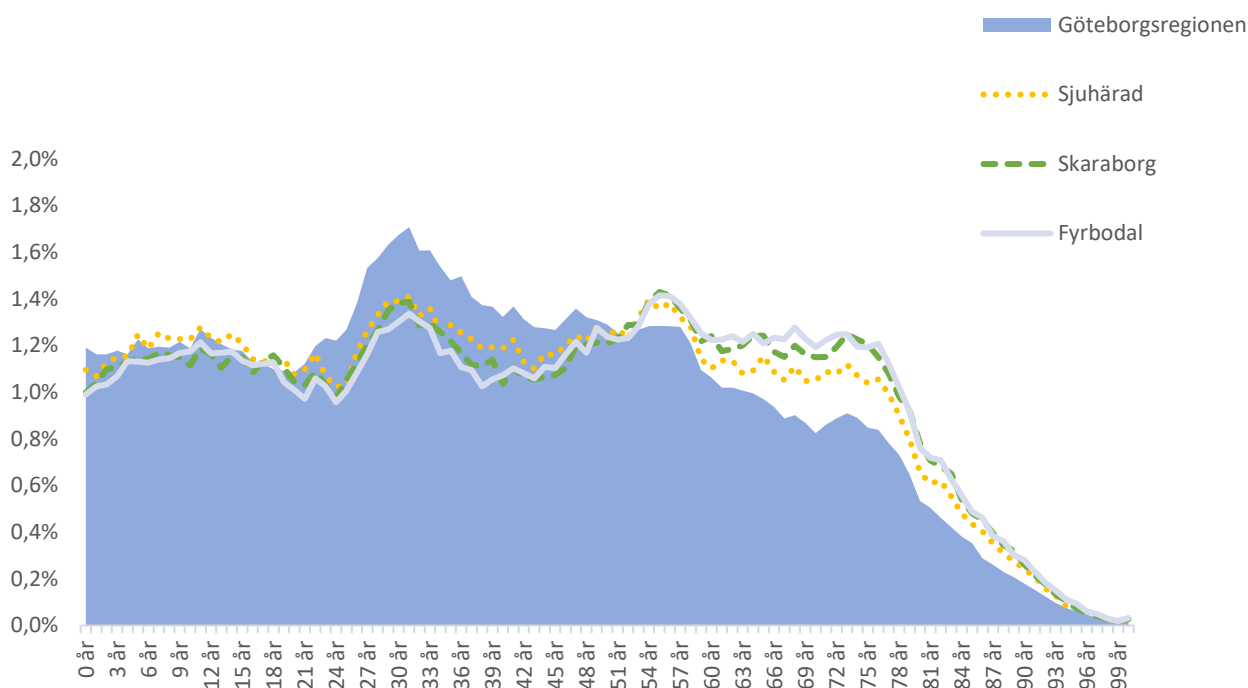
Kommentar: I Göteborgsregionen ingår även Kungsbacka kommun.

Källa: SCB (2022).

Tabell 1.2 visar hur den totala befolkningsmängden i Sverige, Västra Götaland respektive de fyra delregionerna har förändrats över tid. Av tabellen framgår att samtliga delregioner har genomgått en generell ökning i befolkningsmängd sedan mätningarnas början 1998. Störst har ökningen emellertid varit i Göteborgsregionen på dryga 27 procent.

Figur 1.1 visar åldersfördelningen i de olika delregionerna i procentandelar för varje årskulls andel av den totala befolkningen. Som framgår av figuren är andelen invånare i arbetsför ålder högre i Göteborgsregionen jämfört med övriga delregioner, samtidigt som andelen invånare över 50 år är jämförelsevis lägre.

Figur 1.1 Befolkningsandel i varje årskull och delregion, Västra Götaland 2021 (procent)

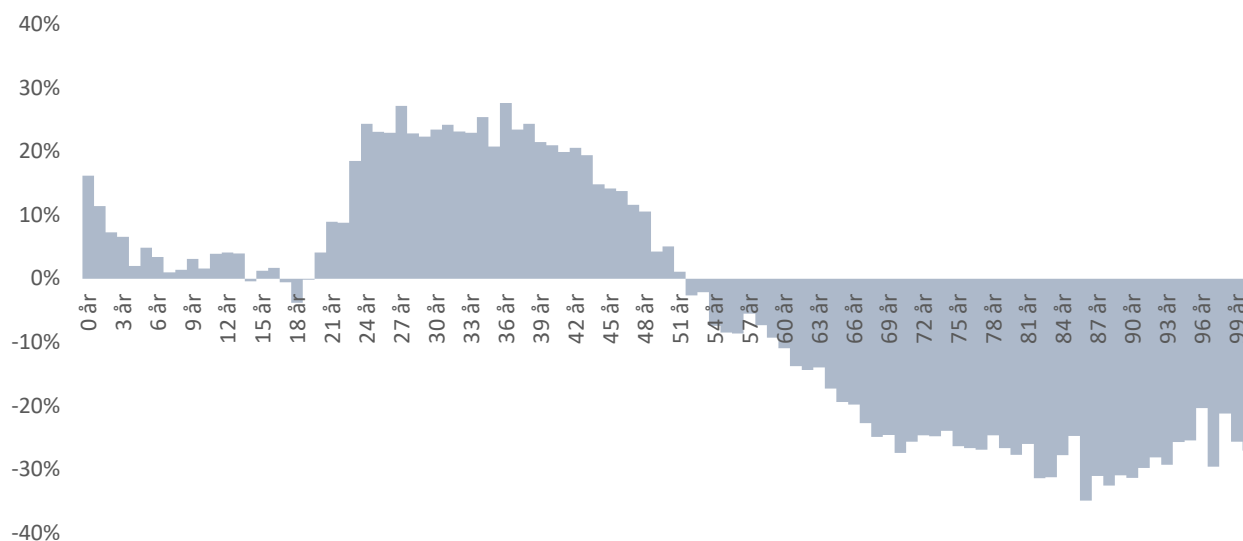

Kommentar: Figuren visar hur stor andel av befolkningen i de olika delregionerna varje årskull utgör. I faktiska tal är befolkningen 3,5 till 4,5 gånger större i Göteborgsregionen än i de övriga tre delregionerna.

Källa: SCB (2022).

Figur 1.2 visar hur stor andel av befolkningen i Göteborgsregionen varje årskull utgör, jämfört med motsvarande andel i Skaraborg, Sjuhärad och Fyrbodal. Figuren indikerar en klar skillnad i åldersfördelning mellan Göteborgsregionen och övriga delregioner. Sammanlagt utgör 20–50-åringar omkring 43 procent av befolkningen i Göteborgsregionen jämfört med ett genomsnitt på 36 procent i de övriga delregionerna. Samtidigt utgör personer över 65 år i genomsnitt 23 procent av befolkningen i Sjuhärad, Skaraborg och Fyrbodal, jämfört med dryga 17 procent i Göteborgsregionen.

Figur 1.2 Skillnad mellan Göteborgsregionen och Skaraborg/Sjuhärad/Fyrbodal i befolkningsandel för varje årskull, Västra Götaland 2021 (procent)

Kommentar: Positiva tal indikerar övervikt i befolkningsandel för Göteborgsregionen. Exempelvis har Göteborg fler i åldern 20–50.

Källa: SCB (2022).

Regionindelningen och befolkningsöversikten som hitintills presenterats är baserad på registerdata. I den västsvenska SOM-undersökningen ombeds de svarande själva uppge i vilken typ av område de bor. I formuläret anges inga förtydliganden för vad som avses med de olika svarsalternativen på frågan med avseende på exempelvis befolkningsstorlek. Svaren delas in i fyra kategorier (tabell 1.3). Bland de svarande är det 15 procent som uppger sig bo på landsbygden, 19 procent bor i mindre tätorter, 33 procent i städer eller större tätorter och 33 procent uppger sig bo i Göteborg.

Tabell 1.3 Svarspersonernas boendeområde, Västra Götaland 2021 (procent och antal)

Ren landsbygd	Mindre tätort	Stad eller större tätort	Göteborg	Summa procent	Antal
15	19	33	33	100	2 456

Kommentar: Frågan lyder: *I vilken typ av område bor du?* Personer som svarat något av alternativen 'storstad, centralt', 'storstad, ytterområde/förort', 'stad eller större tätort, centralt' eller 'stad eller större tätort, ytterområde' och enligt urvalsdata bor i Göteborg har förts till kategori Göteborg. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Av de svarande är 91 procent själva uppväxta i Sverige (tabell 1.4). Nio procent uppger att de är uppväxta utanför Sverige och motsvarande siffra för de svarandes föräldrar är 16 procent. Det går att utläsa en viss skillnad vad gäller nuvarande boendeområde respektive det område i vilket svarspersonerna växte upp. Jämfört med frågan om svarspersonernas boendeområde (tabell 1.3) framgår att fem procentenheter fler har vuxit upp på ren landsbygd jämfört med andelen som uppger att de bor på ren landsbygd nu.

Tabell 1.4 Svarspersonernas uppväxt, Västra Götaland 2021 (procent)

	Växt upp någonstans - själv	Växt upp någonstans – far	Växt upp någonstans - mor
Ren landsbygd i Sverige	20	30	29
Mindre tätort i Sverige	28	21	23
Stad eller större tätort i Sverige	22	17	18
Stockholm, Göteborg eller Malmö	21	16	14
Annat land i Norden	2	4	5
Annat land i Europa	3	6	5
Land utanför Europa	4	6	6
Summa procent	100	100	100
Antal	2 288	2 276	2 268

Kommentar: Frågan lyder: *Var någonstans har du, respektive din far och din mor, huvudsakligen vuxit upp?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Andel uppvuxna utanför Sverige innefattar de som vuxit upp i annat land i Norden, annat land i Europa eller annat land utanför Europa.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Bland svarspersonerna i den västsvenska SOM-undersökningen 2021 uppger 91 procent att de är svenska medborgare och sex procent att de har dubbelt medborgarskap, varav ett är svenskt (tabell 1.5). Sex procent uppger att de är utländska medborgare och att de saknar ett svenskt medborgarskap. Andelen utländska medborgare är marginellt högre i Göteborgsregionen jämfört med övriga delregioner i Västra Götaland.

Tabell 1.5 Svarspersonernas medborgarskap, Västra Götaland 2021 (procent)

Medborgarskap	Västra Götaland	Göteborgsregionen	Sjuhärad, Skaraborg och Fyrbodalen
Svensk medborgare	91	89	95
Både svensk medborgare och medborgare i annat land	6	7	3
Medborgare i annat land	3	4	2
Summa procent	100	100	100
Antal	2 397	1 421	1 092

Kommentar: Frågan lyder: *Är du...* Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Antalet utländska medborgare i delregionerna Sjuhärad, Skaraborg och Fyrbodalen är för litet för att särredovisas. I Göteborgsregionen ingår även Kungälv kommun.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Svarspersonernas subjektiva klasstillhörighet används som en förklaringsfaktor i kartläggningen av de sociala aspekterna av Vision Västra Götaland. Den subjektiva klasstillhörigheten hänger i hög grad samman med individers yrken och positioner på arbetsmarknaden (Karlsson, 2016). Respondenterna i den västsvenska SOM-undersökningen ombads svara på om deras nuvarande hem kan klassificeras som ett arbetarhem, jordbrukarhem, tjänstemannahem, högre tjänstemannahem eller företagarhus. Tabell 1.6 visar fördelningen av svvarspersonernas subjektiva klasstillhörighet. En majoritet av de svarande, 54 procent, uppger sig ha vuxit upp i ett arbetarhem och en något mindre andel, 42 procent, klassificerar sitt nuvarande boende på samma sätt.

Tabell 1.6 Subjektiv klass, Västra Götaland 2021 (procent)

Subjektiv klass	Nuvarande hem	Uppväxthem
Arbetarhem	42	54
Jordbrukarhem	3	10
Tjänstemannahem	38	21
Högre tjänstemannahem	10	6
Företagarhem	7	9
Summa procent	100	100
Totalt antal	2 309	2 309

Kommentar: Frågan lyder: *Om du skulle beskriva ditt nuvarande hem vilket av nedanstående alternativ stämmer då bäst?* Samtliga alternativ redovisade. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Invånares möjlighet till utbildning, arbete, bostad, trygghet och hälsa är alla faktorer som ingår i Västra Götalandsregionens vision om det goda livet, och påverkas i sin tur av vilket socioekonomiskt område invånarna bor i. Skillnader mellan resursstarka- respektive svaga områden ligger till grund för segregation, något som enligt forskning i högre grad drabbar områden med svaga resurser (Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd [Forte], 2017). Inkomna svar från svarspersoner boende i Göteborgs Stad kommer i denna rapport analyseras efter den socioekonomiska resursstyrkan i det område som svarspersonerna är bosatta i. Indelningen bygger på kommunens primärområden och redovisas utifrån fyra kategorier: starka, medelstarka, medelsvaga och svaga områden, baserat på medelinkomst och andel som erhåller ekonomiskt bistånd i respektive primärområde. I tabell 1.7 redovisas hur fördelningen av svarspersoner boende i Göteborgs Stad fördelar sig över de fyra resursområdena. Tabellen visar att den största andelen svarande bor i ett resursstarkt område.

Tabell 1.7 Svarspersonernas resursområde, Göteborgs Stad 2021 (procent och antal)

Resursstarka områden	Medelresursstarka områden	Medelresurssvaga områden	Resurssvaga områden	Summa procent	Antal
29	26	27	19	100	824

Kommentar: Indelningen bygger på primärområdena i Göteborgs Stad och baseras på respektive områdes medelinkomst och andel som erhåller ekonomiskt bistånd.

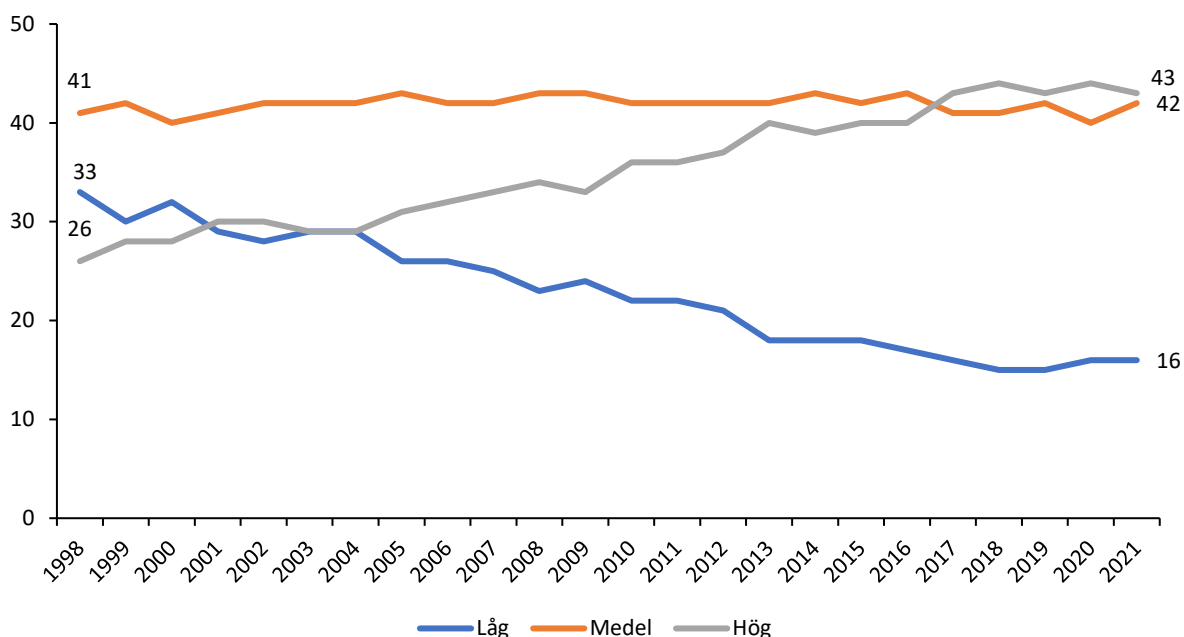
Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Utbildning

Utbildning används ofta som en indikator på ett lands humankapital, ett mått på kunskaper och färdigheter ses som en ekonomisk resurs och hänger samman med bland annat hälsa, deltagande i samhället och möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden (Regeringskansliet, 2005). Forskning visar dessutom att en välfungerande skolverksamhet kan bidra till upprätthållandet av mellanmänsklig tillit, i synnerhet i områden med hög andel utrikesfödda (Rönnerstrand & Solevid, 2021). Vision Västra Götaland (2005) uttrycker en strävan om att bryta könstraditionella utbildnings- och yrkesval samt att skillnader i utbildning på grund av kön och ursprung skall utjämnas.

Andelen högutbildade – personer som har eller håller på att skaffa sig en universitets- eller högskoleutbildning – ökar stadigt bland västsvenskarna (figur 1.3). Andelen med medelhög utbildning har legat stabilt kring 40 procent sedan mätningarnas början medan andelen svarande med låg utbildning stadigt minskar. Bland svarande mellan 30 och 64 år har en majoritet hög utbildning.

Figur 1.3 Utbildningsnivå bland invånare 16–85 år, Västra Götaland 1998–2021 (procent)

Kommentar: Utbildning: *Låg*: max grundskola eller motsvarande obligatorisk skola. *Medel*: allt över grundskola men ej studier vid universitet/högskola, *Hög*: studier vid/examen (inklusive forskarutbildning) från högskola/universitet. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 1998–2021.

Västra götalandregionens rapport *Var det bättre förr?* (VGR Analys 2020) redogör för statistik på utbildningsnivå i åldrarna 25 till 64 år. Här framgår att en bra bit över 40 procent av befolkningen i 25 till 64 års ålder har genomgått någon form av eftergymnasial utbildning så som yrkeshögskola, högskola eller universitet, ett resultat som speglar den utbildningsnivå som uppgavs av respondenterna i den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Tabell 1.8 Utbildningsnivå i olika grupper, Sverige och Västra Götaland 2021 (procent)

	Låg	Medellåg	Medelhög	Hög	Summa procent	Antal svar
Sverige	15	29	23	33	100	10 820
Västra Götaland	16	30	21	33	100	2 377
Kön						
Kvinna	14	26	23	37	100	1 196
Man	18	34	19	29	100	1 169
Ålder						
16–29 år	8	51	16	25	100	270
30–49 år	3	25	19	53	100	682
50–64 år	9	35	25	31	100	641
65–85 år	35	23	21	21	100	784
Subjektiv klass						
Arbetslöshet	25	43	18	14	100	948
Jordbrukarhögskola	32	36	23	9	100	64
Tjänstemannahögskola	7	21	24	48	100	867
Högre tjänstemannahögskola	2	15	18	65	100	244
Företagarhögskola	13	27	26	34	100	165
Delregion						
Göteborgsregionen	10	26	22	42	100	1 398
-Göteborg	9	23	22	46	100	745
-Resursstark	4	24	26	46	100	223
-Medelresursstark	7	20	21	52	100	189
-Medelresurssvag	10	16	23	51	100	198
-Resurssvag	16	38	18	28	100	134
Sjuhärad	23	35	19	23	100	336
Skaraborg	25	33	24	18	100	357
Fyrbodalen	21	35	18	26	100	398

Kommentar: *Lågutbildad* - ej fullgjord eller fullgjord grundskola/obligatorisk skola, *medellågutbildad* - studier eller examen vid gymnasium, folkhögskola etc., *medelhögutbildad* - eftergymnasialutbildning (ej högskola/universitet) eller studier vid högskola/universitet, *högutbildad* - examen (inkl. forskarutbildning) från högskola/universitet. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. I Göteborgsregionen ingår även Kungsbacka kommun.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2021 samt Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Tabell 1.8 visar fördelningen av de svarandes utbildningsnivå. En bra bit över hälften av de kvinnliga svarande uppger sig ha fullgjort en hög eller medelhög utbildning. Motsvarande siffror är klart lägre bland männen. Andelen högutbildade är som högst bland de som uppgett att de har vuxit upp i ett högre tjänstemannahem. Lägst andel högutbildade på nio procent återfinns bland de som vuxit upp i jordbrukarhögskola.

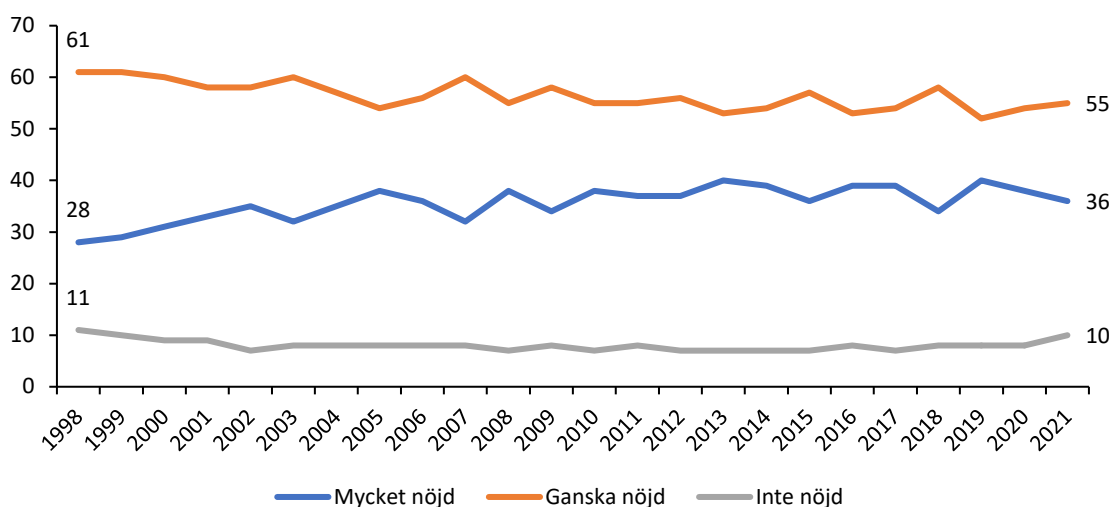
Ett viktigt inslag i Västra Götalandsregionens vision (2005) är att lärmiljöer inte påverkas av varken geografiska eller sociala begränsningar. Likvärdigheten i den svenska skolan har samtidigt kommit att ifrågasättas allt mer under de senaste åren. Trots att förtroendet för grundskolan generellt sett ökar stadigt anser en stor andel av befolkningen att skolans kvalitet under senare år har försämrats (Lindblad m.fl., 2022). En faktor som kan påverka utbildningsnivån är den växande andelen unga som inte går ur grundskolan med godkända betyg, något som i sin tur är tydligt koncentrerat till ett mindre antal skolor (VGR Analys, 2020). Ökande skillnader i skolresultat är i huvudsak en effekt av både bostads- och skolsegregation (Holmlund m.fl., 2020).

Utbildningsnivån i Göteborgs Stad skiljer sig signifikant åt beroende på om den svarande bor i ett resursstarkt- respektive svagt område¹. Andelen högutbildade är som högst i medelresursstarka och medelresurssvaga områden, vilket i sin tur utgör en drygt tjugo procentenheter högre andel än de som bor i områden klassificerade som resurssvaga. Resultatet bekräftas av en logistisk regressionsanalys som visar att den genomsnittliga sannolikheten för en person boende i ett resurssvagt område att ange en högre utbildning är 46 procent, medan motsvarande sannolikhet för en person boende i ett resursstarkt område ligger på dryga 70 procent. Sannolikheten att ange en högre utbildning skiljer sig däremot mycket lite mellan tre övriga resursområden². Resultaten indikerar att områden med mycket svaga resurser tenderar att vara mer utsatta för socioekonomiska skillnader när det kommer till utbildning. En linjär OLS regression visar på ett likartat positivt samband.³ Vid en känslighetsanalys där vi kontrollerar för variablerna *kön* och *egen inkomst* minskar dock effekten på sambandet något.

Invånarnas välbefinnande

Den västsvenska SOM-undersökningen mäter regionsinvånarnas allmänna livstillfredsställelse genom att de tillfrågas om hur nöjda de på det hela taget är med sina liv. Figur 1.4 visar fördelningen av de olika svarsalternativen från 1998 fram till 2021. I stort är regionens invånare fortsatt nöjda med sina liv. Över tid kan man se att andelen som är mycket nöjda med livet ökat med åtta procentenheter från 28 till 36, och en motsvarande minskning i andelen som är ganska nöjda med livet från 61 procent i slutet på 1990 talet till 55 procent i 2020 års undersökning.

Figur 1.4 Livstillfredsställelse, Västra Götaland 1998–2021 (procent)

Kommentar: Frågan lyder 'Hur nöjd är du på det hela taget med det liv du lever?'. Svarsalternativen är 'mycket nöjd', 'ganska nöjd', 'inte särskilt nöjd' och 'inte alls nöjd'. I kolumnen 'inte nöjd' redovisas andelarna 'inte särskilt nöjd' och 'inte alls nöjd'. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1998–2021.

¹ Chi-2 test med p-värde .000.

²Den fyrgradiga variabeln 'utbildning' har i detta fall slagits samman till en dikotom variabel, där svarskategorierna 'Låg' och 'Medellåg' får värdet 0 och benämns 'Inte högutbildad', och svarskategorierna 'Medelhög' och 'Hög' får värdet 1 och benämns 'Högutbildad'. P-värde: .000

³Enkel linjär regression med p-värde .000. b-koefficienterna för kategorierna 'medelresurssvaga områden', 'medelresursstarka områden' och 'resursstarka områden' är .57, .61 respektive .54, med 'resurssvaga områden' som referenspunkt.

Bland gruppen unga har nöjdheten minskat något under senare år (tabell 1.9), vilket skulle kunna härledas till en något senare etablering på bostads- och arbetsmarknaden (VGR Analys 2020). En logistisk regressionsanalys visar på ett positivt samband mellan ålder och nöjdhet med livet, och en person inom den yngre åldersgruppen uppskattas med cirka tio procentenheter mindre sannolikhet vara nöjd med livet, jämfört med de äldre åldersgrupperna⁴. Skillnaderna i motsvarande sannolikheter uppskattas vara lägre i de äldre åldersgrupperna, vilket skulle kunna indikera på att det finns en viss tröskeffekt mellan den yngsta respektive den äldre och mer etablerade gruppen vuxna, vad gäller nöjdhet med livet. Effekten på sambandet är emellertid relativt svagt och när vi i en känslighetsanalys justerar för variablerna *egen inkomst* och *utbildning* minskar sambandet ytterligare. Vi kan därmed dra slutsatsen att ålder, trots dess signifikanta påverkan på nöjdheten med livet, knappast kan ses som en avgörande variabel när den kontrolleras för andra livsfaktorer.

Boende i resurssvaga områden, låginkomsttagare och svarande uppvuxna i jordbrukarhem är i lägre grad nöjda med sina liv (tabell 1.9). Bland de som i störst utsträckning uppger sig vara är mycket nöjda återfinns personer hemmahörande i högre tjänstemannahem och höginkomsttagare. Den procentuella skillnaden i nöjdhet är därutöver förhållandevis stor mellan Göteborgs Stads olika socioekonomiska områden. Andelen som uppger sig vara mycket nöjda med livet är omkring 20 procentenheter högre för de svarande som bor i ett resursstarkt område, jämfört med dem som bor i ett resurssvagt område. Skillnaden är statistiskt säkerställd⁵. En logistisk regressionsanalys visar vidare på ett positivt samband mellan områdets resursstyrka och livstillfredsställelse, samt att sannolikheten för att en person är nöjd med sitt liv är omkring tio procentenheter högre i resursstarka områden jämfört med i resurssvaga områden. Trots det signifikanta sambandet kan knappt tre procent av livstillfredsställelsen förklaras av vilket socioekonomiskt resursområde man tillhör. Justerat för utbildningsnivå, inkomst och ålder minskar sambandseffekten ytterligare. *Egen inkomst* är den variabel vars positivt signifikanta samband med livstillfredsställelse ökar när vi vid en känslighetsanalys kontrollerar för fler variabler. Såväl b-koefficienten som signifikansen i den logistiska regressionsmodellen blir starkare vid tillägg av variablerna *kön* och *ålder*⁶.

Sammanfattningsvis visar resultaten att en mängd olika faktorer spelar in när det kommer till nöjdhet med livet, något som bekräftas i VGR:s rapport ”*Lycka för fler. Kan ett samhälle med mer fokus på lycka öka människors välbefinnande?*” (VGR analys 2019b). I rapporten konstateras att bakgrundsfaktorer såsom ålder, boendeområde, kön och inkomst har en förklarande – men inte avgörande – del i hur nöjda invånarna är med sina liv. Bakgrundsfaktorerna kan snarare ses som rambetingelser inom vilka en mängd andra faktorer samspekar. De kan med andra ord spela en betydande roll när de sätts i ett större sammanhang och samvarierar med faktorer som är mer kopplade till meningsfullhet i vardagen. Ålderns påverkan på nöjdhet kan till exempel samvariera med faktorer som i själva verket har en mer direkt koppling till arbetsliv och begränsade levnadsvillkor än vad de har till välbefinnande.

⁴ Den fyrgradiga variabeln 'Nöjd med livet' har i detta fall slagits samman till en dikotom variabel, där svarskategorierna 'Inte alls nöjd' och 'Inte särskilt nöjd' får värdet 0 och benämns 'Inte nöjd', och svarskategorierna 'Ganska nöjd' och 'Mycket nöjd' får värdet 1 och benämns 'Nöjd'. P-värde: .000

⁵ Konfidensintervall för kategorin 'resurssvagt område' ligger mellan 0.16 och 0.29, och motsvarande konfidensintervall för resursstarkt område ligger mellan 0.36 och 0.49.

⁶ Odds-ration för b-koefficienten i den logistiska regressionsmodellen är 1,4 respektive 3,3 för de olika nivåerna i variabeln 'egen inkomst', med 'låg inkomst' som referenspunkt. Efter tillägg för variablerna 'kön' och 'ålder' ökar regressionsmodellens odds-ration till 1,6 respektive 4,7.

Tabell 1.9 Livstillfredsställelse, Västra Götaland 2021 (procent och antal)

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Inte nöjd	Summa procent	Antal svar
Västra Götaland	35	55	10	100	2 391
Kön					
Kvinna	37	55	8	100	1 204
Man	34	55	11	100	1 175
Ålder					
16–29 år	30	54	16	100	270
30–49 år	36	52	12	100	688
50–64 år	36	57	7	100	643
65–85 år	37	55	8	100	790
Subjektiv klass					
Arbetsarhem	28	58	14	100	951
Jordbrukarhem	21	69	10	100	63
Tjänstemannahem	39	54	7	100	866
Högre tjänstemannahem	50	47	3	100	243
Företagarhem	45	51	4	100	160
Månadsinkomst					
Max 14 999	27	59	14	100	483
Mellan 15 000 och 24 999	30	58	12	100	464
Mellan 25 000 och 34 999	36	54	10	100	573
Mellan 35 000 och 44 999	42	52	6	100	424
Minst 45 000	46	50	4	100	354
Delregion					
Göteborgsregionen	35	56	9	100	1 419
-Göteborg	33	55	12	100	751
-Resursstark	43	48	9	100	224
-Medelresursstark	33	56	11	100	190
-Medelresurssvag	29	59	12	100	196
-Resurssvag	22	59	19	100	140
Sjuhärad	38	50	12	100	335
Skaraborg	36	56	8	100	357
Fyrbodal	37	54	9	100	397

Kommentar: För frågans lydelse se figur 1.4. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. I Göteborgsregionen ingår även Kungsbacka kommun.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Tabell 1.10 redogör för huruvida västsvenskarna upplever att de ingår i ett större sammanhang, om de lever ett meningsfullt liv och huruvida de upplever att de saknar något meningsfullt i sitt liv. Sammantaget framgår att en klar majoritet uppger att de ingår i ett sammanhang och att livet är meningsfullt. Omkring 90 procent uppger att de lever ett meningsfullt liv. Andelen som uppger att de inte saknar något betydelsefullt i sitt liv är något lägre.

Tabell 1.10 Påståenden om livet, Västra Götaland 2021 (procent)

	Stämmer helt	Stämmer ganska bra	Stämmer inte särskilt bra	Stämmer inte alls	Summa procent	Antal svar
Jag ingår i ett större sammanhang	31	44	16	9	100	2 295
Mitt liv är meningsfullt	47	42	9	2	100	2 331
Jag saknar inget betydelsefullt i mitt liv	29	47	16	8	100	2 301

Kommentar: Frågan lyder 'I vilken utsträckning stämmer följande påståenden in på ditt liv?'. Svarsalternativen framgår av tabellen. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Tabell 1.11 redogör för hur svarsfördelningen av påståendet om huruvida de svarandes liv är meningsfullt ser ut i olika grupper. Den subjektiva klassindelningen visar att de som identifierar sitt hem som arbetarhem i lägst grad instämmer i påståendet om att deras liv är meningsfullt. Inom denna grupp uppger sig 85 procent ha ett meningsfullt liv, vilket kan jämföras med svarande boendes i högre tjänstemannahem, vars motsvarande siffra är 96 procent. Vidare går en viss åldersskillnad att notera bland de svarande. I den yngsta åldersgruppen uppger 17 procent att de inte upplever sitt liv som meningsfullt, medan motsvarande siffror bland övriga åldersgrupper är något lägre. Andelen låginkomsttagare som inte stämmer in i påståendet om att deras liv är meningsfullt är 17 procent, medan motsvarande andel hos höginkomsttagare är två procent. Störst är skillnaden mellan de som uppger att de är nöjda med livet jämfört med de som inte är det.

Tabell 1.11 Meningsfullhet i livet, Västra Götaland 2021 (procent och antal svar)

	Stämmer helt	Stämmer ganska bra	Stämmer inte särskilt bra	Stämmer inte alls	Summa procent	Antal svar
Samtliga	47	42	9	2	100	2 331
Kön						
Kvinna	50	40	8	2	100	1 174
Man	45	44	9	2	100	1 146
Ålder						
16–29 år	43	40	11	6	100	263
30–49 år	54	33	11	2	100	677
50–64 år	50	43	6	1	100	633
65–85 år	39	50	9	2	100	758
Subjektiv klass						
Arbetarhem	38	47	12	3	100	926
Jordbrukarhem	40	47	10	3	100	58
Tjänstemannahem	50	42	7	1	100	855
Högre tjänstemannahem	66	30	3	1	100	241
Företagarhem	56	39	4	1	100	161
Månadsinkomst						
Max 14 999	35	48	12	5	100	466
Mellan 15 000 och 24 999	38	47	12	3	100	450
Mellan 25 000 och 34 999	46	44	8	2	100	562
Mellan 35 000 och 44 999	59	34	6	1	100	422
Mer än 45 000	63	35	2	0	100	351
Delregion						
Göteborgsregionen	48	42	8	2	100	1 383
-Göteborg	46	43	9	2	100	726
-Resursstark	54	38	8	0	100	223
-Medelresursstark	46	44	8	2	100	184
-Medelresurssvag	39	48	10	3	100	189
-Resurssvag	40	41	13	6	100	129
Sjuhärad	47	43	8	2	100	326
Skaraborg	44	39	12	2	100	345
Fyrbodal	49	40	8	3	100	390
Livstillfredsställelse						
Nöjd med livet	52	43	4	1	100	2 096
Inte nöjd med livet	5	29	50	16	100	220

Kommentar: Frågan lyder 'I vilken utsträckning stämmer följande påståenden in på ditt liv? – Mitt liv är meningsfullt.' Svarsalternativen framgår av tabellen. Procentbasen utgörs av de som besvarat delfrågan. I Göteborgsregionen ingår även Kungsbacka kommun.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

För att få fram en heltäckande bild av invånarnas livstillfredsställelse ombads respondenterna att reflektera kring i vilken utsträckning de *under den senaste veckan* gjort något intressant, känt sig stolta, bestämt över sin egen tid och blivit väl behandlade av andra. Dessa fyra aspekter är starkt kopplade till upplevelsen av meningsfullhet och sägs därtill utgöra en förklarande faktor för livstillfredsställelse, även vid kontroll för utbildning, kön och ålder. Känslan av meningsfullhet i vardagen har dessutom visat sig ha en större effekt på livstillfredsställelsen hos människor som befinner sig i arbetslöshet (VGR Analys, 2019b).

Det påstående som flest respondenter i mycket stor utsträckning kan instämma i är att ha *blivit väl behandlad av andra* (tabell 1.12). Något färre upplever att de i mycket stor utsträckning kunnat bestämma över sin egen tid. Andelen som inte alls eller i ganska liten utsträckning gjort intressanta saker, känt sig stolta, bestämt över sin egen tid eller blivit väl behandlade av andra varierar mellan 9 och 40 procent.

Tabell 1.12 Om du tänker tillbaka på den senaste veckan, i vilken utsträckning har du:

	Inte alls	I ganska liten utsträckning	I ganska stor utsträckning	I mycket stor utsträckning	Summa procent	Antal svar
Lärt dig något eller gjort något intressant	8	32	44	16	100	2 355
Känt dig stolt över något du gjort	7	25	51	17	100	2 344
Kunnat bestämma över din egen tid	4	16	44	36	100	2 347
Blivit väl behandlad av andra	2	7	51	40	100	2 340

Kommentar: Frågan lyder 'Om du tänker tillbaka på den senaste veckan, i vilken utsträckning har du:'. Svarsalternativen framgår av tabellen. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Att lära sig/göra något intressant och att känna sig stolt över något som man gjort är vanligast förekommande i de yngsta åldersgrupperna, medan majoriteten i den äldsta gruppen i lägre grad uppger samma sak (tabell 1.13). Pensionärerna uppger å andra sidan i större utsträckning att de kunnat bestämma över sin egen tid samt att de blivit väl behandlade av andra.

Tabell 1.13 Påståenden om den senaste veckan, Västra Götaland 2021 (andel i ganska liten utsträckning och inte alls i procent)

	Lärt dig något eller gjort något intressant	Känt dig stolt över något du gjort	Kunnat bestämma över din egen tid	Blivit väl behandlad av andra	Minsta antal svar
Samtliga	40	32	20	9	2 340
Kön					
Kvinna	39	30	20	8	1 175
Man	41	34	20	11	1 153
Ålder					
16–29 år	34	39	28	14	270
30–49 år	33	26	30	9	671
50–64 år	37	26	20	10	634
65–85 år	51	39	7	7	764
Subjektiv klass					
Arbetarhem	50	38	24	12	937
Jordbrukarhem	51	34	19	14	62
Tjänstemannahem	34	27	16	6	856
Högre tjänstemannahem	24	24	16	3	240
Företagarhem	27	19	12	10	162
Månadsinkomst					
Max 14 999	45	42	17	12	476
Mellan 15 000 och 24 999	52	39	17	11	451
Mellan 25 000 och 34 999	40	31	24	10	560
Mellan 35 000 och 44 999	32	21	22	5	423
Mer än 45 000	26	20	15	6	352
Delregion					
Göteborgsregionen	36	31	21	9	1 383
-Göteborg	36	34	22	10	728
-Resursstark	36	30	15	8	221
-Medelresursstark	30	30	22	10	187
-Medelresurssvag	37	36	24	6	187
-Resurssvag	50	41	28	18	129
Sjuhärad	42	28	17	10	331
Skaraborg	47	38	16	10	348
Fyrbodal	44	30	21	10	389
Livstillfredsställelse					
Nöjd med livet	36	27	17	6	2 101
Inte nöjd med livet	70	73	41	33	220

Kommentar: Frågan lyder 'Om du tänker tillbaka på den senaste veckan, i vilken utsträckning har du'. Tabellen redovisar andelen som uppger att påståendena inte alls eller i ganska liten utsträckning stämmer. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. I Göteborgsregionen ingår även Kungsbacka kommun.

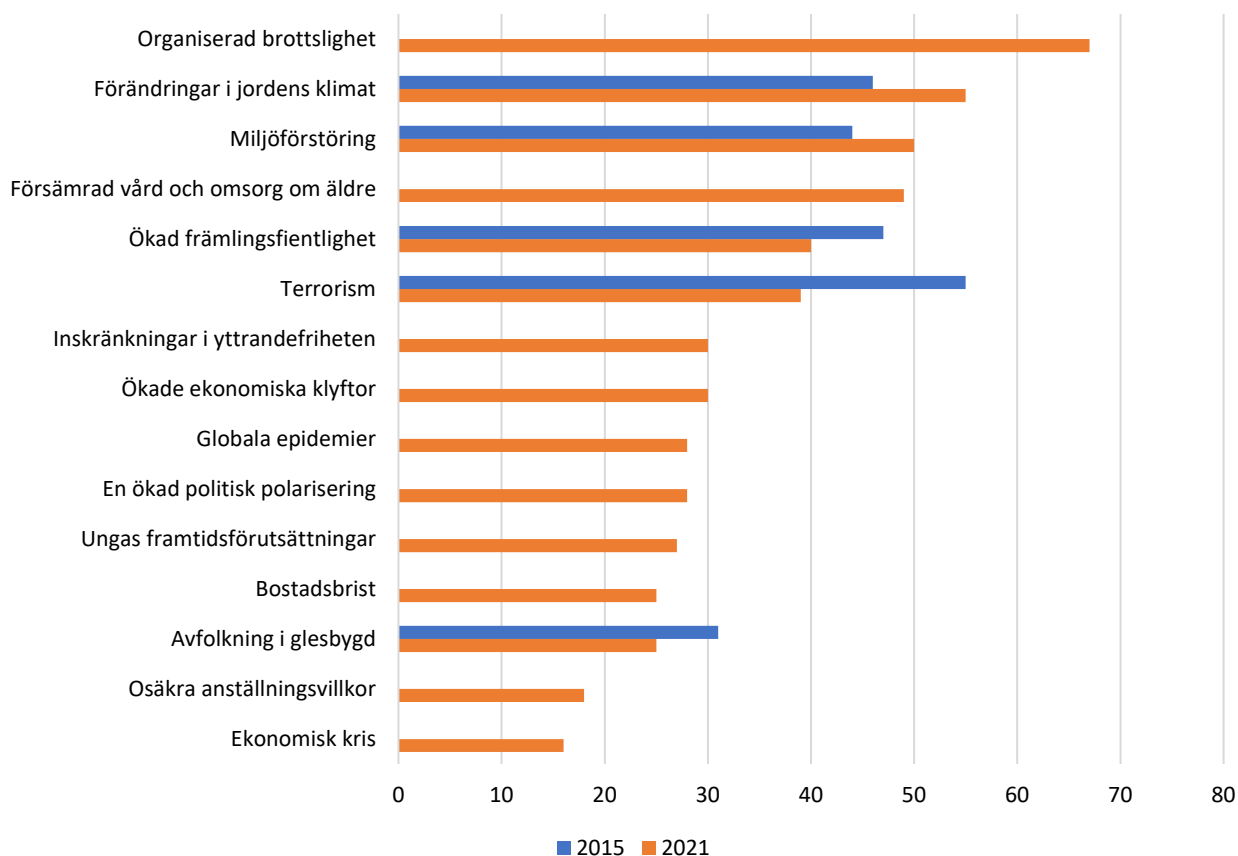
Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Återigen sticker personer från högre tjänstemannahem och företagarhus ut genom att i högst grad uppge att de lärt sig/gjort något intressant och känt sig stolta över något som de gjort den senaste veckan. Svarande i dessa grupper uppger dessutom i högst utsträckning att de kunnat bestämma över sin egen tid. Respondenter boendes i arbetar- och jordbrukarhus uppger i lägst utsträckning detsamma. Betydande delregionala skillnader saknas, medan svaren på samtliga fyra påståenden varierar med avseende på den ekonomiska resursstyrkan i de svarandes bostadsområde (Göteborgs Stad). Svarande som uppger att de inte är nöjda med livet sticker ut vad gäller påståendet om att ha blivit väl behandlad av andra. Inom denna grupp instämmer 33 procent i låg utsträckning att de blivit väl behandlade av andra.

Oro

Slutligen redovisas en översikt över frågor som i olika grad uppges oroa regionens invånare. Figur 1.5 visar andelen som i den västsvenska SOM-undersökningen 2015 och 2021 uppgav sig vara mycket oroliga för ett antal olika scenarion. Under 2021 var västsvenskarna som mest oroliga för organiserad brottslighet, följt av förändringar i jordens klimat, miljöförstöring och en försämrad vård och omsorg om äldre. Vad gäller frågorna som rör miljö och klimat har andelen oroliga genomgått en tydlig ökning sedan 2015. Minst oroande 2021 upplevdes frågan om ekonomisk kris, följt av osäkra anställningsvillkor och bostadsbrist. Värt att nämna är dock att datainsamlingen för den västsvenska SOM-undersökningen genomfördes innan det förändrade konjunkturläget 2022 och att resultaten därmed inte nödvändigtvis är representativa för dagens ekonomiska läge.

Figur 1.5 Orosbedömningar inför framtiden, Västra Götaland 2015 och 2021 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Om du ser till läget idag, hur oroande upplever du själv följande inför framtiden?* Svarsalternativen är: *Mycket oroande, ganska oroande, inte särskilt oroande, inte alls oroande*. Figuren visar andelen som har svarat *Mycket oroande*. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Minsta antal svarspersoner är 2 456.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2015 och 2021.

I 2021 års undersökning ställdes tre frågor som på olika sätt går att koppla till coronapandemin. En av frågorna handlar om oro för coronaviruset och dess konsekvenser för en själv, ens närstående och för det svenska samhället. I tabell 1.14 redovisas att över hälften av de svarande är mycket eller ganska oroade för coronaviruset och dess konsekvenser för sina närstående eller för det svenska samhället. Andelen som är oroade för sig själva är lägre och ligger på drygt 30 procent.

Tabell 1.14 Oro för coronaviruset och dess konsekvenser, Västra Götaland 2021

	Mycket oroad	Ganska oroad	Inte särskilt oroad	Inte alls oroad	Summa procent	Antal svar
Dig själv	8	25	51	16	100	2 389
Dina närstående	17	40	37	6	100	2 368
Det svenska samhället	17	46	32	5	100	2 359

Kommentar: Frågan lyder: *Hur oroad är du för coronaviruset och dess konsekvenser för: Dig själv; Dina närstående; Det svenska samhället*. Svarsalternativen framgår av tabellen. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Vad gäller oron för coronaviruset och dess konsekvenser (tabell 1.15) är andelen som uppger att de är mycket oroliga högre bland kvinnor än bland män, vare sig det gäller dem själva, deras närstående eller det svenska samhället generellt. Bland personer i den äldre åldersgruppen (65–85 år) är andelen som är mycket oroliga för sig själva och för det svenska samhället högre jämfört med övriga åldersgrupper. Den högsta andelen svarande som uttrycker mycket oro för sina närstående återfinns bland den yngsta

åldersgruppen. Vad gäller utbildningsnivån är oron för coronaviruset något lägre hos personer som har genomgått en hög utbildning. Andelen mycket oroliga är också lägre bland svarande med en högre inkomstnivå. Några större delregionala skillnader när det kommer till oro för coronaviruset återfinns däremot inte.

Tabell 1.15 Oro för coronaviruset och dess konsekvenser i olika grupper, Västra Götaland 2021 (andel mycket orolig i procent)

	Dig själv	Dina närmaste	Det svenska samhället	Minsta antal svar
Samtliga	8	17	17	2 359
Kön				
Kvinna	9	19	20	1 180
Man	7	14	14	1 167
Ålder				
16–29 år	3	20	15	268
30–49 år	4	14	12	677
50–64 år	9	17	16	640
65–85 år	13	18	23	774
Utbildningsnivå				
Låg	15	22	26	356
Medellåg	8	17	16	700
Medelhög	7	18	18	488
Hög	5	13	12	777
Månadsinkomst				
Max 14 999	13	23	21	474
Mellan 15 000 och 24 999	11	20	21	456
Mellan 25 000 och 34 999	8	17	18	566
Mellan 35 000 och 44 999	5	14	13	422
Mer än 45 000	3	7	7	352
Delregion				
Göteborgsregionen	8	16	17	1 392
Sjuhärad	9	18	19	330
Skaraborg	9	18	18	352
Fyrbodol	8	16	16	395

Kommentar: Frågan lyder: *Hur oroad är du för coronaviruset och dess konsekvenser för:* Dig själv; Dina närmaste; Det svenska samhället. Tabellen visar andelen som har svarat *Mycket oroande*. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

I Göteborgsregionen ingår även Kungälv kommun.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

En annan pandemirelaterad fråga som ställdes i 2021 års västsvenska undersökning handlar om hur coronapandemin har förändrat synen på hur det svenska samhället fungerar – huruvida den har förändrats till det positiva eller till det negativa. Tabell 1.16 visar att för drygt 50 procent av de svarande så har coronapandemin inte förändrat synen på hur det svenska samhället fungerar. 21 procent uppger att coronapandemin har genererat en mer positiv syn på hur det svenska samhället fungerar, medan 28 procent svarar att coronapandemin har påverkat deras syn i en mer negativ riktning. Den grupp som i störst utsträckning uppger sig ha fått en mer negativ syn på samhället är svarspersoner i åldrarna 16–29 år. Nära 40 procent av personerna som ingår i den här gruppen beskriver sin syn på samhället som mer negativ än innan pandemin. De grupper vars syn på samhället i störst utsträckning har förblivit densamma är personer tillhörande den äldsta åldersgruppen samt låginkomsttagare. Variationen mellan de olika delregionerna är återigen förhållandevis liten.

I tabell 1.16 redovisas även föregående års resultat inom parentes, och vi kan utifrån detta konstatera att Västra Götalands invånare jämfört med förra årets mätning har blivit mer negativa vad gäller hur coronapandemin har förändrat deras synen på hur det svenska samhället fungerar. Detta gäller i synnerhet den allra yngsta åldersgruppen och personer med hög utbildningsnivå. Den yngre generationen utgör en av de grupper som drabbats hårdast av coronapandemin, vilket inte minst förklaras av osäkra positioner på arbetsmarknaden samt förhöjd risk att hamna i arbetslöshet (VGR Analys 2021). Detta skulle i sin tur kunna vara en delförklaring till gruppens förhållandevis negativa inställning till hur samhället fungerar.

Tabell 1.16 Bedömning av om coronapandemin har förändrat synen på hur det svenska samhället fungerar, Västra Götaland 2021 (procent)

	Mycket mer positiv	Lite mer positiv	Varken mer positiv eller mer negativ	Lite mer negativ	Mycket mer negativ	Antal svar
Samtliga	3(6)	18(29)	51(42)	22(17)	6(6)	2 388
Kön						
Kvinna	3(6)	18(32)	54(42)	20(15)	5(5)	1 200
Man	2(6)	19(27)	48(41)	24(20)	7(6)	1 176
Ålder						
16–29 år	1(4)	15(26)	45(44)	31(19)	8(7)	274
30–49 år	2(8)	19(32)	50(38)	23(15)	6(7)	683
50–64 år	3(6)	18(33)	51(39)	21(17)	7(5)	643
65–85 år	3(5)	19(25)	54(46)	18(19)	6(5)	788
Utbildningsnivå						
Låg	3(6)	17(20)	56(49)	16(20)	8(5)	369
Medellåg	2(5)	18(25)	52(45)	22(18)	6(7)	706
Medelhög	2(6)	18(29)	51(41)	22(18)	7(6)	492
Hög	3(6)	20(38)	48(37)	24(14)	5(5)	781
Månadsinkomst						
Max 14 999	3(5)	15(25)	52(45)	22(18)	8(7)	485
Mellan 15 000 och 24 999	4(6)	17(28)	54(42)	20(18)	5(6)	466
Mellan 25 000 och 34 999	1(6)	17(28)	51(42)	24(18)	7(6)	572
Mellan 35 000 och 44 999	2(6)	22(36)	50(38)	22(15)	4(5)	423
Mer än 45 000	3(6)	22(36)	49(38)	21(15)	5(5)	354
Delregion						
Göteborgsregionen	3(7)	19(31)	49(40)	23(16)	6(6)	1 415
Sjuhärad	3(7)	20(27)	52(40)	21(20)	4(6)	336
Skaraborg	2(4)	16(29)	53(49)	24(15)	5(3)	354
Fyrbodol	2(4)	19(25)	53(44)	18(20)	8(7)	400

Kommentar: Frågan lyder: *Hur har coronapandemin ändrat din syn på hur det svenska samhället fungerar? Jag har blivit...* Svarsalternativen framgår av tabellen. Procentbasen utgörs av de som besvarat fråga. I Göteborgsregionen ingår även Kungsbacka kommun. Resultat från förra årets undersökning visas inom parentes.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Sammanfattning

Invånarna

Information om sammansättningen av de svarande i den Västsvenska SOM-undersökningen 2021 tillsammans med statistik från SCB är viktiga underlag att ha med sig för att tolka resultaten som presenteras i rapporten. Göteborgsregionen har en betydligt högre andel invånare i arbetsför ålder jämfört med övriga delregioner, vilket påverkar både servicebehov och skatteintäkter. Drygt två tredjedelar av de svarande är antingen bosatta i en stad/större tätort, eller i Göteborg.

Utbildning

Ett av Vision Västra Götalands målsättningar har varit att utjämna de könstraditionella skillnaderna kopplade till utbildningsnivå. Skillnaden i utbildningsgrad mellan kvinnor och män kvarstår dock och kvinnor uppnår i högre utsträckning en hög utbildningsnivå. Utbildningsnivån hos de svarande motsvarar i hög grad befolkningen i genomsnitt, givet statistik från registerdata. Andelen högutbildade skiljer sig samtidigt åt mellan olika grupper och störst skillnad återfinns mellan resursstarka- respektive resurssvaga boendeområden samt mellan subjektiva klasser. Personer hemmahörande i resursstarka områden är betydligt mer sannolika att uppnå en högre utbildning än personer som bor i ett resurssvagt område, samtidigt som utbildningsnivån bland övriga grupper är förhållandevis jämn. Resultatet indikerar att den geografiska åtskillnaden mellan olika socioekonomiska områden kan ha en påverkan på invånarnas möjlighet till utbildning, samt att de negativa konsekvenserna av detta i högst grad drabbar områden med små resurser.

Välbefinnande

Invånarnas välbefinnande redovisas utifrån fyra uppsättningar frågor. Inledningsvis redovisas den allmänna livstillfredsställelsen på aggregerad nivå över tid och i grupper 2021. Över tid har andelen som är ganska respektive inte nöjda med sina liv minskat något till fördel för gruppen som är mycket nöjda med tillvaron. Mest nöjda med sina liv 2021 är svarande hemmahörande i högre tjänstemannahem och höginkomsttagare.

Andelen unga som uppger sig vara nöjda med sina liv har under senare mätningar genomgått en minskning och sannolikheten att en person uppger sig vara nöjd med livet är signifikant lägre i den yngsta åldersgruppen jämfört med övriga åldersgrupper. Resultatet skulle möjligtvis kunna härledas till en senare etablering på bostads- och arbetsmarknaden. Sambandets förklaringsgrad är samtidigt låg och sjunker ytterligare vid justering för andra variabler. Skillnaden i livstillfredsställelse mellan resursstarka- respektive svaga områden i Göteborg är förhållandevis stor, men trots ett statistiskt säkerställt samband mellan resursområde och välbefinnande kan vi återigen konstatera att sambandet i fråga bara utgör en liten del av förklaringen till varför vissa är mer nöjda än andra, och vice versa. Resultaten bekräftar till viss del det som tidigare rapporterats kring ämnena livstillfredsställelse och välbefinnande – bakgrundsfaktorer som ålder och socioekonomiskt område tenderar att samvariera med andra faktorer som i sin tur har en närmare koppling till känslan av tillfredsställelse.

Vad gäller frågan om huruvida invånarna lever ett meningsfullt liv visar resultaten liknande tendenser som frågan om den allmänna livstillfredsställelsen. Här finns livstillfredsställelsen med som en bakgrundsvariabel, och gruppen som inte är nöjda med sina liv håller i lägst grad med om påståendet om att deras liv är meningsfulla. Övriga grupper som utmärker sig genom att i lägst utsträckning instämma i att de lever ett meningsfullt liv är personer i den yngsta åldersgruppen, boende i arbetarhem och resurssvaga områden samt låginkomsttagare. Livet den senaste veckan ser olika ut för olika grupper i det västsvenska samhället. Människor som befinner sig mitt i livet uttrycker en hög grad av meningsfullhet men brist på tid. Svarande i pensionärsåldern uppger sig tvärtom i hög utsträckning kunna bestämma över sin egen tid, samt att de har blivit väl behandlade av andra. Personer i grupperna högre tjänstemannahem och företagarhus sticker ut genom att i högst grad uppge att de både lärt sig eller gjort något intressant och känt sig stolta över något de gjort. Motsatt mönster går att utläsa bland svarande från arbetarhem. Personer som ingår i gruppen vars livstillfredsställelse är låg uppger sig i lägst utsträckning ha blivit behandlade väl, haft möjligheten att bestämma över sin egen tid, känt sig stolta eller lärt sig/gjort något intressant.

Oro

Invånarnas oro upplevs som stark inför organiserad brottslighet, miljöförstöring, förändringar i jordens klimat samt för en försämrad vård och omsorg om äldre. Vad gäller coronapandemin och dess konsekvenser uppger de svarande en större oro för sina närstående och det svenska samhället än för sig själva. En större andel kvinnor än män uttrycker mycket oro både för sig själva, sina närstående och det svenska samhället. Personer med högre inkomst och utbildningsnivå uppger i lägre grad oro för coronapandemin och dess konsekvenser. De grupper vars syn på hur det svenska samhället fungerar har gått i en positiv riktning till följd av coronapandemin består även de av högutbildade och höginkomsttagare. Den grupp som i störst utsträckning uppger att de fått en mer negativ bild av hur samhället fungerar består av svarande mellan 16–29 år. Av resultaten framgår emellertid att för majoriteten av de svarande har synen på hur samhället fungerar förblivit densamma som innan coronapandemin.

2. Demokrati och delaktighet

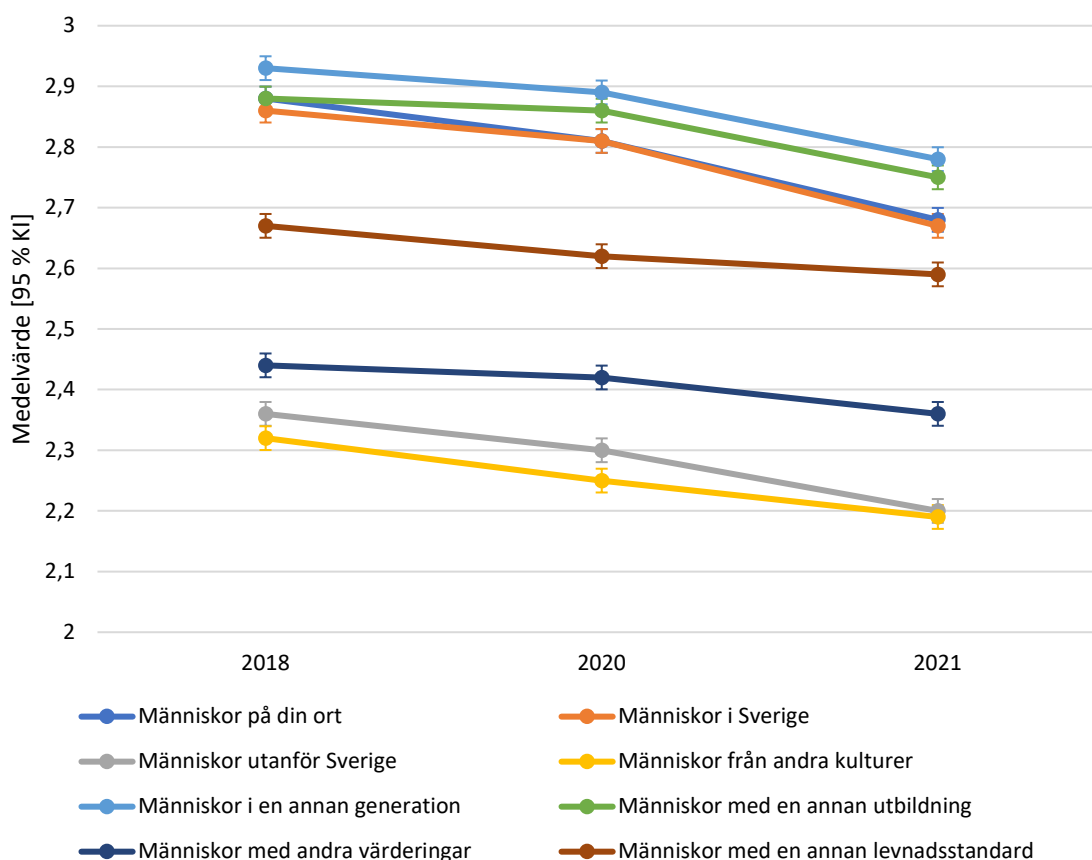
Ett legitimt demokratiskt system förutsätter ett medborgerligt förtroende för demokratin som princip, för politikerna som verkar i systemet samt för de politiska institutionerna (Easton, 1975). I det här kapitlet redovisar vi hur invånarna i Västra Götaland ser på de grundläggande aspekterna i demokratin. Vi redovisar också viktiga demokratiindikatorer som på olika vis påverkar förutsättningar för demokratin. Vi inleder redovisningen med att studera invånarnas nöjdhet med demokratin, deras förtroende för politiker och hur väl de anser att politikerna sköter sin uppgift. Därefter analyserar vi vad västsvenskarna har att säga om möjligheterna att påverka politiska beslut, samt om uppfattningarna gällande de grundläggande demokratiska aspekterna skiljer sig åt beroende på var i regionen man bor. Vi avslutar med en redovisning av politiskt deltagande, en presentation av kyrkoval och det politiska förslaget om att låta staten överta ansvaret för sjukvården.

Nöjdhet med demokratin

En mycket central del i människors sociala relationer och kollektiva handlingar är en grundläggande känsla av samhörighet (Baumeister & Leary, 1995). Det råder emellertid ingen konsensus kring just hur samhörighet ska definieras, men det är likväl något som påverkar saker som solidaritet, tillit och i förlängningen hur väl demokratin fungerar i ett samhälle (Antonsich, 2010; Gabrielsson, 2021). Alltså, ju högre grad av känsla av samhörighet, desto bättre förutsättningar för demokratin. Det går även att se tydliga likheter mellan begreppen samhörighet och delaktighet, där möjligen känsla av samhörighet föregår delaktighet och där det senare är en mer aktiv del av ett sammanhang. Oavsett så ingår begreppet delaktighet i Västra Götalandsregionens styrdokument "Vision Västra Götaland – Det goda livet" som en av definitionerna på Det goda livet.

I den västsvenska SOM-undersökningen har vi nu under tre års tid mätt graden av upplevd samhörighet i den västsvenska befolkningen; 2018, 2020 samt 2021, med frågan *Hur stor samhörighet känner du med...* där varje delfråga visar olika grupper av människor (se figur 2.1). Vi kan börja med att konstatera att trenden är signifikant negativ, det vill säga graden av samhörighet sjunker för varje år. Medelvärdeskillnaden mellan år på varje enskild samhörighetsfråga är signifikant åtskilda ($p < .001$) och resultaten blir inte annorlunda när vi kontrollerar för kön, ålder, utbildningsnivå och egen månadsinkomst ($p < .001$). Det framgår också i all tydlighet att samhörighet med olika grupper av människor kan rangordnas, där samhörighet med människor från andra kulturer är lägst medan människor i en annan generation åtnjuter den högsta graden av samhörighet (figur 2.1). För ordningens skull kan vi retoriskt reflektera över om det är möjligt att redovisa medelvärden baserat på en fyrgradig skala. Det är inte optimalt då skalan bör betraktas som en ordinal skala med kategorier, snarare än numeriska värden, det är först vid 6–7 skalsteg som vi potentiellt kan betrakta en ordinal skala som numerisk (Rhemtulla m.fl., 2012). Men då vårt urval är stort och grundar sig på ett slumpmässigt urval med god datakvalitet bedömer vi att riskerna för feltolkningar är försvinnande små. En ytterligare känslighetsanalys visar att ordinal logistisk regression ger exakt samma huvudsakliga resultat.

Figur 2.1 Upplevd grad av samhörighet med andra människor, Västra Götaland 2018–2021 (medelvärde och 95% konfidensintervall)

Kommentar: Frågan lyder: *Hur stor samhörighet känner du med:* Delfrågorna framgår av figuren. Svarsskalan sträcker sig från 1 (Ingen samhörighet) till 4 (Mycket stor samhörighet).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018–2021.

I ett välfungerande demokratiskt samhälle krävs ett förtroende för, och legitimitet gentemot, det demokratiska systemet. Nöjdhet med demokratin är invånarnas betyg på hur väl demokratin fungerar (Linde & Ekman, 2003). I den västsvenska SOM-undersökningen mäts nöjdheten med demokratin genom frågeformuleringen *Hur nöjd är du på det hela taget med det sätt på vilket demokratin fungerar i*. Frågan mäts på olika nivåer: EU, Sverige, Västra Götalandsregionen samt kommunen. Detta är exempel på vad som ibland kallas för ”diffust förtroende”. Det handlar om det generella stödet för samhällets styrsystem och dess principer, och inte om vad systemen ”levererar” i form av vad politiken kan leverera (Norris, 1999). Så när människor besvarar frågan om hur väl demokratin fungerar är det i första hand de proceduriella aspekterna som utvärderas (Dahlberg, Linde & Holmberg, 2015).

I tabell 2.1 redovisas resultaten av nöjdheten med demokratin på de olika nivåerna. I likhet med föregående år får bedömningen av demokratin i Sverige högst andel nöjda följt av bedömningen av demokratin i kommunen, sedan i Västra Götaland, och sist i EU. Det är fler som är nöjda än inte nöjda med demokratin på alla nivåer, men så har det inte alltid varit. Tidigare har andelen negativa till hur demokratin fungerar i EU varit större än andelen positiva, där andelen nöjda med demokratin i EU har ökat från 36 procent 2016 till 53 procent 2021. En liknande ökning av nöjdhet med demokratin i EU kan noteras i den nationella SOM-undersökningen (Martinsson & Andersson, 2022).

Tabell 2.1 Nöjd med demokratin i EU, Sverige, Västra Götalandsregionen respektive hemkommunen, Västra Götaland 2021 (procent)

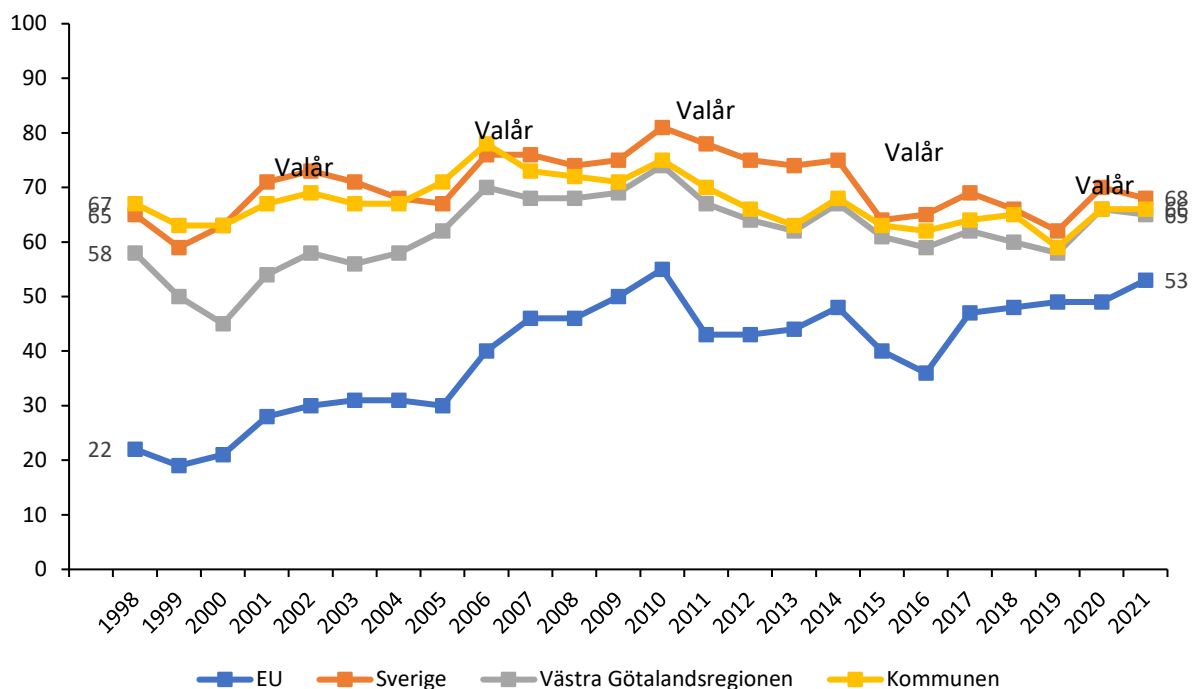
	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Inte särskilt nöjd	Inte alls nöjd	Summa procent	Antal svar
EU	3	50	37	10	100	2 405
Sverige	13	55	23	9	100	2 402
Västra Götalandsregionen	8	57	27	8	100	2 330
Kommunen där du bor	9	57	25	9	100	2 346

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Nöjdhet med demokrati är normalt relativt stabilt över tid och inte påverkad i någon större utsträckning av enskilda händelser. Det är inte förvånande med tanke på att det som utvärderas är grundläggande principer kring det demokratiska styret, snarare än uppfattning om den förda politiken. De förändringar som noteras de senaste åren är inte heller speciellt stora sett i ett längre tidsperspektiv, se figur 2.2. När det gäller demokratin i EU kan vi däremot se en längre trend av ökande nöjdhet med demokratin mellan 1998–2020. Sett över tid är ett vanligt förekommande fenomen den så kallade valårseffekten, det vill säga att när det är valår i Sverige tenderar nöjdheten med demokratin att stiga jämfört med året innan (Holmberg & Weibull, 2019). Valåret 2018 sticker dock ut i figuren, som det första valåret under mätperioden där ingen ökning av hur nöjda invånarna är med demokratin jämfört med föregående år noteras. Under 2020 ökade nöjdheten i Sverige och kommunen med åtta procentenheter och Västra Götalandsregionen med sju procentenheter jämfört med 2019, detta efter en period av en nedåtgående trend. När vi nu jämför 2020 års värden med mätningen 2021 finner vi en hög grad av stabilitet. Detta gäller främst utvärderingen av demokratin i Sverige, Västra Götaland och i kommunen. Däremot ser vi att nöjdheten med demokratin i EU ökar mellan 2020 och 2021, från 49 till 53 procent, vilket befäster den positiva trend som pågått ett antal år. Skillnaden är emellertid knappt signifikant ($p = .055$).

Figur 2.2 Mycket eller ganska nöjd med demokratin i EU, Sverige, Västra Götalandsregionen och kommunen, Västra Götaland 1998–2021 (procent)

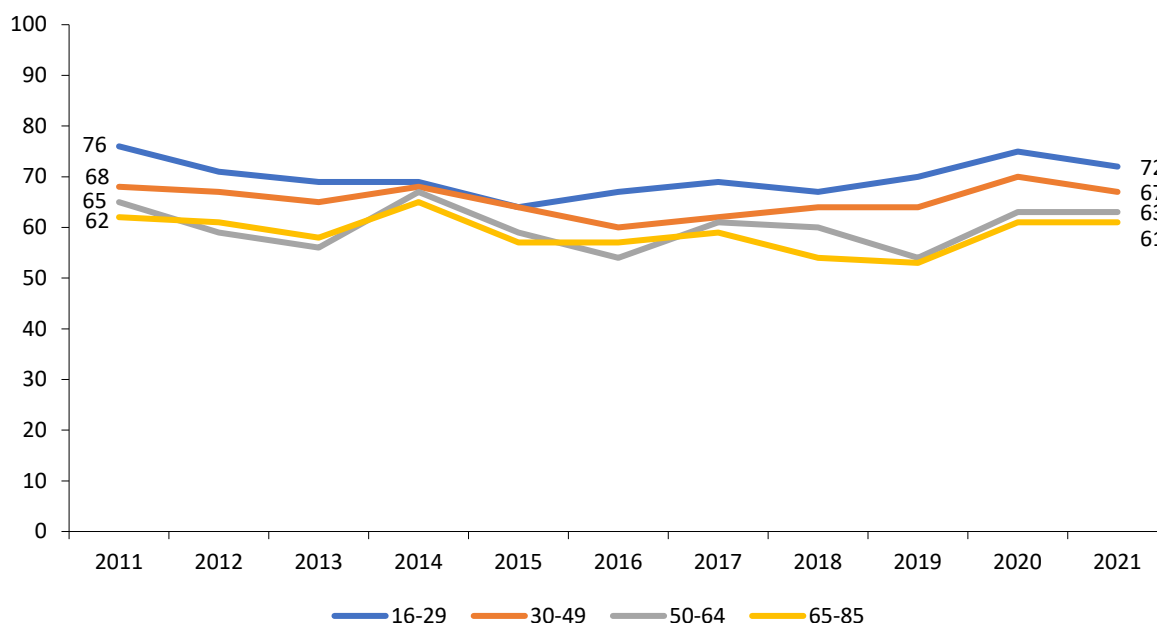

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Figuren visar de som är mycket eller ganska nöjda med demokratin.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1998–2021.

Låt oss nu rikta blickarna mot den roll som ålder har för nöjdheten med demokratin. Figur 2.3 visar nöjdheten uppdelat i fyra ålderskategorier: 16–29, 30–49, 50–64 och 65–85 år. Det som framkommer är att unga västsvenskar (16–29 år) är mest nöjda med demokratin i Västra Götalandsregionen. Det gäller inte bara i 2021 års mätning utan för nästan alla år som redovisas i figuren. Vidare verkar det som att nöjdheten med demokratin har fallit med stigande ålder under de senaste fem åren. De två äldsta grupperna (50–64 och 65–85) har under denna period uppvisat större missnöje än gruppen bestående av västsvenskar mellan 30–49 år. Detta kan möjligen kopplas till erfarenheter av tidigare konstellationer och de tidigare landstingen, det vill säga att för den yngre generationen finns det ingen jämförelsepunkt.

Figur 2.3 Mycket eller ganska nöjd med demokratin i Västra Götalandsregionen efter åldersgrupp, Västra Götaland 2011–2021 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Figuren visar de som är mycket eller ganska nöjda med demokratin.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1998–2021.

Förtroende för politiker och beslutande organ

Eftersom invånarna överläter det politiska beslutsfattandet till folkvalda representanter är förtroende för folkvalda politiker en annan viktig indikator som används för att utvärdera kvaliteten på demokratin (Craig m.fl., 1990). En förutsättning för ett legitimt demokratiskt system är därför att invånarna har förtroende för och kan lita på sina valda politiker. I den västsvenska SOM-undersökningen ställs frågan *Allmänt sett, hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?* Frågan innehåller många olika grupper och yrkeskategorier med bland annat förtroende för politiker på riksnivå, politiker i Västra Götalandsregionen samt kommunpolitiker. Resultaten redovisas i tabell 2.2. För politiker på alla de tre olika nivåerna är det fler personer som ger negativa än positiva svar, vilket framkommer i balansmåten. Rikspolitiker kommer bäst ut med ett balansmått på -2. För denna grupp av politiker hyser 30 procent mycket eller ganska högt förtroende. Lägst förtroende åtnjuter emellertid kommunpolitiker. För dem hyser endast 14 procent ganska eller mycket stort förtroende. För Västra Götalandsregionens politiker är det 17 procent som inte har någon uppfattning i frågan. Det är en större andel jämfört med rikspolitiker (9 procent) och kommunpolitiker (12 procent).

Summeras andelen med ingen uppfattning och andelen som varken har stort eller litet förtroende för Västra Götalandsregionens politiker motsvarar det 51 procent. För rikspolitiker och kommunpolitiker är andelen 38 respektive 45 procent.

Över hälften av de svarande uppger alltså att de varken har stort eller litet förtroende eller att de inte har någon uppfattning om Västra Götalandspolitikerna. Det indikerar att regionpolitikerna är mer okända än politikerna på riks- och kommunnivå. Hög kännedom bidrar till en mer verkningsfull demokratisk process med större möjlighet till dialog med invånarna. I en demokrati är det viktigt att kunna ställa ansvariga politiker till svars, vilket blir svårt om politikerna är okända för invånarna (Holmberg, 2019).

Tabell 2.2 Förtroende för politiker nationellt, i Västra Götalandsregionen och kommunen, Västra Götaland 2021 (procent och balansmått)

	Varken stort						Summa procent	Balans- mått	Antal svar
	Mycket stort förtroende	Ganska stort förtroende	eller litet förtroende	Ganska litet förtroende	Mycket litet förtroende	Ingen uppfattning			
Rikspolitiker	3	27	29	19	13	9	100	-2	2 373
Västra Götalandsregionens politiker	2	16	34	19	12	17	100	-13	2 374
Kommunens politiker	2	21	33	19	13	12	100	-9	2 376

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmålet visar andelen som svarat 'mycket' eller 'ganska' stort förtroende minus andelen som svarat 'ganska litet' eller 'mycket litet' förtroende. Balansmålet kan variera mellan +100 (alla har stort förtroende) och -100 (alla har litet förtroende).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Den västsvenska SOM-undersökningen mäter även invånarnas bedömning av hur kommunstyrelserna respektive regionstyrelsen sköter sin uppgift, vilket delvis kan ses som ett betyg på det allmänna förtroendet för de olika instanserna, dels ett uttryck för hur invånarna värderar politikernas prestation. 61 procent uppger att de antingen inte har någon uppfattning eller att regionstyrelsen varken sköter sin uppgift bra eller dåligt. Motsvarande siffra när det gäller kommunstyrelserna är 49 procent. Likt slutsatsen kring förtroendet för politiker är den höga andelen som inte har någon uppfattning eller väljer mittenalternativet en möjlig konsekvens av okända politiker och avsaknad av kännedom kring den politik som förs. Utfallen visar att en större andel anser att regionstyrelsen och kommunstyrelserna sköter sitt arbete dåligt snarare än bra. Regionstyrelsen bedöms något mer negativt (-7) än kommunstyrelserna (-1).

Västsvenskar boende i Göteborgsregionen och Fyrbodal är mer negativa till regionstyrelsen än personer i Sjuhärad och i Skaraborg (tabell 2.3). I Sjuhärad är andelen positiva och negativa omdömen ungefär lika stor – balansmålet är -1. Motsvarande siffror för övriga delregioner är -7 för Göteborgsregionen, -4 för Skaraborg och -13 för Fyrbodal. Omdömet om kommunstyrelserna skiljer sig åt mellan delregionerna på så vis att två av dem har positiva balansmål. Till de med positiva balansmål hör Skaraborg (+9) och Sjuhärad (+6). Det är 32 procent som uppger att de anser att kommunstyrelsen sköter sin uppgift bra i Skaraborg. Det är mest av alla delregioner, men likväl en nedgång jämfört med 2020, då andelen var 38 procent. Motsvarande siffror för övriga delregioner är 27 procent i Sjuhärad, 23 procent i Fyrbodal samt 24 procent i Göteborgsregionen.

Tabell 2.3 Bedömning av hur regionstyrelsen respektive kommunstyrelsen sköter sin uppgift, Västra Götaland 2021 (procent och balansmätt)

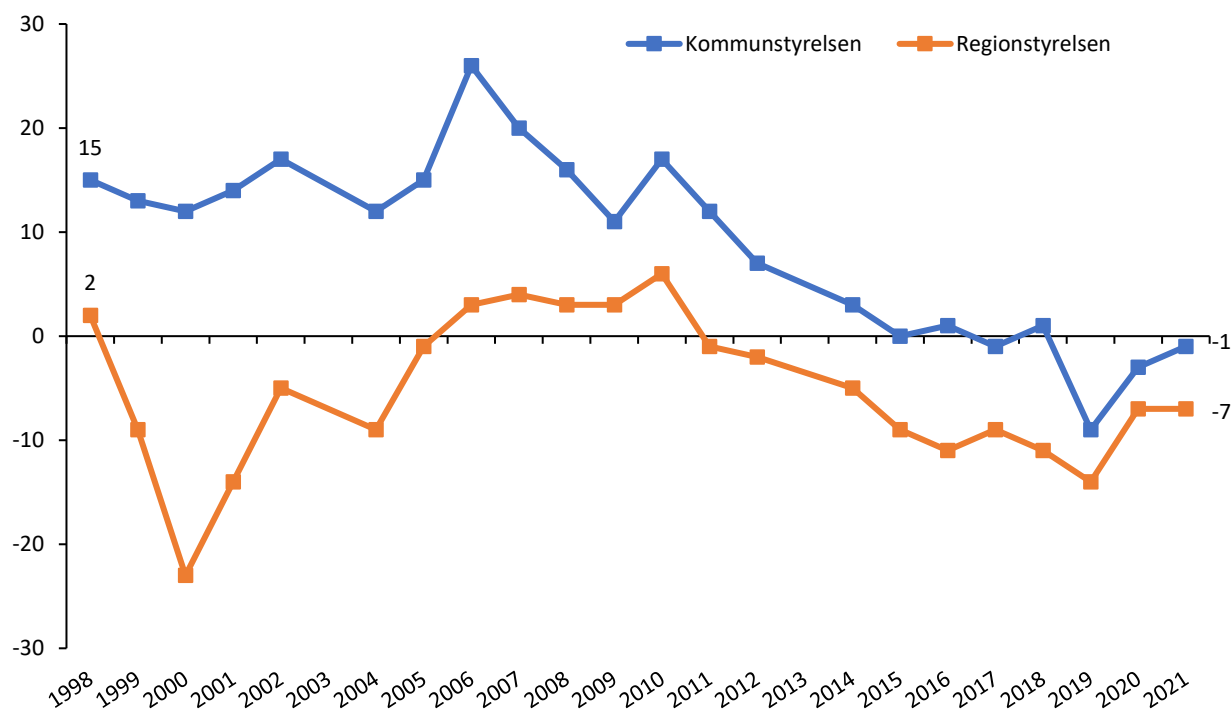
	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Summa procent	Balans- mätt	Antal svar
Regionstyrelsen, samtliga	1	15	32	16	7	29	100	-7	2 389
Göteborgsregionen	1	15	30	17	6	31	100	-7	1 412
Sjuhärad	1	16	32	13	5	33	100	-1	340
Skaraborg	1	15	36	13	7	28	100	-4	355
Fyrbodol	1	12	35	19	7	26	100	-13	395
Kommunstyrelsen, samtliga	3	22	29	18	8	20	100	-1	2 434
Göteborgsregionen	2	22	29	18	7	22	100	-1	1 436
Sjuhärad	3	24	30	15	6	22	100	+6	348
Skaraborg	5	27	31	13	10	14	100	+9	364
Fyrbodol	2	21	27	21	12	17	100	-10	402

Kommentar: Frågan lyder: *Hur tycker du att kommunstyrelsen i den kommun där du bor respektive regionstyrelsen i Västra Götaland sköter sin uppgift?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmättet visar andelen som svarat 'mycket' eller 'ganska' stort förtroende minus andelen som svarat 'ganska litet' eller 'mycket litet' förtroende. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla har stort förtroende) och -100 (alla har litet förtroende). I Göteborgsregionen ingår även Kungälv kommun.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Över tid så har balansmåten gällande bedömningen av hur kommunstyrelsen respektive regionstyrelsen sköter sin uppgift förändrats i både positiv och negativ riktning (figur 2.4). En uppåtgående trend noteras i bedömningen av regionstyrelsen 2000–2010 och under perioden 2006–2010 var det en liten majoritet som ansåg att regionstyrelsen skötte sitt arbete bra. Efter en mycket låg notering 2019 har bedömningen av både regionstyrelsen och kommunstyrelserna ökat något och brutit en nedåtgående trend även om det fortfarande är en större andel negativa än positiva bedömningar.

Figur 2.4 Bedömning av hur kommunstyrelsen respektive regionstyrelsen sköter sin uppgift, Västra Götaland 1998–2021 (balansmätt)

Kommentar: Frågan lyder: *Hur tycker du att kommunstyrelsen i den kommun där du bor respektive regionstyrelsen i Västra Götaland sköter sin uppgift?* Svarsalternativen är 'mycket bra', 'ganska bra', 'varken bra eller dåligt', 'ganska dåligt', 'mycket dåligt' samt 'ingen uppfattning'. Balansmättet visar andelen som anser att arbetet i regionstyrelsen respektive kommunstyrelsen sköts bra minus andelen som anser att arbetet sköts dåligt. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla anser att arbetet sköts bra) och -100 (alla anser att arbetet sköts dåligt). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1998–2021.

Påverka politiska beslut

Upplevd möjlighet att kunna påverka politiska beslut kan ses som ett mått på politisk självtillit, där upplevelsen att kunna påverka är associerat med det allmänna förtroendet för demokratin (Easton & Dennis, 1967). Om medborgare anser att det politiska systemet inte är lyhört riskerar det politiska engagemanget att ebba ut (Karp & Banducci, 2008). Känslan att kunna påverka politiska beslut är dessutom sammankopplad med politiskt beteende och deltagande, där forskning baserad på SOM-undersökningen i Göteborg visar att göteborgare som är intresserade av politik är mer benägna att ta kontakt med tjänstemän och politiker jämfört med de som inte är intresserade av politik (Öhberg & Naurin, 2021).

I den västsvenska SOM-undersökningen undersöks invånarnas upplevda möjlighet att påverka politiska beslut i EU, Sverige, Västra Götalandsregionen, kommunen och stadsdelen/del av kommunen (tabell 2.4). Uppfattningen om att kunna påverka politiska beslut är som lägst på EU-nivå, där 7 procent anser att de har goda möjligheter att påverka. Störst upplevd möjlighet att påverka finns i kommunen där 29 procent anser att de har goda möjligheter, följt av stadsdelen/del av kommunen respektive i Sverige (båda 25 procent), och Västra Götalandsregionen (20 procent). Till viss del visar resultaten med andra ord att politiska system geografiskt närmare invånarna ökar sannolikheten att de känner att de kan påverka.

Tabell 2.4 Upplevd möjlighet att påverka politiska beslut på olika nivåer, Västra Götaland 2021 (procent)

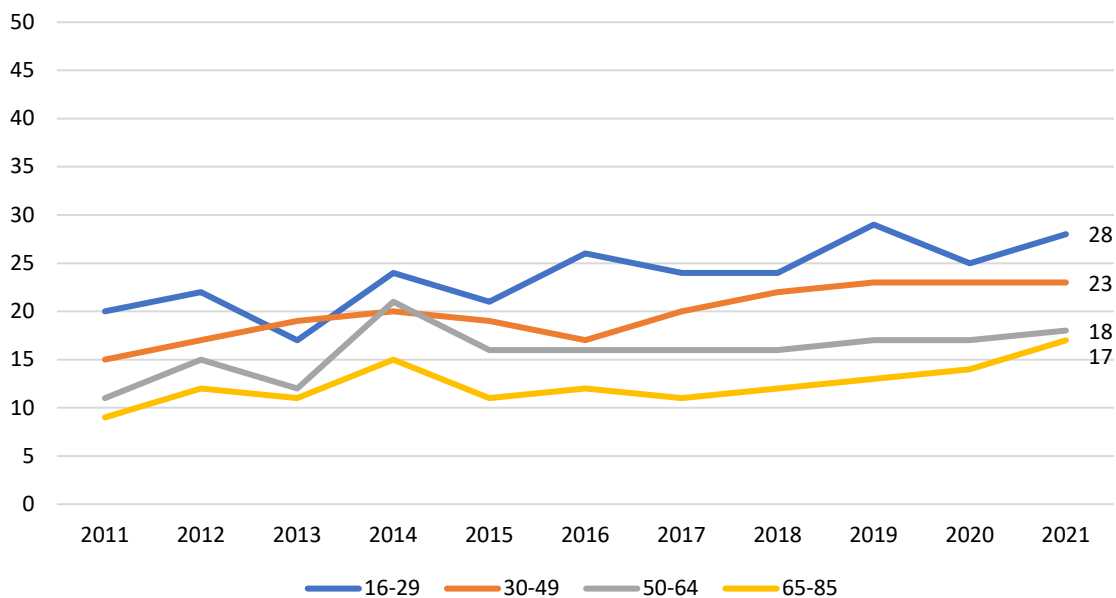
	Mycket goda möjligheter	Ganska goda möjligheter	Varken goda eller dåliga möjligheter	Ganska dåliga möjligheter	Mycket dåliga möjligheter	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svar	Balansmätt
EU	1	6	18	25	36	14	100	2 438	-54
Sverige	3	22	27	23	17	8	100	2 405	-15
Västra Götalandsregionen	2	18	31	22	17	10	100	2 384	-19
Kommunen	4	25	30	17	14	10	100	2 384	-2
Stadsdelen/del av kommunen	4	21	31	16	14	14	100	2 360	-5

Kommentar: Frågan lyder: *Vilka möjligheter anser du att du har att påverka politiska beslut i...* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmättet visar andelen som anser sig ha goda möjligheter att påverka politiska beslut bra minus andelen som upplever sig ha dåliga möjligheter. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla anser att de har goda möjligheter) och -100 (alla anser att de har dåliga möjligheter). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Det finns skillnader mellan olika åldersgrupper i vilken mån västsvenskarna upplever att de kan påverka politiska beslut. Störst möjlighet att påverka politiska beslut upplever sig unga personer ha. I den gruppen var det år 2021 28 procent som upplever sig ha mycket goda eller ganska goda möjligheter att påverka beslut i Västra Götalandsregionen. Upplevelsen av möjlighet att kunna påverka minskar med stigande ålder. Minst påverkansmöjlighet upplever personer i de två äldsta grupperna sig ha, där andelen är ca 17–18 procent (figur 2.5).

Figur 2.5 Upplevd möjlighet att påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen på olika nivåer efter åldersgrupp, Västra Götaland 2011–2021 (procent)

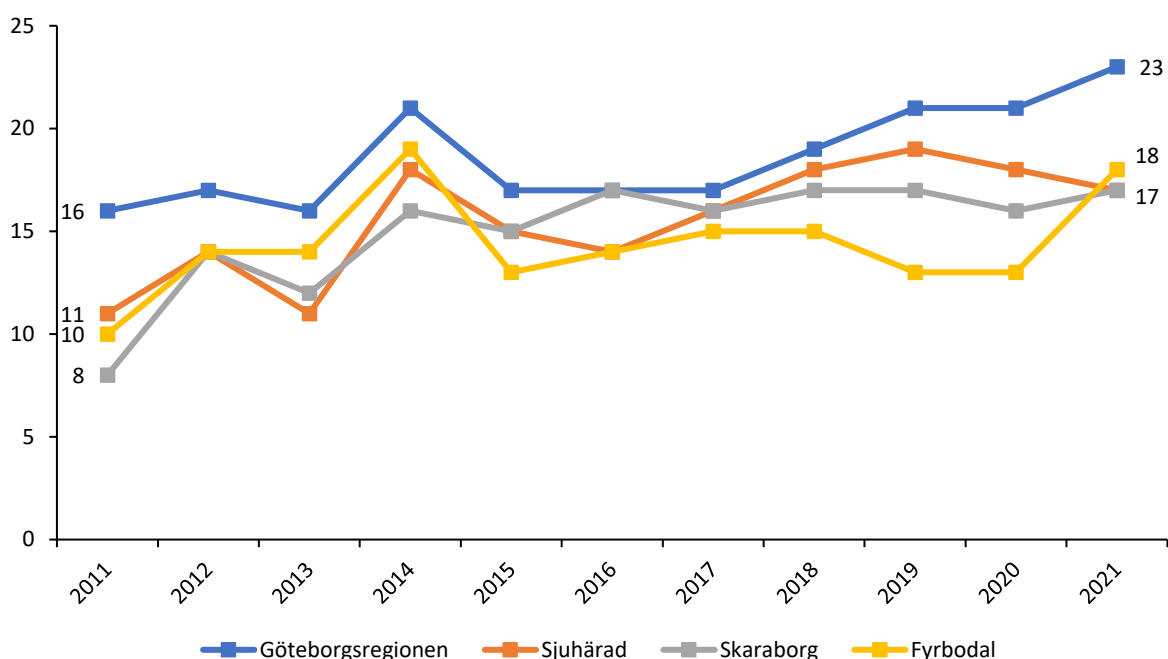

Kommentar: Frågan lyder: *Vilka möjligheter anser du att du har att påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen.* Figuren redovisar andelen som upplever sig ha mycket eller ganska goda möjligheter att påverka.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2011–2021.

Figur 2.6 redovisar västsvenskarnas upplevda möjlighet att påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen 2011–2021 uppdelat på de fyra delregionerna. Figuren visar att det finns skillnader i synen på möjligheter att påverka inom regionen. Bland boende i Göteborgsregionen år 2021 upplevde sig 23 procent ha ganska eller mycket goda möjligheter att kunna påverka politiska beslut. Det är signifikant högre än i Skaraborg (17) och Fyrbodal (18), men inte signifikant skiljt från Sjuhärad⁷. Samtidigt går det att konstatera att det skett en stor ökning i upplevelsen av att kunna påverka i Fyrbodal under de senaste två mättillfällena. Andelen som uppger att de kan påverka har ökat från 13 till 18 procent mellan år 2020 och 2021. Och framför allt ser vi en stigande trend mellan 2011 och 2021 över alla delregioner. Bortsett från variationen mellan individuella år framgår en generell positiv trend för demokratin där allt fler upplever sig ha möjlighet att påverka politiska beslut.

Figur 2.6 Upplevd möjlighet att påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen, Västra Götaland 2011–2021 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Vilka möjligheter anser du att du har att påverka politiska beslut i...* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Svarsalternativen är 'mycket goda möjligheter', 'ganska goda möjligheter', 'varken bra eller dåliga möjligheter', 'ganska dåliga möjligheter', 'mycket dåliga möjligheter' samt 'ingen uppfattning'. Figuren visar andelen som svarat mycket eller goda möjligheter att påverka. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2011–2021.

Ovan har vi konstaterat att upplevelse av att kunna påverka minskar med stigande ålder. En delförklaring till detta handlar om utbildning. Som framkommer i tabell 2.5 upplever sig personer med högre utbildning kunna påverka i högre utsträckning än personer med lägre utbildning. Äldre personer har förvisso lägre utbildning än yngre, men effekterna är likväl också till viss del oberoende av varandra. Både utbildning och ålder brukar kopplas till de faktorer som påverkar politisk självtillit allra mest, vilket är något som är väl belagt i den tidigare litteraturen (Oscarsson m.fl., 2021). När det kommer till partisympati så är det Sverigedemokraterna som sticker ut där endast 9 procent upplever sig kunna påverka. Bland Miljöpartiets sympatisörer är denna siffra hela 41 procent.

⁷ Antalet svarande är lägre i Sjuhärad jämfört med Fyrbodal och Skaraborg, vilket gör att osäkerheten i skattingarna för Sjuhärad är större.

Tabell 2.5 Upplevd möjlighet att påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen, Västra Götaland 2021 (procent och antal)

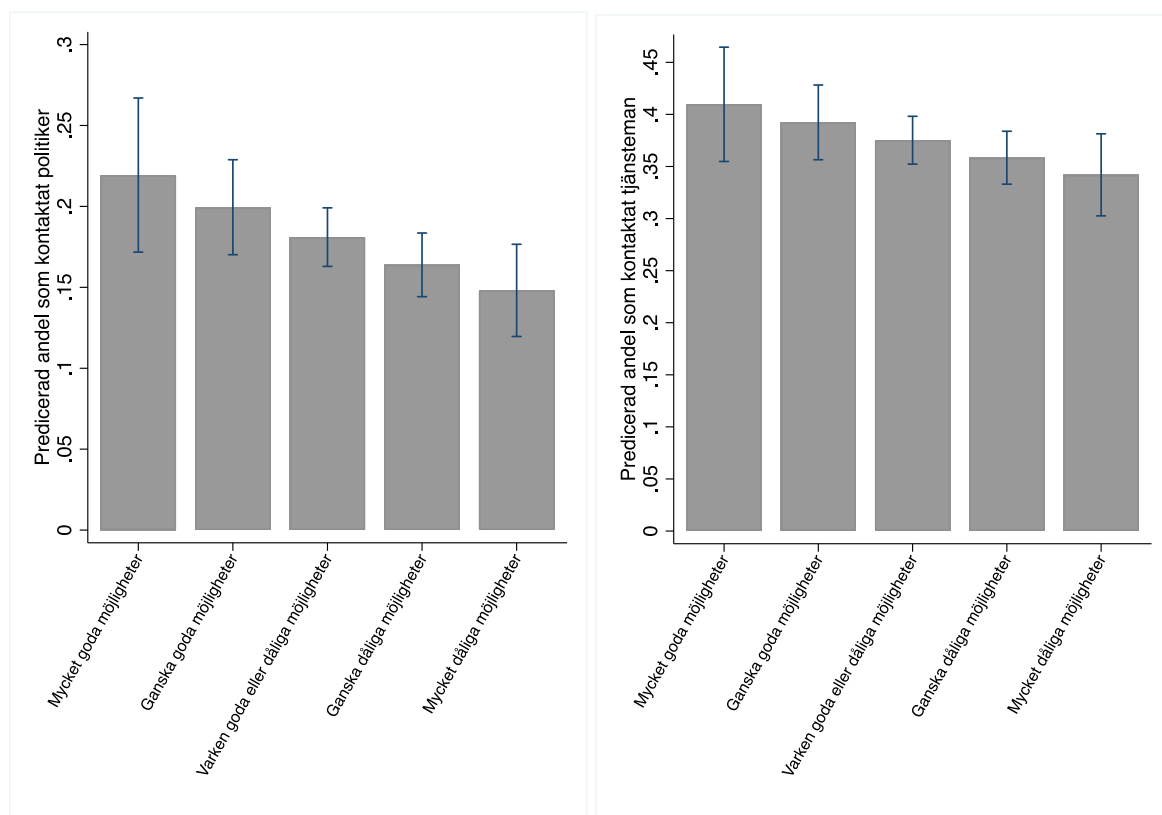
	Upplevd möjlighet att påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen	Antal svar
Samtliga	20	2 384
Kön		
Kvinna	22	1 193
Man	19	1 180
Ålder		
16–29 år	28	293
30–49 år	23	693
50–64 år	18	637
65–85 år	17	761
Utbildning		
Låg	11	343
Medellåg	21	680
Medelhög	17	485
Hög	26	770
Partisynpati		
Vänsterpartiet	25	265
Socialdemokraterna	23	591
Centerpartiet	31	194
Liberalerna	30	67
Moderaterna	20	469
Kristdemokraterna	19	97
Miljöpartiet	41	82
Sverigedemokraterna	9	302
Demokraterna	(14)	22
Annat parti	11	99

Kommentar: Frågan lyder: *Vilka möjligheter anser du att du har att påverka politiska beslut i...* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Svarsalternativen är 'mycket goda möjligheter', 'ganska goda möjligheter', 'varken bra eller dåliga möjligheter', 'ganska dåliga möjligheter', 'mycket dåliga möjligheter' samt 'ingen uppfattning'. Tabellen visar andelen som svarat mycket eller goda möjligheter att påverka. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Resultat inom parentes har mindre än 50 personer som besvarat frågan och ska därmed tolkas med försiktighet.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Upplevelsen av att kunna påverka tycks få konsekvenser för västsvenskarnas politiska beteende. Det gäller i alla fall benägenhet att kontakta politiker. Det är en signifikant mycket högre benägenhet att kontakta politiker ($p < .01$) och tjänstemän ($p < .05$) bland personer som tror sig kunna påverka i politiska beslut. Diagrammet till vänster i figur 2.7 illustrerar den predicerade andelen som kontaktat politiker uppdelat på upplevelsen av att kunna påverka, när hänsyn tas till kontrollfaktorerna kön, ålder, utbildning, inkomst och position på vänster-högerskalan. Skillnaderna är inte större än att konfidensintervallen överlappar, men det finns likväl en signifikant skillnad beroende på upplevelse av att kunna påverka (se appendix). Någon motsvarande signifikant koppling finns inte mellan upplevelsen av att kunna påverka och att kontakta en tjänsteman (diagrammet till höger i figur 2.7).

Figur 2.7 Predicerad (baserad på logistisk regressionsanalys) sannolikhet att uppge att man kontaktat en politiker (t.v.) respektive en tjänsteman (t.h.) mellan grupper som rapporterat upplevd möjlighet att påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen i fem olika nivåer, 2021

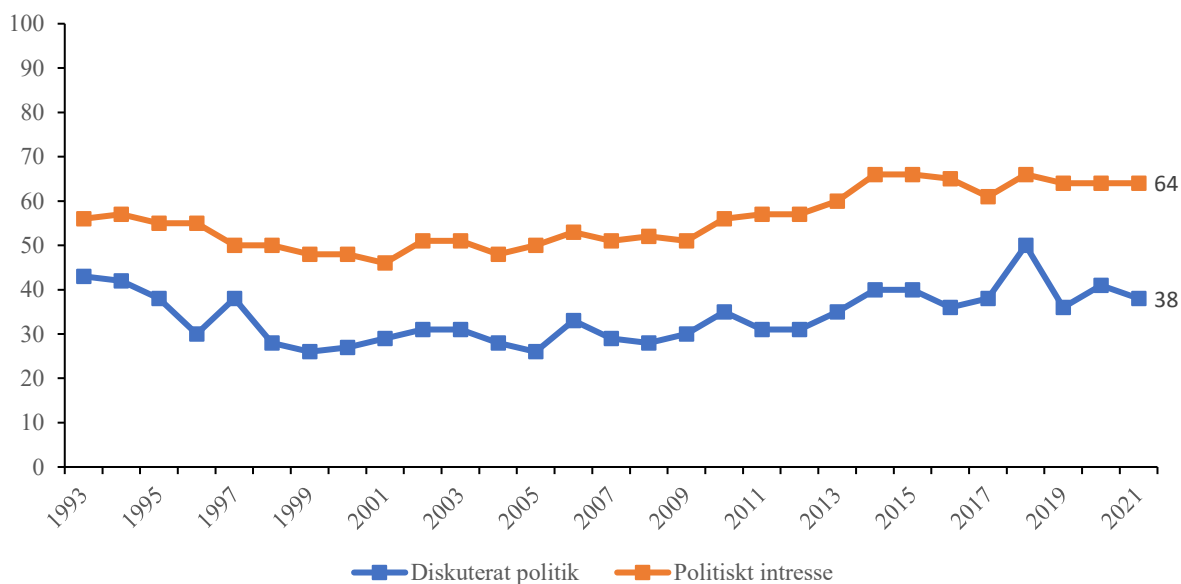
Kommentar: Figuren bygger på resultat från två logistiska regressionsmodeller som predicerar sannolikheten för kontakt med politiker respektive tjänstemän efter den oberoende variabeln motsvarande upplevd möjlighet att påverka och kontrollvariablerna kön, ålder, utbildning, inkomst och position på vänster-högerskalan. Den fråga som användes för att mäta kontakt med politiker respektive tjänstemän ställdes frågan: "Det finns olika sätt att agera i samhälls- och politiska frågor. Har du själv gjort någon av följande saker?" För att mäta möjlighet att påverka, se figur 2.6.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Det går inte att utifrån det befintliga datamaterialet fastställa riktningen på sambandet. Det är dock rimligt att personer som har större politisk självförtroende – upplever sig faktiskt kunna påverka politiska beslut – i högre grad tror att kontakt med politiker kan löna sig. Motsatt tolkning kan dock vara att personer som kontaktat politiker ökar sina upplevelser av att kunna påverka. Klart är dock att resultaten både liknar och skiljer sig åt jämfört med liknande studier av medborgarkontakter med politiker i Göteborg (Öhberg och Naurin 2021).

Två andra nyckelindikatorer i den demokratiska dialogen är politiskt intresse och politiska diskussioner. Figur 2.8 visar andelen som diskuterat politik minst en gång i veckan samt andelen som uppgett att de har ett mycket eller ganska stort politiskt intresse. Figuren visar att 64 procent av västsvensarna är intresserade av politik. Över en tredjedel (38 procent) diskuterar politik minst en gång i veckan. Båda dessa indikatorer har legat stabilt under den senaste mandatperioden. Om den tydliga "valårseffekten", på benägenheten att diskutera politik som observerades i samband med valet 2018, upprepas valåret 2022 är en fråga som är värt att återkomma till när data från den Västsvenska SOM-undersökningen 2022 finns att tillgå. Klart är dock att den långsiktiga trenden sett till det senaste decenniet pekar på en ökning för både det politiska intresset och för diskussion om politik. Det är trender som observerats även i SOM-institutets nationella undersökningar (Martinsson & Andersson, 2022).

Figur 2.8 Andel som diskuterat politik minst en gång i veckan och andel som är mycket eller ganska intresserad av politik, Västra Götaland 1993–2021 (procent)

Kommentar: Frågorna lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna: Diskuterat politik?* och *"Hur intresserad är du i allmänhet av politik?"* Figuren visar andelen som diskuterat politik minst en gång i veckan samt andelen som angett att de har ett mycket eller ganska stort intresse för politik. Procentbaserna utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1993–2021.

Tabell 2.6 visar skillnaden i olika grupper gällande hur ofta under de senaste 12 månaderna de svarande har diskuterat politik samt hur politiskt intresserade de uppger sig vara. Tidigare litteratur visar att politisk självtillit, till exempel att man regelbundet diskuterar politik är större bland vissa grupper i samhället (Southwell, 2012). I tabell 2.6 kan vi se att män, äldre personer, de med högre utbildning samt boende i Göteborgsregionen uppvisar högre nivåer av politiskt intresse. De två sistnämnda grupperna, tillsammans med män, visar samma mönster när det gäller att diskutera politik.

Utbildning är den faktor som slår allra starkast när det gäller politiskt engagemang, vilket är helt i linje med den internationella litteraturen på området (Persson, 2015). Frågan är dock varför utbildning spelar en central roll för politisk deltagande? Forskningens bästa svar på den frågan var länge att utbildning förser människor med färdigheter som är viktiga för politiskt engagemang. Men senare forskning har i viss mån nyanserat denna bild. Analyser av paneldata från studenter vid teoretiska respektive praktiska gymnasieutbildningar i Sverige visar att den högre grad av politiskt deltagande som noteras bland elever vid teoretiska utbildningar fanns redan när eleverna började gymnasiet. Under utbildningens första år ökar inte skillnaden i deltagande mellan elever på teoretiska och praktiska program, vilket indikerar att faktorer utöver det som eleverna lär sig i skolan är viktigare (Persson, 2012). Utbildning kan därför snarare ses som en slags indikator för andra resurser som påverkar politiskt deltagande. Dit hör faktorer så som tidig socialisation, medfödda förmågor och social status (Persson, 2015).

Tabell 2.6 Diskuterat politik och politiskt intresse i olika samhällsgrupper, Västra Götaland 2021 (procent och antal)

	Diskuterat politik minst en gång i veckan	Politiskt intresse	Minsta antal svar
Samtliga	37	64	2 354
Kön			
Kvinna	35	58	1 176
Man	40	69	1 166
Ålder			
16–29 år	30	50	270
30–49 år	37	59	684
50–64 år	43	65	632
65–85 år	36	72	768
Utbildning			
Låg	24	53	349
Medellåg	30	58	690
Medelhög	41	68	487
Hög	48	76	780
Delregion			
Göteborgsregionen	42	67	1 387
Sjuhärad	32	61	334
Skaraborg	34	60	354
Fyrbodalen	32	58	392

Kommentar: Frågorna lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna: Diskuterat politik?* och *”Hur intresserad är du i allmänhet av politik?”* Andelen som diskuterat politik avses de som diskuterar minst en gång i veckan. Andelen som har ett politiskt intresse avses de som angett att de har ett mycket eller ganska stort intresse för politik. Procentbaserna utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Kyrkovalet

I väntan på ordinarie riksdagsval 2022 ägde kyrkovalet rum den 19 september 2021. Traditionsenligt inkluderades en fråga om valdeltagande i den västsvenska SOM-undersökningen 2021. Frågan löd ”Röstade du i kyrkovalet 2021”, till kyrkomötet (nationellt), stiftsfullmäktige (regionalt) samt kyrkofullmäktige (lokalt). Till att börja med kan vi konstatera att valdeltagandet i den västsvenska SOM-undersökningen matchas väl av de officiella siffrorna. Enligt Svenska kyrkan landade det totala valdeltagandet på 18,4 % 2021 (Svenska kyrkan, 2021), och i den västsvenska SOM-undersökningen uppgav mellan 22,4–22,6 % att de hade röstat i kyrkovalet.

En regressionsanalys visar att sannolikheten för att rösta i kyrkovalet till viss del kan förklaras av högre ålder, utbildning, hög grad av tillit till andra människor samt starkare grad av upplevd samhörighet med andra människor (Tabell 2.7). Faktum är att den starkaste relationen med kyrkovalet är just samhörighetsfrågan, där vi räknat samman alla frågor om samhörighet (se Figur 2.1) till ett medelvärdesindex (reliabiliteten var god, McDonalds $\omega = .85$). Näst starkast samband har ålder, följt av utbildning och tillit. Det var emellertid inga skillnader mellan män och kvinnor, och heller inte mellan delregioner.

Tabell 2.7 Röstade i kyrkovalet, Västra Götaland 2021 (odds ratio, p-värde och 95% konfidensintervall)

	OR	p	95% KI
Kön			
Kvinna	<i>Ref</i>		
Man	.95	.676	.76–1.19
Ålder	1.43	.000	1.27–1.62
Utbildning	1.28	.000	1.14–1.43
Delregion			
Göteborgsregionen	<i>Ref</i>		
Sjuhärad	1.19	.313	.85–1.65
Skaraborg	1.31	.097	.95–1.80
Fyrbodal	.80	.169	.58–1.10
Mellanmänsklig tillit	1.10	.002	1.03–1.16
Samhörighet	1.67	.000	1.28–2.17

Kommentar: Frågan löd: *Röstade du i kyrkovalet 2021?* Analysen visar svaren på frågan gällande valet till kyrkomötet (nationellt). Nej = 0, Ja = 1, ej röstberättigade har kodats som bortfall (inget svar). Kvinna = 0, man = 1. Ålder samt utbildning motsvarar de fyrgradiga skalaor som återfinns i flertalet tabeller i denna rapport (se exempelvis tabell 2.6). Mellanmänsklig tillit = 0-10. Samhörighet = medelvärdesindex baserat på samtliga frågor om samhörighet från urvalet 2021.

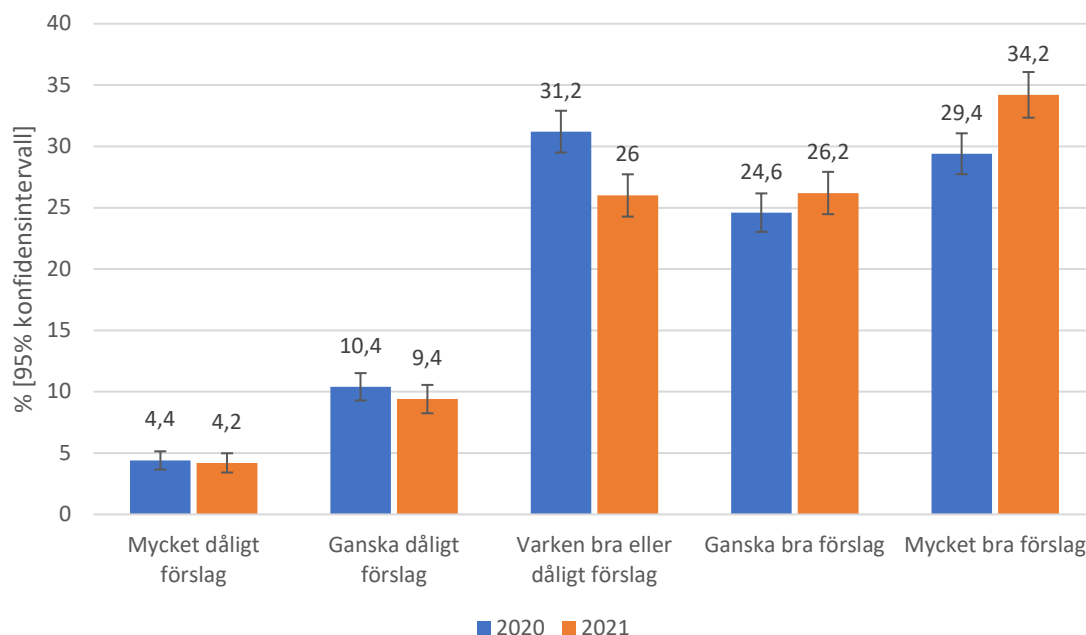
Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Låta staten överta ansvaret för sjukvården?

En politisk fråga som bubblar upp i debatten emellanåt är huruvida sjukvården ska ha mer av en statlig styrning och organisering snarare än att, som i nuläget, styrs av de 21 regionerna, vilka tidigare benämndes landsting. Regionernas kärnuppgift, hälso- och sjukvården, utgör cirka 90 procent av den totala kostnaden för regionernas budgetar (SKR, 2022), vilket i praktiken innebär att ansvaret för sjukvården i realiteten kan ses som en existentiell fråga för regionerna. Frågan fick förnyad kraft i och med Coronakommissionens slutbetänkande (SOU, 2022:10), där de självbestämmande regionerna var en delförklaring till bristen på koordination och sårbarheter framför allt inom äldre- och specialiserad vård. Frågan blev också en partifråga för främst Kristdemokraterna inför riksdagsvalet 2022. Regionerna själva är enligt utsago dock kritiska till förslaget (Vårdfokus, 2022).

I den nationella SOM-undersökningen 2021 ansåg cirka 71 procent att det är ett ganska eller mycket bra förslag att ”Låta staten överta ansvaret för sjukvården”, vilket kan jämföras med frågan om att ”Låta staten över ansvaret för skolan från kommunerna” där 63 procent instämmer (Falk, 2022). Det går således att fråga sig om det finns någon överordnad dimension i frågan som påverkar utfallet, det vill säga om respondenten tänker på en motpol som exempelvis privatisering. I den västsvenska SOM-undersökningen var det cirka 54 procent 2020 och 60 procent 2021 som instämmer i förslaget (Figur 2.5). Den största förändringen mellan 2020 och 2021 består i att andelen som anger varken bra eller dåligt förslag har sjunkit från 31,2 procent till 26 procent ($\chi^2 = 5,04$, $p = .025$) och andelen som anger mycket bra förslag har ökat från 29,4 procent till 34,2 procent ($\chi^2 = 4,53$, $p = .033$).

Figur 2.5 Politiskt förslag, låta staten överta ansvaret för sjukvården, Västra Götaland 2020–2021 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din åsikt om följande förslag? Låta staten överta ansvaret för sjukvården.* Svarsalternativen framgår av figuren. Procentbaserna utgörs av de som besvarat respektive delfråga utan avrundning eller justering.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2020–2021.

En vidare djupdykning i vad som kan tänkas förklara instämmandet i det politiska förslaget om att låta staten överta ansvaret för sjukvården visar att det är vanligare att män håller med, samt att äldre verkar tycka att det är ett bättre politiskt förslag jämfört med yngre (Tabell 2.8). Utbildningsnivå och inkomst har ingen påverkan i modellen. Vad som däremot framgår är att de som är mer missnöjda med hur Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det kommer till hälso- och sjukvården har en starkare tendens till att hålla med om att det är ett bra förslag. Vidare kan vi konstatera att det råder en relativt stor samstämmighet mellan vänster- (37,5% instämmande i ganska eller mycket bra förslag) och högersympatisörer (36,7% instämmande i ganska eller mycket bra förslag) med en liten övervikt för de som identifierar sig till vänster. Detta till trots att frågan hade sin hemvist till höger i valrörelsen 2022.

Tabell 2.8 Politiskt förslag, låta staten överta ansvaret för sjukvården, Västra Götaland 2021 (regressionskoefficienter, p-värde och 95% konfidensintervall)

	B	p	95% KI
Kön			
Kvinna	<i>Ref</i>		
Man	.14	.006	.04–.23
Ålder	.01	.000	.01–.02
Utbildning	.01	.358	-.01–.03
Inkomst	-.01	.381	-.03–.01
VGR sköter sin uppgift: hälso- och sjukvård	-.10	.000	-.15–.05
Vänster-höger sympati	-.12	.000	-.16–.08

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din åsikt om följande förslag? Låta staten överta ansvaret för sjukvården.* Kvinna = 0, man = 1. Ålder = faktiskt ålder, utbildning = tiogradig, från 1 (grundskola eller motsvarande) till 10 (forskarutbildning). Inkomst = tolvgradig egen månadsinkomst, från 1 (mindre än 10 000 kronor) till 12 (mer än 60 000 kronor). VGR sköter sin uppgift: hälso och sjukvård = *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller: Hälso- och sjukvård.* Frågan besvaras med en femgradig skala som har reverserats från 1 (Mycket dåligt) till 5 (Mycket bra). Vänster-höger sympati = *Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan skala?* Frågan besvaras med en femgradig skala som sträcker sig från 1 (klart till vänster) till 5 (klart till höger).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Sammanfattning

I Västra Götalandsregionens styrdokument ”Vision Västra Götaland – Det goda livet” ingår ”Trygghet, gemenskap och delaktighet i samhällslivet” som en av definitionerna på Det goda livet. Delaktighet i samhället kan kopplas till västsvenskarnas syn på demokrati och deras politiska deltagande. Det här kapitlet visar hur invånarna i Västra Götaland bedömer demokratin och det politiska styret, i vilken utsträckning de känner att de kan delta och engagera sig politiskt och deras grad av samhörighet med grupper i samhället.

Sammantaget visar resultaten att majoriteten av de boende i Västra Götaland är nöjda med demokratin. Samtidigt är det en relativt stor oro för försvagad demokrati och vi ser små men robusta skillnader i att grad av upplevd samhörighet har gått ner de senaste åren. En annan oroväckande indikator är att förtroendet för politiker alltigenom är lågt, där Västra Götalandsregionens politiker faller ut betydligt sämre än politiker på riks- och kommunnivå. Andelen som anser sig kunna påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen är lägre än i Sverige, kommunen och stadsdelen/del av kommunen. Trenden över tid är dock att fler och fler anser sig ha möjlighet att påverka. Resultaten visar också att det politiska intresset är stort och att 4 av 10 diskuterar politik minst en gång i veckan.

Bedömning av demokratin och det politiska styret

Västsvenskarna är nöjda med hur demokratin fungerar. Nöjdheten är som högst vad gäller hur demokratin fungerar på nationell nivå. Nöjda – men inte fullt så nöjda – är västsvenskarna med hur demokratin fungerar i kommunen, i Västra Götaland och i EU. Det finns dock skillnader i nöjdhet som hänger samman med ålder. Låt oss ta nöjdheten med demokratin i Västra Götaland som exempel på åldersskillnaderna. Andelen som är nöjda är kring tio procentenheter högre än i gruppen 16–29 år, jämfört med gruppen 50–85 år.

Bedömningen av Västra Götalandsregionens politiker är över lag negativ. Andelen västsvenskar som saknar förtroende är större än andelen som hyser förtroende. Det gäller även för rikspolitiker och för kommunens politiker, men inte i lika hög grad. Det som utmärker bedömningen av regionens politiker

är dock avsaknaden av ett ställningstagande. Kring en tredjedel väljer mittenalternativet – de har varken stort eller litet förtroende. Därtill är det 17 procent som saknar uppfattning.

Det kan förefalla motsägelsefullt att västsvenskar tycks vara nöjda med demokratin samtidigt som de saknar förtroende för folkvalda. Men dessa två indikatorer på demokratin fångar upp två olika perspektiv på demokratin och politiken. Nöjdheten med demokratin är ett uttryck för vad som kan kallas ett slags diffust systemstöd. I grunden handlar det om ett stöd för demokratin som princip, och demokratins procedurer. Misstron mot politiker handlar mindre om procedurer och mer om innehåll. Ett skäl till misstro mot politiker kan vara att man helt enkelt inte gillar den politik som förs i regionen.

Politiskt deltagande och engagemang

Upplevd möjlighet att påverka politiska beslut är störst i kommunen, där nästan en tredjedel anser sig ha mycket eller ganska god möjlighet att påverka. Därefter följer stadsdelen/del av kommunen, Sverige, Västra Götalandsregionen och sist EU. Störst andel som anser sig kunna påverka politiken i Västra Götalandsregionen återfinns i Göteborgsregionen. Det är ett mönster som liknar det vi sett i tidigare undersökningar.

Under de senaste 20 åren har andelen som anser sig ha möjlighet att påverka politiska beslut i regionen ökat mycket även om nivån fortfarande är förhållandevis låg. Däremot återfinns stora skillnader i känslan av att kunna påverka mellan olika sociodemografiska grupper. Yngre och högutbildade personer upplever i högre grad att de kan påverka än äldre och lågutbildade. Skillnader mellan olika samhällsgrupper är också påtagliga när det gäller politiskt intresse och bland de som regelbundet diskuterar politik. Upplevelsen att inte kunna påverka tycks få konsekvenser. Benägenheten att kontakta politiker är lägre bland dem som inte tror sig kunna påverka. Vi ser också att det finns ett starkt stöd i den västsvenska SOM-undersökningen, liksom i den nationella SOM-undersökningen och många andra undersökningar som publicerats under året, att låta staten överta ansvaret för sjukvården. Det här resultatet kan möjligen rimma väl med det låga förtroendet för våra regionala folkvalda men samtidigt finns det en stor generell nöjdhet med demokratin i regionen. I paritet till detta finns det också indikationer på att så många som varannan invånare i Västra Götaland inte känner till att regionerna ansvarar för hälso- och sjukvården (SVT, 2022). Frågan är då vad deltagarna tänker på när vi frågar om den regionala demokratin.

Resultaten indikerar relativt stabila men till viss del motsägelsefulla fynd som kräver ytterligare data och mätmetoder. Det faktum att det finns en generell nöjdhet med den regionala demokratin samtidigt som många demokratiindikatorer är negativa kan spegla okunskap eller vara en reflektion av det svenska generellt höga förtroendet till myndighet och styre. Givet dessa resultat är det svårt att veta hur den regionala demokratin egentligen mår och framför allt vad som skulle kunna stärka den. Ett synliggörande av regional politik kan vara ett tveeggat svärd då kunskapen är så låg från början.

3. Kultur och fritid

Kultur ingår som ett av fem fokusområden i Vision Västra Götaland – Det goda livet (2005). Den västsvenska SOM-undersökningen innehåller flera frågor om vanor, vilka i många fall kan kopplas till det breda kulturbegreppet. Detta kapitel inleds med att presentera dessa vanor och studera hur de förändrats under coronapandemin fram till slutet av 2021. Därefter redovisas deltagande i föreningslivet, invånarnas bedömningar av kultur i regionen/hemkommunen samt de kulturinriktade besöksmål som studerades i undersökningen.

SOM-undersökningarna har mätt vanor sedan slutet av åttiotalet. Till skillnad från attityder som ibland förändras relativt hastigt tenderar kulturvanor att vara stabila över tid (Kulturanalys, 2021). I tidigare versioner av denna rapport målas tydliga och bestående mönster över deltagande i kultur- och fritidsvanor upp. Men plötsligt sker någonting i samhället som påverkar våra levnadsmönster kraftigt. Föreliggande kapitel kommer därmed att fokusera främst på hur coronapandemin påverkat västsvenskarnas vanor inom området kultur och fritid.

Värt att påminna om är att det för såväl kultur som fritid står klart att mycket av det västsvenskarna gör på sin lediga tid, många av de sammanhang de deltar i, och mycket av det kulturutövande de ägnar sig åt, inte täcks in av undersökningen (se Bové & Jansson, 2017). De resultat som presenteras kan ändå ses som en fingervisning för generella beteendemönster, och visar ofta på relevanta skillnader mellan olika grupper samt pandemins påverkan på våra privatliv.

Pandemieffekter på kultur- och fritidsvanor

Figur 3.1 redovisar förändringen mellan hösten 2019 och hösten 2021, för 14 vanor i den västsvenska SOM-undersökningen. Av dessa är tio typiska fritidssysselsättningar som utförs relativt frekvent och därför redovisas andelen som säger sig ha gjort detta någon gång i månaden eller oftare under de senaste tolv månaderna. Resterande fyra vanor har sedan tidigare definierats som *klassiska kulturvanor* (Carlander m.fl., 2020). Dessa har gemensamt att de utförs utanför hemmet och innebär en upplevelse som oftast kostar pengar. I vissa avseenden passar de också in i begreppet finkultur (Purhonen, Gronow & Rahkonen, 2011). De utförs i regel mer sällan än fritidssysselsättningarna och redovisas därför med andelen som svarar att de gjort det någon gång de senaste tolv månaderna.

Data från 2021 års undersökning visar på markanta minskningar i andelarna som säger sig ha utfört någon av de klassiska kulturvanorna det senaste året. Pandemin har tveklöst slagit hårt mot personer verksamma inom denna typ av aktiviteter samt deras besökare. Minskningen har skett proportionerligt enligt figur 3.1, då **koncert med klassisk musik** generellt är den minst vanliga kulturaktiviteten, och att gå på **rock- eller popkoncert** är den mest vanliga. Innan pandemin hade 14 procent av västsvenskarna gått på klassisk konsert och 39 procent gått på rock-/popkoncert någon gång de senaste 12 månaderna (Carlander m.fl., 2020).

Tidigare års kartläggningar (Carlander m.fl., 2020; Andersson m.fl., 2017; Bové & Jansson, 2017; Magnusson & W. Bové, 2019) har visat att det finns stor demografisk samstämmighet i deltagande i de klassiska kulturaktiviteterna. Däremot visar årets undersökning lite av en annan bild än vad tidigare års undersökningar har presenterat, främst gällande kön då männen nu är överrepresenterade inom de klassiska kulturvanorna till skillnad från föregående år då kvinnor har varit det. I årets undersökning är det främst kön, klass, utbildning och inkomst som samvarierar inom denna form av kulturdeltagande. I undersökningen representeras detta av att grupperna män, personer med högre utbildning, personer med högre inkomster samt personer uppvuxna i tjänstemanna- eller högre tjänstemannahem, är överrepresenterade. Undantaget för samvariationen verkar vara inom åldersgrupperna där det skiljer sig åt mellan de klassiska kulturaktiviteterna. Exempelvis är det åldersgruppen 65–85 år som går på flest konserter med klassisk musik, men det är också den åldersgruppen som går minst på opera/musikal/dans. Det var även betydligt mer populärt att gå på teater och på rock-/popkonserter bland yngre än äldre.

Figur 3.1 Ökning och minskning av kultur- och fritidsaktiviteter utförda minst en gång i månaden eller minst en gång de senaste 12 månaderna för rock-/popkonsert, konsert med klassisk musik, teater samt opera/musikal/balet, Västra Götaland 2019–2021 (procentenheter)

Kommentar: Frågan lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?* med svarsalternativen *Ingen gång, Någon gång under de senaste 12 mån, Någon gång i halvåret, Någon gång i kvartalet, Någon gång i månaden, Någon gång i veckan* och *Flera gånger i veckan*. Figuren visar skillnaden i procentenheter jämfört med den västsvenska SOM-undersökningen 2019. Staplarna i orange är beräknade utifrån andelen som valt alternativet *Någon gång i månaden* eller oftare. Staplarna i rosa är beräknade utifrån andelen som valt alternativet *Någon gång de senaste 12 månaderna* eller oftare. Rosa staplarna avser "finkultur".

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

För fritidsvanor redovisas normalt andelen som svarar att de ägnar sig åt aktiviteten minst någon gång i månaden och skillnaderna i figur 3.1 representerar detta. Föga förvånande har **umgåtts med vänner**, **biblioteksbesök**, **besök på idrottsevenemang** och **restaurangbesök på kvällstid** minskat avsevärt sedan 2019 års mätning. Trots att körsång debatterats med avseende på smittspridning ser vi ingen minskning för detta, eventuellt på grund av att det frågas om tillsammans med att spela instrument. **Bokläsningen** har inte ökat trots att detta får sägas vara en relativt pandemivänlig aktivitet. Möjligen påverkas bokläsning av nedstängning eller restriktioner på bibliotek.

Den stora vinnaren under pandemin är att **se på film eller tv-serie**. Som tabell 3.1 visar, svarade 92 procent av västsvenskarna i årets undersökning att de tittar på film eller tv-serier en gång i månaden eller oftare. Det är den enda vana i undersökningen som ökat signifikant under 2021, med sju procentenheter jämfört med 2019. Som 2020 års undersökning presenterade för första gången, är det fortsättningsvis nu vanligare att titta på film och serier än att träna eller vara ute i naturen. På andra plats av mest utförda fritidsaktiviteter hittar vi **varit i naturen/friluftsliv**. 87 procent av västsvenskarna svarade att de varit ute i naturen minst en gång i månaden senaste året. Här är det boende i Sjuhärad som

i högst utsträckning varit ute i naturen, även högutbildade och höginkomsttagare utmärker sig en aning i denna kategori.

Med tanke på att de flesta biografer i landet hållits stängda under en stor del av året, och biotittandet därmed minskat i landet i stort (Falk, 2021), kan man dra slutsatsen att filmtittandet i stor utsträckning skett i hemmen. Streamingtjänster blir även de allt vanligare i Sverige (SVT, 2020) och detta kan vara en bidragande faktor till skjutsen uppåt för denna vana under pandemin. Att titta på film eller tv-serier är väldigt vanligt i samtliga grupper men äldre, jordbrukshem och lågutbildade utmärker sig något i det att de inte gjort detta i fullt lika hög utsträckning som övriga.

I förra årets undersökning mättes **syssla med handarbete/hantverk** för första gången sedan 2007. I den västsvenska SOM-undersökningen 2007 var det 32 procent av de svarande som gjorde detta på månatlig basis. I 2021 års undersökning var siffran 28 procent. Äldre och låginkomsttagare sysslar i högre utsträckning än yngre och höginkomsttagare med handarbete eller hantverk. Göteborgare är de i regionen som i lägst utsträckning sysslar med handarbete/hantverk, men i gengäld läser göteborgarna flest böcker. Äldre, kvinnor och personer med högre utbildning och personer från högre tjänstemannahem är de grupper som läser böcker i högst utsträckning.

Övergripande ligger resultaten och de identifierade skillnaderna gentemot 2019, innan pandemin, väl i linje med vad som framkommer i sammanfattningen i Kulturvanor, baserad på data från den nationella SOM-undersökningen 2021 (Kulturanalys, 2021).

Tabell 3.1 Fritidsaktivitet minst en gång i månaden i olika grupper i Västra Götaland, 2021 (procent)

	Motionerat/ tränat	Varit i naturen/ friluftsliv	Läst någon bok	Sett på film/tv-serie	Sysslat med handarbete /hantverk	Sjungit i kör /spelat musikintru- ment/produc- erat musik	Minsta antal svar
Samtliga	81	87	53	92	28	12	2 363
Kön							
Kvinna	82	89	64	94	32	9	1 188
Man	80	86	41	90	22	14	1 163
Ålder							
16–29 år	87	86	44	95	22	16	271
30–49 år	85	91	53	94	25	14	683
50–64 år	79	88	51	93	31	12	635
65–85 år	77	88	55	88	28	9	770
Utbildning							
Låg utbildning	70	78	35	85	22	7	354
Medellåg utbildning	78	86	40	92	25	9	692
Medelhög utbildning	83	90	59	93	31	12	484
Hög utbildning	88	94	69	94	27	16	775
Inkomst							
Max 14 999 SEK	76	82	52	89	32	11	469
15 000 - 24 999	75	86	52	90	28	10	455
25 000 - 34 999	80	89	49	94	26	13	562
35 000 – 44 999	89	94	55	94	23	11	421
Mer än 45 000 SEK	90	94	55	97	25	14	353
Subjektiv klass							
Arbetarhem	75	83	41	91	28	8	937
Jordbrukarhem	70	89	45	84	29	8	61
Tjänstemannahem	86	92	63	95	25	13	854
Högre tjänstemannahem	92	96	65	92	27	18	240
Företagarhem	88	93	55	92	30	14	157
Huvudsaklig uppväxt							
I Norden	83	89	53	93	26	11	2 074
Utanför Norden	65	84	55	91	30	16	156
Delregion							
Göteborgsregionen	82	88	56	92	26	14	1 396
Sjuhärad	80	91	48	91	27	8	327
Skaraborg	82	87	49	88	29	9	354
Fyrbodal	78	85	46	93	29	10	393
Livstillfredsställelse							
Mycket nöjd med livet	85	92	57	92	29	12	830
Ganska nöjd med livet	83	88	51	91	27	11	1 270
Inte nöjd med livet	71	78	40	89	20	15	223

Kommentar: Frågan lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?* med svarsalternativen *Ingen gång, Någon gång under de senaste 12 mån, Någon gång i halvåret, Någon gång i kvartalet, Någon gång i månaden, Någon gång i veckan och Flera gånger i veckan*. Figuren visar andelen som valt alternativet *Någon gång i månaden* eller oftare. *Låg utbildning* - ej fullgjord eller fullgjord grundskola/obligatorisk skola, *medellåg utbildning* - studier eller examen vid gymnasium, folkhögskola etc., *medelhög utbildning* - eftergymnasialutbildning (ej högskola/universitet) eller studier vid högskola/universitet, *hög utbildning* - examen (inkl forskarutbildning) från högskola/universitet. I Göteborgsregionen ingår även Kungälv kommun. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Fokus på: Konsert- och krogkultur

Mellan åren 2010 och 2019 har två kulturrelaterade vanor utmärkt sig i det att de långsamt blivit mer och mer frekvent utförda bland västsvensarna (Carlander m.fl., 2020, Carlander m.fl., 2019). Det handlar om att gå på konsert med rock- eller popmusik samt att besöka restaurang, bar eller pub på kvällstid. Speciellt märkbart har det varit inom kategorin restaurang- och barbesök som påvisade en negativ trend efter 2006 som sedan vände och ökade stabilt fram till år 2020 och coronapandemin. I 2020 års undersökning påvisades en minskning av dessa kategorier och enligt 2021 års undersökning fortsätter den numera minskande trenden. Resultaten indikerar att pandemin har påverkat båda dessa vanor kraftigt.

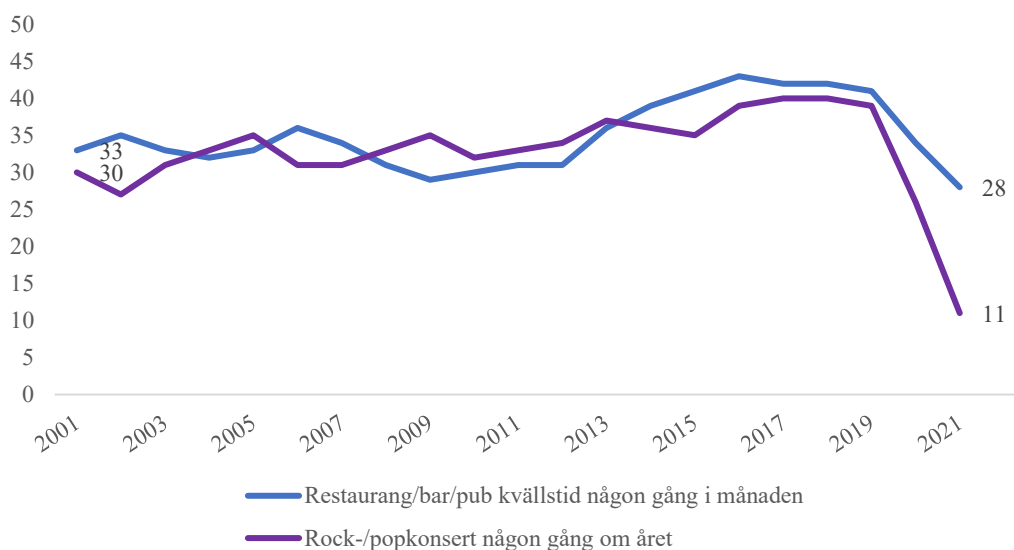
I undersökningen svarade 28 procent att de besökt restaurang, bar eller pub på kvällstid minst någon gång i månaden under det senaste året. I jämförelse med 2019 års undersökning har denna kategori minskat med 12 procentenheter vilket också illustreras i figur 3.2. På samma sätt svarade 11 procent att de gått på en rock- eller popkonsert någon gång under det senaste året. I jämförelse med 2019 års undersökning har även denna kategori minskat, med 28 procentenheter. Det är framträdande förändringar som påvisas men med tanke på pandemin, är resultaten inte lika förvånande då detta är aktiviteter som var betydligt påverkade av restriktioner.

Minskningen för båda aktiviteterna år 2021 är väsentliga, och för krogbesöken är det den lägsta siffran på 20 år. I 2001 års undersökning var det 33 procent som hade ätit eller druckit ute den senaste månaden jämfört med de 28 procent som 2021 års undersökning redovisar. Restaurangbranschen har varit en hårt drabbad bransch under pandemin, vilket kan vara en del av förklaringen till den rasande siffran (SVT, 2021).

Samma redovisning gäller rock-/popkonserterna som också de är nere på sina lägsta siffror på 20 år. Då 2021 var ett år präglad av restriktioner för större folksamlingar och publik så är denna siffra trots allt inte förvånande (SVT, 2021). Gällande rock-/popkonserterna deltar män i något högre utsträckning än kvinnor, vilket är ett atypiskt mönster för kulturvanor. Även personer med högre utbildning och högre inkomster går på rockkonserter i högre utsträckning. Grupper som står ut gällande restaurangbesök är yngre, framförallt 16–29 åringar, medan de som är 65 år och äldre gör detta i betydligt lägre utsträckning än andra grupper. Också här finns viss överrepresentation av personer med högre utbildning, personer med högre inkomst samt företagare. Minskningen i deltagande har skett relativt jämnt över dessa grupper.

För både konsert- och krogkultur finns en tydlig överrepresentation av personer boende i Göteborg, vilket attribueras till utbudet i den större staden (Magnusson & Wärnlöf Bové, 2019). Man kan säga att göteborgare på detta sätt är de i regionen som fått förändra sin livsstil mest i relation till dessa båda populära kulturaktiviteter.

Figur 3.2 Restaurang/bar/pub och rock-/popkonsert under 00–20 talet, Västra Götaland 2001–2021 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?* med svarsalternativen *Ingen gång, Någon gång under de senaste 12 mån, Någon gång i halvåret, Någon gång i kvartalet, Någon gång i månaden, Någon gång i veckan och Flera gånger i veckan*. Figuren visar andelen som valt alternativet *Någon gång i månaden* eller oftare för 'gått på restaurang/bar/pub på kvällstid' och andelen som valt alternativet *Någon gång under de senaste 12 månaderna* eller oftare för 'gått på rockkonsert/popkonsert'. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2001–2021.

Föreningsliv och engagemang

En viktig beståndsdel av vår fritid är engagemang i olika typer av föreningar. I den västsvenska SOM-undersökningen 2021 mättes såväl medlemskap som engagemang i elva olika typer av föreningar. Till skillnad från vanor mäts här inte frekvens utan frågan lyder *Är du medlem i någon typ av förening/organisation?*

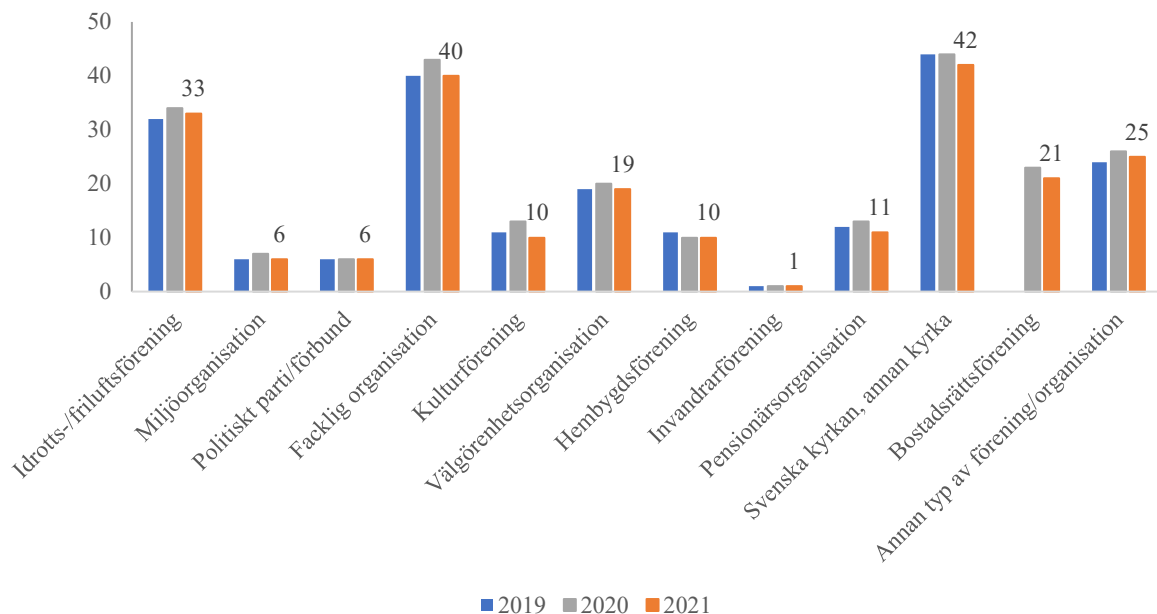
Den övergripande bild som målats upp under flera års mätningar är att regionen har ett aktivt och rikt deltagande i många olika typer av föreningar, betydligt fler än de elva som listas i undersökningen. En trend som ibland lyfts i anslutning till diskussioner om föreningsmedlemskap är att utvecklingen går mot ett lägre deltagande i allmänhet (Boije & Ottervik, 2014). Detta går inte att uttala sig om utifrån den västsvenska SOM-undersökningen då det inte alltid är konsekvent från år till år hur många eller vilka föreningar som listas, men de övergripande resultaten från 2021 pekar på en liten minskning/oförändrade nivåer av medlemskap i regionen i jämförelse med föregående år, som påvisade en ringa ökning. 2021 års resultat visar däremot inte några markanta förändringar i jämförelse med 2019 års resultat.

För andra gången efterfrågades medlemskap i **bostadsrättsförening** i SOM-undersökningen i Västra Götaland 2021. Som Figur 3.3 visar säger sig 21 procent vara medlemmar i en sådan. Adderingen av en ny föreningstyp år 2020 leder ofrånkomligen till att det allmänna medlemskapet har ökat i jämförelse med tidigare år därför är en jämförelse med undersökningar äldre än 2020 svåra att validera. Men i årets undersökning 2021 var det 85 procent av de svarande som sade sig vara medlemmar i *någon* förening vilket kan jämföras med 88 procent år 2020.

De enskilda förändringar som åskådliggörs är att andelen medlemmar i **facklig organisation** och **kulturförening** har minskat i högre utsträckning än i andra föreningar. Dessa föreningar var även bland de föreningar som vid 2020 års undersökning hade fått störst ökning av medlemmar. Det är inte svårt att tänka sig att dessa annars väldigt stabila medlemsskapsgrader fick sig en liten skjuts under början av pandemin. Rädsla att förlora sitt jobb eller att bli permitterad kan potentiellt uppmuntra någon att gå

med i en fackförening. Enligt tidningen Arbetet redovisade LO under pandemin den största medlemsökningen på 35 år (Nilsson, 2021). Resultatet från 2021 års undersökning skulle vidare kunna förklara att folk möjligtvis avslutade sina medlemskap när samhället eller deras personliga situation stabiliserades, men det är viktigt att komma ihåg att det rör sig om relativt små förändringar sedan 2020 och främst sedan 2019.

Figur 3.3 Medlemskap i olika typer av föreningar, Västra Götaland 2019 - 2021 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Är du medlem i någon typ av förening/organisation?* med svarsalternativen *Nej, Ja* samt *...och jag deltar aktivt i verksamheten* och *...och jag har någon typ av uppdrag*. Samtliga 'Ja'-alternativ har slagits ihop till 'medlem'. Blå staplar avser 2019, grå staplar avser 2020, orange 2021. Minst antal svarspersoner är 2 307. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2019-2021.

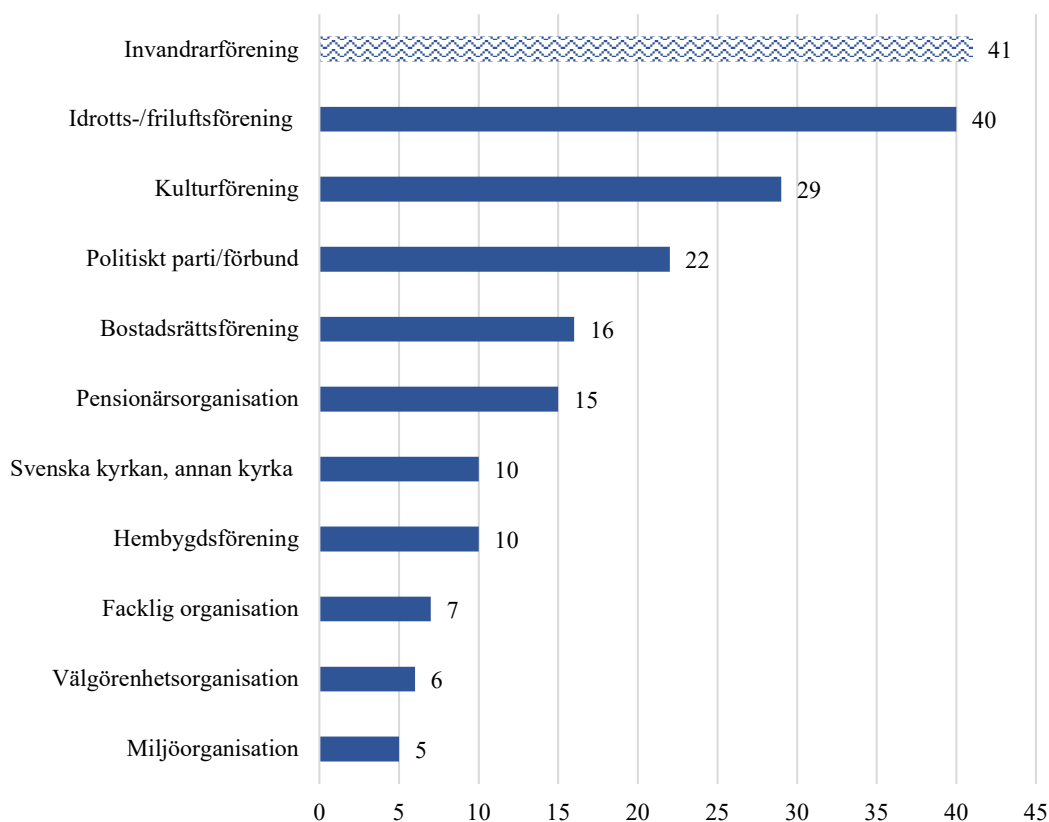
Figur 3.4 illustrerar hur fördelningen ser ut mellan det totala antalet medlemmar och vilka som svarar att de faktiskt också engagerar sig inom respektive föreningstyp. Tydligt blir att vissa typer av föreningar tenderar att förknippas med en högre grad engagemang än andra, där snarare själva medlemskapet sätts i första rummet.

I toppen finner vi idrotts-/friluftsföreningar där upp emot hälften av de som svarar att de är medlemmar också bekräftar att de har någon form av uppdrag i föreningen och/eller deltar aktivt i verksamheten. 41 procent av medlemmarna i **invandrarföreningar** menar att de är aktiva eller har uppdrag, men denna siffra bör tas med en nypa salt då det endast är en procent av de svarande som säger sig vara medlemmar i denna typ av förening. För kulturförening är deltagandegraden också relativt hög, 29 procent.

I botten av listan återfinns miljöorganisationer, välgörenhetsorganisationer och de fackliga organisationerna. Att dessa organisationer har låg grad av engagemang känns igen från tidigare studier (Carlander m.fl., 2020). Att gå med i en miljöorganisation innebär ofta att man stöttar ekonomiskt men i undersökningen anser gissningsvis de flesta svarande att detta knappast kan räknas som att delta aktivt i verksamheten. Det fackliga medlemskapet fungerar i princip likadant och endast sju procent av de som är fackligt anslutna säger att de deltar aktivt eller har uppdrag.

De föreningar som har ökat mest i engagemangsgrad från förra årets undersökning är **invandrarföreningar** och **politiska partier/förbund**, som har ökat med fyra respektive två procentenheter sedan 2020, vilket är väldigt små ökningar. Även **svenska kyrkan/annan kyrka** och **bostadsrättsföreningar** har påvisat en ytterst liten ökning sedan föregående år. Resterande av föreningarna visar på en nedåtgående/oföränderlig trend i engagemang inom föreningarna. De föreningar som har tappat mest i engagemangsgrad är **hembygdsföreningar**, **välgörenhetsorganisationer** och **idrotts-/friluftsföreningar**. Hembygdsföreningar sticker ut med en minskning på tio procentenheter, fortsättningsvis har välgörenhetsorganisationer och idrotts-/friluftsföreningar tappat åtta respektive sju procentenheter från förra året. Tittar man däremot lite längre tillbaka i tiden, som figur 3.5 även indikerar, så har bland annat **kulturföreningarna** och **idrotts-/friluftsföreningarna** ökat engagemanget med 13 respektive 20 procentenheter sedan år 2011. Dessvärre har engagemanget minskat inom **miljöorganisationerna** och **politiska partier/förbund** med nio respektive tio procentenheter, också i jämförelse med 2011 års data.

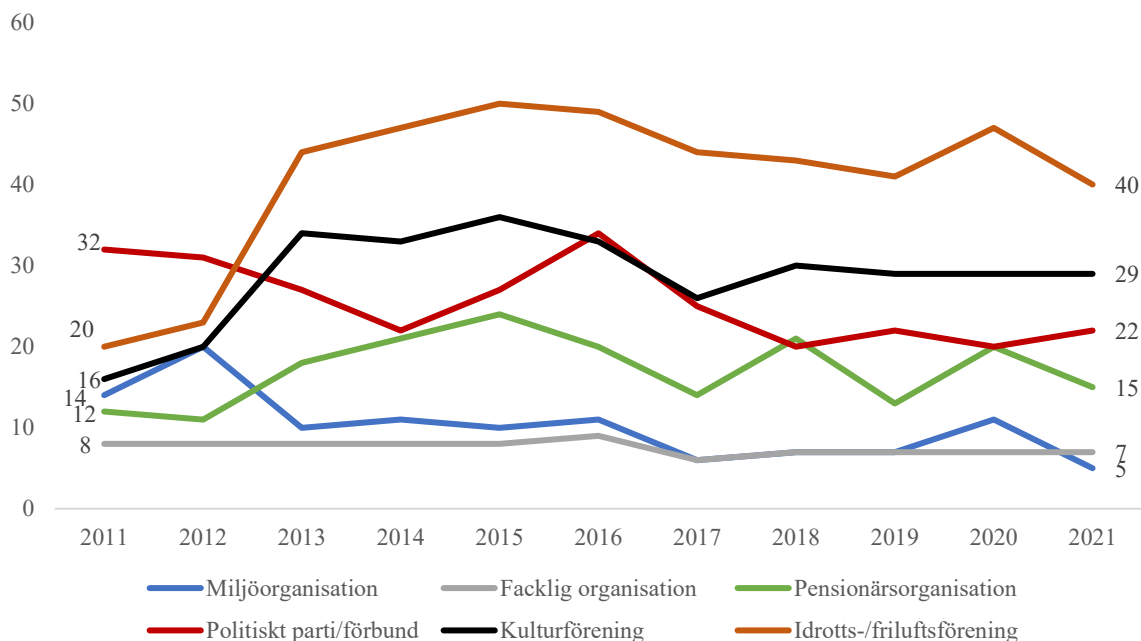
Figur 3.4 Föreningsmedlemskap i ordning av engagemangsgrad, Västra Götaland 2021 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Är du medlem i någon typ av förening/organisation?* med svarsalternativen *Nej, Ja* samt *...och jag deltar aktivt i verksamheten* och *...och jag har någon typ av uppdrag*. Diagrammet visar andelen medlemmar som också svarat att de deltar aktivt i verksamheten eller att de har någon typ av uppdrag. Minst antal svarspersoner var 2 322. Stapeln för invandrarförening är mönstrad för att påminna om den väldigt låga andel som svarat att de är medlemmar i en sådan, under en procent.

Källa: SOM-undersökningen i Västra Götaland 2021.

Figur 3.5 Engagemangsgrad inom föreningsmedlemskap under åren 2011–2021, Västra Götaland (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Är du medlem i någon typ av förening/organisation?* med svarsalternativen *Nej, Ja* samt *...och jag deltar aktivt i verksamheten* och *...och jag har någon typ av uppdrag*. Diagrammet visar andelen medlemmar som också svarat att de deltar aktivt i verksamheten eller att de har någon typ av uppdrag.

Källa: SOM-undersökningen i Västra Götaland 2011–2021.

Fokus på: Religiöst deltagande i Västsverige

Med fem års mätpunkter för **Svenska kyrkan/annan kyrka** i frågan om föreningsmedlemskap presenteras här en kort summering av religiöst deltagande i Västra Götaland. Enligt Svenska kyrkans officiella statistik (2022) var 52 procent av befolkningen i Västra Götaland medlemmar i Svenska kyrkan år 2021. I SOM-undersökningen från Västra Götaland 2021 svarade 30 procent att de var medlemmar i Svenska kyrkan *eller i en annan kyrka*. Uppenbarligen missar undersökningen många anslutna, antingen för att de inte ingår i urvalet (för att de exempelvis är över 85 år gamla) eller för att personer inte vet eller inte tänker på att de är medlemmar när de svarar på frågan.

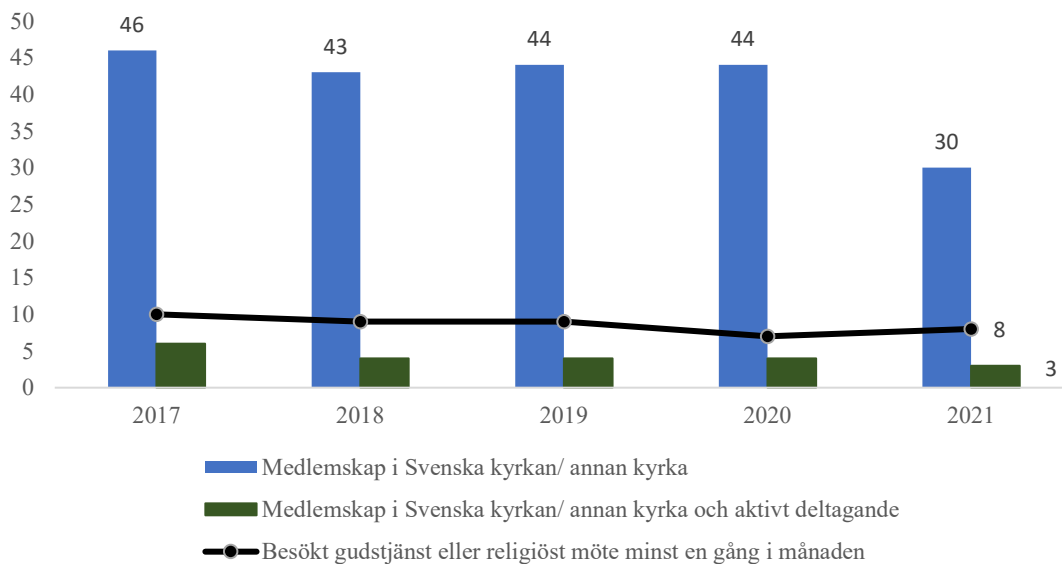
Figur 3.6 visar att 7–10 procent av de svarande hade besökt gudstjänster eller religiösa möten på månadsbasis under perioden 2017–2021. Andelen aktiva medlemmar i kyrkorna är 3–6 procent av de svarande, eller som figur 3.4 visade tio procent av medlemmarna år 2021.

Hur kan det då komma sig att omkring 30 procent av västsvensarna är medlemmar i en kyrka men endast 3 procent av dem kan ses som aktiva deltagare enligt undersökningen? Dels handlar det nog om själva medlemskapets natur. I Sverige har medlemskap i Svenska kyrkan varit automatiskt för barn vars föräldrar varit medlemmar fram till år 1996. Därtill är utträde ur kyrkan en aktiv handling som sker via skriftlig anmälan till den egna församlingen. Sannolikt finns det många västsvenskar som inte själva valt sitt medlemskap, eller som inte tänker på detta då de får frågan i undersökningen.

Vid sidan av detta är det kyrkliga medlemskapet inte förknippat med några större krav gällande aktivt deltagande utan medlemskapet definieras av en kyrkoskatt. Ett exempel på aktivt deltagande i Svenska kyrkan skulle dock kunna vara att rösta i ett kyrkoval. Trots det kyrkoval som var under året 2021 så påvisade resultatet av årets undersökning ett minskande av aktivt deltagande inom Svenska kyrkan eller annan kyrka.

På nationell nivå visar SOM-undersökningarna på en långsam minskning i religiositet i Sverige sedan början av 90-talet (Weissenbilder, 2020), vilket ligger i linje med kyrkans långsamt sjunkande medlemstal.

Figur 3.6 Religiöst deltagande, Västra Götaland 2017–2021 (procent)

Kommentar: Frågorna lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande? Samt Är du medlem i någon typ av förening/organisation?* Figuren visar andelen som valt alternativet *Någon gång i månaden* eller oftare för *Besökt gudstjänst eller religiöst möte*. Samt valt alternativet *Ja* och ... *och jag deltar aktivt i verksamheten* samt ...*och jag har något typ av uppdrag*. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 2017–2021.

Kultur i regionen

Under denna rubrik tittar vi på det bredare kulturbegreppet både i förhållande till den administrativa och den geografiska regionen Västra Götaland. Vi börjar med invånarnas bedömningar av lokala aktörers kulturarbete, fortsätter med en presentation över sju besöksmål och fyra digitala besöksmål i regionen, och avslutar med invånarnas internetvanor/aktiviteter som studerades i SOM-undersökningen i Västra Götaland 2021.

Som tabell 3.2 visar gör invånarna över lag en positiv bedömning av Västra Götalandsregionens arbete med avseende på kultur. Frågan som ställdes var: *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller: Kultur?* med svarsalternativen *Mycket bra*, *Ganska bra*, *Varken bra eller dåligt*, *Ganska dåligt*, *Mycket dåligt* och *Ingen uppfattning*. Skillnaden mellan andelen positiva och andelen negativa bedömningar var 20 procentenheter mer positiva bedömningar (ett balansmått på +20). Tydligt är dock att denna fråga är svårbesvarad. 30 procent har valt mittenalternativet *Varken bra eller dåligt* och 26 procent alternativet *Ingen uppfattning*. Endast sju procent av de svarande har valt någon av ytterpunkterna på skalan och kan sägas ha en stark åsikt i frågan. Den givna slutsatsen är att få svarande har kännedom om vad Västra Götalandsregionen har för uppgifter med avseende på kultur.

Göteborgare utgör bland den lägsta andelen som svarat *Varken bra eller dåligt*, 29 procent, och den lägsta andelen *Ingen uppfattning*. Detta kan indikera att boende i Göteborg i alla fall har en något bättre bild än övriga av vad regionen gör på kulturfronten. Nöjdheten är på det hela taget likvärdig över de flesta grupper. Kvinnor gör ofta en mer positiv bedömning än män och så även på detta område då 10 procentenheter fler kvinnor än män har svarat *Mycket bra* eller *Ganska bra*. Mest positiva bedömningar återfinns hos grupperna 16–29 och 30–49 åringar och gruppen som huvudsakligen vuxit upp utanför Norden. Minst nöjda i regionen är boende i Skaraborg.

Tabell 3.2 Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller: Kultur, Västra Götaland, 2021 (procent)

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Summa	Antal	Balansmätt
Samtliga	4	28	30	9	3	26	100	2 378	+20
Kön									
Kvinna	5	32	28	8	2	25	100	1 191	+27
Man	3	24	31	10	4	28	100	1 175	+13
Ålder									
16–29 år	7	32	24	11	4	22	100	281	+24
30–49 år	5	34	25	8	4	24	100	699	+27
50–64 år	3	24	32	9	3	29	100	637	+15
65–85 år	3	25	35	7	3	27	100	761	+18
Utbildning									
Låg utbildning	3	19	33	8	4	33	100	351	+10
Medellåg utbildning	4	26	30	8	4	28	100	693	+18
Medelhög utbildning	2	29	32	10	3	24	100	484	+18
Hög utbildning	6	33	28	9	2	22	100	775	+24
Inkomst									
Max 14 999 SEK	5	27	27	10	3	28	100	474	+19
Mellan 15 000 och 24	4	25	34	9	4	24	100	453	+16
Mellan 25 000 och 34	3	28	33	8	3	25	100	559	+20
Mellan 35 000 och	3	29	28	9	3	28	100	422	+20
Mer än 45 000 SEK	5	31	28	7	3	26	100	351	+26
Subjektiv klass									
Arbetsarbete	3	25	30	9	4	29	100	933	+15
Jordbrukarbete	3	25	34	3	3	32	100	63	+22
Tjänstemannabete	4	29	31	8	3	25	100	849	+22
Högre tjänstemannabete	5	33	31	8	1	22	100	241	+29
Företagsarbete	5	27	27	11	5	25	100	162	+16
Huvudsaklig uppväxt									
I Norden	4	28	29	9	3	27	100	2 064	+20
Utanför Norden	11	29	30	8	5	17	100	158	+27
Delregion									
Göteborgsregionen	5	29	29	8	4	25	100	1 405	+23
Sjuhärads	6	30	25	8	3	28	100	332	+25
Skaraborg	2	24	31	9	3	31	100	355	+14
Fyrbodals	3	24	33	8	4	28	100	398	+15

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller: Kultur?* med svarsalternativen *Mycket bra, Ganska bra, Varken bra eller dåligt, Ganska dåligt, Mycket dåligt* och *Ingen uppfattning*. *Låg utbildning* - ej fullgjord eller fullgjord grundskola/obligatorisk skola, *medellåg utbildning* - studier eller examen vid gymnasium, folkhögskola etc., *medelhög utbildning* - eftergymnasialutbildning (ej högskola/universitet) eller studier vid högskola/universitet, *hög utbildning* - examen (inkl forskarutbildning) från högskola/universitet. Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungälv. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

En motsvarande fråga gäller hemkommunens service gällande kulturaktiviteter. Här tar respondenterna ställning på en liknande femgradig skala från *Mycket nöjd* till *Mycket missnöjd*. Balansmåttarna är återigen positiva. 24 procentenheter fler är nöjda än missnöjda men återigen är det tydligt att det är svårt att ta ställning i frågan, och här är andelen som svarar *Ingen uppfattning* 37 procent. Kommunerna i Skaraborg och Fyrbodals får de sämsta betygen och det är också i dessa kommuner som det är svårast att ta ställning.

Totalt svarar 68 procent av de boende i Skaraborg *Varken nöjd eller missnöjd* eller *Ingen uppfattning*. Återigen är göteborgare relativt nöjda och har mindre svårt att ta ställning. I övrigt är kvinnor och högutbildade mest nöjda med den kommunala servicen kring kulturaktiviteter. I tabellerna 3.2 och 3.3 kan vi se att folk som är uppväxta utanför Norden är mer nöjda med både kommunens och regionens kulturarbete, i jämförelse med folk som är uppväxta i Norden.

Tabell 3.3 Service i kommunen på följande områden: Kulturaktiviteter, Västra Götaland, 2021 (procent)

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Varken nöjd eller missnöjd	Ganska missnöjd	Mycket missnöjd	Ingen uppfattning	Summa	Antal	Balansmätt
Samtliga	7	24	25	5	2	37	100	2 346	+24
Kön									
Kvinna	9	27	22	4	2	36	100	1 177	+30
Man	5	21	27	5	1	43	41	1 157	+20
Ålder									
16–29 år	8	21	22	6	2	41	100	275	+21
30–49 år	8	26	25	7	2	32	100	683	+25
50–64 år	5	23	26	4	2	40	100	638	+22
65–85 år	8	23	24	2	2	41	100	750	+27
Utbildning									
Låg utbildning	3	18	25	2	3	49	100	340	+16
Medellåg utbildning	6	18	23	5	2	46	100	689	+17
Medelhög utbildning	6	25	26	5	1	37	100	480	+25
Hög utbildning	11	31	26	5	1	26	100	775	+36
Inkomst									
Max 14 999 SEK	7	23	20	5	3	42	100	464	+22
Mellan 15 000 och	9	24	24	4	2	37	100	448	+27
Mellan 25 000 och 34	6	24	26	3	2	39	100	555	+25
Mellan 35 000 och 44	7	24	28	7	1	33	100	419	+23
Mer än 45 000 SEK	7	28	26	4	0	35	100	352	+31
Subjektiv klass									
Arbetsarhem	6	20	24	4	2	44	100	926	+20
Jordbrukarhem	2	18	22	3	2	53	100	60	+15
Tjänstemannahem	8	28	27	4	1	32	100	854	+31
Högre	11	30	26	5	1	27	100	239	+35
Företagarhem	8	22	20	8	1	41	100	157	+21
Huvudsaklig uppväxt									
I Norden	7	23	25	4	2	39	100	2 055	+24
Utanför Norden	9	28	24	5	2	32	100	154	+30
Delregion									
Göteborgsregionen	8	26	24	5	2	35	100	1 391	+28
Sjuhärad	8	23	24	4	2	39	100	327	+25
Skaraborg	6	20	24	4	2	44	100	345	+20
Fyrbodalsregionen	4	21	28	5	2	40	100	394	+18

Kommentar: Frågan lyder: *Vad anser du om servicen i den kommun där du bor på följande områden: Kulturaktiviteter?* med svarsalternativen *Mycket nöjd, Ganska nöjd, Varken nöjd eller missnöjd, Ganska missnöjd, Mycket missnöjd* och *Ingen uppfattning*. *Låg utbildning* - ej fullgjord eller fullgjord grundskola/obligatorisk skola, *medellåg utbildning* - studier eller examen vid gymnasium, folkhögskola etc., *medelhög utbildning* - eftergymnasialutbildning (ej högskola/universitet) eller studier vid högskola/universitet, *hög utbildning* - examen (inkl forskarutbildning) från högskola/universitet. Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungsbacka. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Sedan 1999 listas i SOM-undersökningen i Västra Götaland varje år ett tiotal i regionen belägna anläggningar eller andra utflyktsmål som respondenterna får svara på om de besökt under det senaste året. För första gången någonsin har frågan: *Och har du under de senaste 12 månaderna besökt följande digitalt/via internet?* adderats då många besöksmål har haft digitala alternativ till kulturutövning som ett resultat av coronapandemin. Figur 3.7 nedan presenterar en översikt över de totalt elva besöksmål som inkluderades år 2021. De fyra första avser de besök som skett på internet/digitalt och resterande är de besöksmål som besökts på plats. För fyra av dessa fanns mätpunkter från 2019 och för sex av dem fanns mätpunkter ifrån 2020.

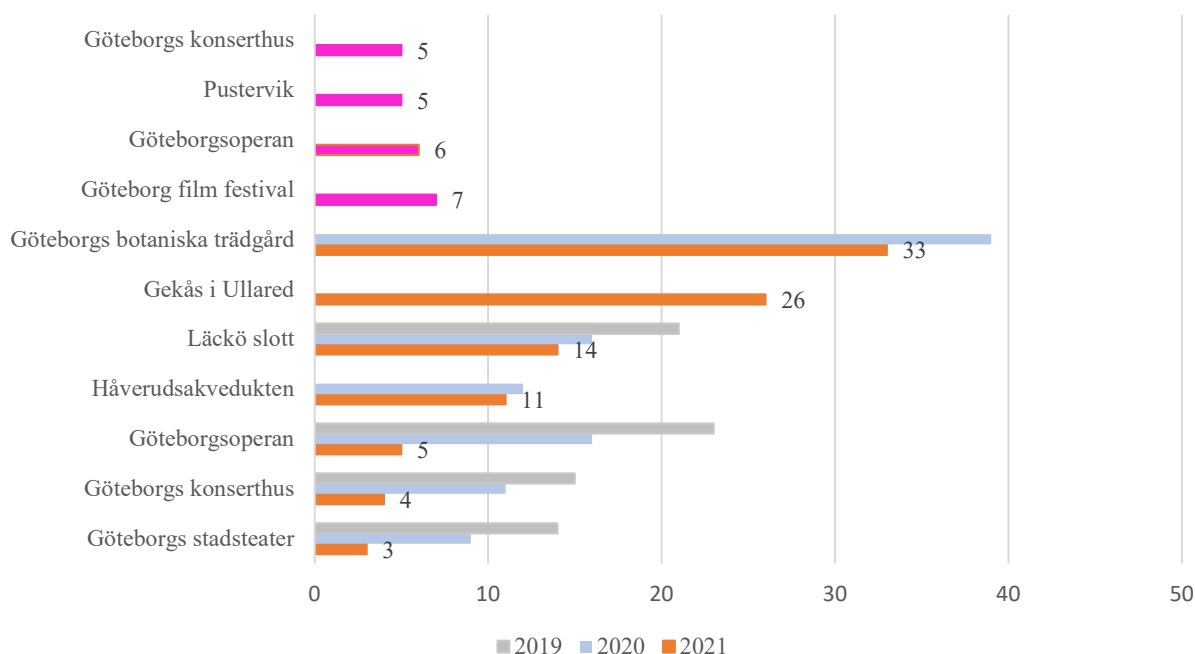
I samtliga besöksmål syns tydliga minskningar i andelen som uppger sig ha besökt dessa, vilket troligtvis till stor del kan attribueras till pandemin. De största tappen står Göteborgsoperan, Göteborgs konserthus och Göteborgs stadsteater för. Mest besök har Göteborgs botaniska trädgård fått då 33 procent har besökt platsen minst en gång under de senaste 12 månaderna, detta dock är en minskning med sex procentenheter från förra året. Innan dess var Göteborgs botaniska trädgård inkluderat i undersökningen år 2011 och då hade 36 procent besökt platsen (Carlander m.fl., 2020). Trots minskningen i besöksantal kan man ändå bedöma att Göteborgs botaniska trädgård har/hade förmåga att bibehålla höga besöksantal trots pandemin.

På andra plats på listan över årets besöksmål hittar vi Gekås i Ullared. I årets undersökning var det 26 procent som svarade att man hade besökt platsen. Denna tämligen höga siffra kan verka förvånande då det är ett besöksmål som påverkats av restriktioner, men senast detta besöksmål inkluderades i undersökningen år 2012 hade 39 procent av respondenterna besökt platsen. När man jämför de två åren med varandra kan pandemin eventuellt vara en förklaring till det till synes minskade besöksantalet. På tredje plats finner vi Läckö slott som sakta har minskat besöksgraden sedan 2019. I årets undersökning var det 14 procent som hade besökt Läckö slott under de senaste 12 månaderna, vilket är det lägsta besöksgraden Läckö slott någonsin har haft under åren 1999–2021. Bland besöksmålen hittar vi också Håverudsakvedukten som är med för femte gången i undersökningen. Som Figur 3.7 visar har besöksmålet minskat med en procentenhet sedan 2020, men däremot ökat med en procentenhet sedan 2012 då besök på Håverudsakvedukten senast mättes, vilket pekar på att besöksmålet har relativt stabila besöksfrekvenser, trots pandemi.

I andra änden av listan finner vi Göteborgs stadsteater. Endast tre procent hade besökt detta under det senaste året, vilket resulterar i en av de lägsta uppmätta besöksfrekvenserna i frågans historia. Tätt därefter kommer Göteborgs konserthus och Göteborgsoperan på respektive fyra och fem procent. Däremot så är det en procentenhet mer som har besökt Göteborgs konserthus och Göteborgsoperan digitalt/via internet. I årets undersökning ställdes för första gången frågan *Och har du under de senaste 12 månaderna besökt följande digitalt/via internet?* med tanke på coronapandemin och att många kulturaktiviteter möjliggjordes digitalt. Flest besök digitalt hade Göteborgs filmfestival med sju procent, tätt följt av Göteborgsoperan, Pustervik och Göteborgs konserthus.

Eftersom de redovisade andelarna i Figur 3.7 är andel av hela svarsgruppen och inte av boende i respektive del av regionen, är det en självklarhet att mycket av skillnaderna i besöksstatistik kan förklaras med folkmängden i närområdet. Tidigare studier har även bekräftat att den tveklöst mest betydelsefulla variabeln för besöksmålen är geografisk närhet (Magnusson & Wärnlöf Bové, 2019; Oscarsson, 2011). Demografiska aspekter så som utbildning och klass har även visat sig samvariera med besök av utflyktsmål men i lägre utsträckning än geografisk närhet, och verkar för flera besöksmål ha minskat i betydelse över tid (Magnusson & Wärnlöf Bové, 2019).

Figur 3.7 Besöksmål i regionen, andel som säger sig ha besökt respektive under de senaste 12 månaderna, fysiskt och digitalt, Västra Götaland 2021 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Har du under de senaste 12 månaderna besökt följande?* med svarsalternativen *Känner ej till, Flera gånger, Någon gång, Ingen gång* och *Har ej besökt men skulle gärna vilja besöka*. Tabellen visar andelen som säger sig ha besökt respektive anläggning/utflyktsmål minst *någon gång* under de senaste 12 månaderna. Procentbasen utgår av dem som besvarat respektive delfråga. Grå staplar visar nivåerna från undersökningen 2019 och blå staplar visar nivåerna från undersökningen 2020 i de fall samma anläggning/utflyktsmål efterfrågades. De fyra översta staplarna redovisar frågan: *Och har du under de senaste 12 månaderna besökt följande digitalt/via internet?* Med samma svarsalternativ som redovisats ovan. Tabellen visar de som svarat att de besökt respektive besöksmål *minst någon gång* under de senaste 12 månaderna.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Så tidigt som 1995 presenterades Västra Götalandsbornas internetanvändning i de västsvenska SOM-undersökningarna för första gången. Sedan 2005 har SOM-undersökningen presenterat Västra Götalandsbornas frekvens och syfte av internetanvändning i liknande format som i årets undersökning. Innan dess mättes internetanvändning främst genom vilket syfte invånarna använde internet, men också genom *hur ofta* man använde- och *vilken tillgång* man hade till internet. I detta dokument är fyra av elva kategorier av internetvanor presenterade: **Spelat onlinespel, köpt eller sålt begagnade vaor, spelat på tips/trav/casino och köpt eller beställt kläder**. Populärast av dessa internetvanor var **köpa eller beställa kläder**, som 25 procent av alla internetanvändare hade gjort minst en gång i månaden. Inom denna kategori är det yngre personer och kvinnor som är betydligt överrepresenterade, även Göteborgare och högutbildade utmärker sig. På andra plats i popularitet av dessa fyra internetvanor kommer **spelat på tips/trav/casino**. Här är det främst äldre personer, män och lågutbildade som utövar denna internetaktivitet. Folk som är uppväxta i Norden utmärker sig även i jämförelse med folk uppväxta utanför Norden där endast nio procentenheter spelar på tips/trav/casino minst en gång i månaden. Att **köpa/sälja begagnat**, eller handla second hand som det ofta benämns, har blivit allt mer vanligt på senare år, i jämförelse med tidigare SOM-undersökningar. Där verkar panedmin även ha haft en påverkan då **att köpa/sälja begagnat på internet**, ökade med sju procentenheter från 2019 (10%) till 2020 (17%), för att i år landa på 15%. Här är det yngre, högutbildade och höginkomsttagare som utmärker sig vilket pekar på att second hand har blivit ett mer attraktivt sätt att handla på och att Västra Götalandsborna får allt mer hållbara och miljövänliga köpbetenden.

Tabell 3.4 Internetvanor/-aktiviteter minst en gång i månaden i olika grupper i Västra Götaland, 2021 (procent)

	Spelat onlinespel	Köpt eller sålt begagnade varor	Spelat på tips/trav/ casino	Köpt eller beställt kläder	Minsta antal svar
Samtliga	14	15	19	25	2264
Kön					
Kvinna	10	15	12	33	1 126
Man	20	13	26	16	1 124
Ålder					
16–29 år	40	17	9	42	270
30–49 år	18	23	16	40	672
50–64 år	9	11	25	21	634
65–85 år	8	5	18	7	686
Utbildning					
Låg utbildning	13	7	27	9	287
Medellåg utbildning	19	12	25	24	679
Medelhög utbildning	14	13	18	22	485
Hög utbildning	12	19	12	33	771
Inkomst					
Max 14 999 SEK	24	11	12	19	426
15 000 - 24 999	15	10	20	16	426
25 000 - 34 999	14	14	23	26	552
35 000 – 44 999	13	13	20	31	413
Mer än 45 000 SEK	12	20	19	34	352
Subjektiv klass					
Arbetarhem	18	13	21	20	879
Jordbrukarhem	10	11	22	11	55
Tjänstemannahem	12	15	16	29	842
Högre tjänstemannahem	13	15	13	30	234
Företagarhem	14	14	20	26	157
Huvudsaklig uppväxt					
I Norden	14	14	19	24	1 998
Utanför Norden	18	16	9	26	157
Delregion					
Göteborgsregionen	15	16	15	29	1 396
Sjuhärad	15	11	23	21	314
Skaraborg	16	12	20	19	333
Fyrbodal	12	10	22	20	375
Livstillfredsställelse					
Mycket nöjd med livet	12	16	18	28	803
Ganska nöjd med livet	15	13	20	23	1 215
Inte nöjd med livet	25	12	15	21	217

Kommentar: Frågan är besvarad av respondenter som har svarat att de har använt internet *någon gång de senaste 12 månaderna eller oftare*. Frågan löd: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna använt internet?* Med svarsalternativen: *Ingen gång, Någon gång under de senaste 12 mån, Någon gång i halvåret, Någon gång i månaden, Någon gång i veckan, Flera gånger i veckan och Dagligen*. Kategorierna listade i tabellen är utifrån följdfrågan som lyder: *Och hur ofta har du gjort följande på internet?* med svarsalternativen *Ingen gång, Någon gång under de senaste 12 mån, Någon gång i halvåret, Någon gång i månaden, Någon gång i veckan, Flera gånger i veckan och Dagligen*. Figuren visar andelen som valt alternativet *Någon gång i månaden eller oftare*. *Låg utbildning* - ej fullgjord eller fullgjord grundskola/obligatorisk skola, *medellåg utbildning* - studier eller examen vid gymnasium, folkhögskola etc., *medelhög utbildning* - eftergymnasialutbildning (ej högskola/universitet) eller studier vid högskola/universitet, *hög utbildning* - examen (inkl forskarutbildning) från högskola/universitet. I Göteborgsregionen ingår även Kungsbacka kommun. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Sammanfattning

Västra Götaland har en tydlig kulturprofil och målsättningen i styrdokumentet ”Vision Västra Götaland – Det goda livet” är att vara en ledande kulturregion där alla invånare har kulturen som kraftkälla och deltar aktivt i kulturlivet. Det här kapitlet kartlägger hur invånarna i regionen deltar i olika aktiviteter och även vanor som kan kopplas till kultur utifrån visionens mål om en region för alla. Utgångspunkten är förändrade förutsättningar i deltagande i olika former med avseende på coronapandemin. De fritids- och kulturvanor som mäts samt de besöksmål i regionen som studeras härrör ur frågeformuleringar avseende den senaste tolv månaders perioden. Givet att undersökningen genomfördes under hösten 2021 avser detta i princip ett år av pandemi.

Pandemieffekter på kultur- och fritidsvanor

Vanor tenderar att vara tämligen stabila över tid, men 2021 års SOM-undersökning i Västra Götaland visar på förhållandevis stora förändringar sedan 2019. De vanor som står för de största tapparna i utförandefrekvens är de ”klassiska” kulturvanorna samt andra kulturvanor som görs utanför hemmen och ofta innebär att många människor är på samma plats. Hit hör bland andra opera och musikalbesök, rock- och popkonserter, teater och restaurangbesök på kvällstid. Även besök på bibliotek, umgänge med vänner och idrottsevenemang har minskat under mätperioden. Den enda egentliga vinnaren är att se på film eller tv-serie som nu nästan alla västsvenskar gör minst en gång i månaden.

Att gå på restaurang, bar eller pub på kvällstid är ett av få exempel på kulturvanor som fått tydligt uppsving över den senaste tioårsperioden. Däremot har de senaste två årens pandemi gett stor effekt på restaurang- och bar-besök i Västra Götaland. I årets undersökning var det 28 procent som någon gång i månaden eller oftare hade besökt restaurang/bar eller pub, detta resulterade i att årets undersökning presenterade den lägsta siffran i kategorin på 20 år. Detta är en minskning med 13 procentenheter från 2019 års undersökning, innan pandemin. Det är märkbart att de restriktioner och rekommendationer som gällt har begränsat och påverkat invånarnas benägenhet att ta del av kulturutbud/-utövning under pandemin (Kulturvanor, 2021).

Föreningsliv och engagemang

När olika former av medlemskap studeras framgår att det allmänna engagemanget i föreningslivet är stabilt och högt. I samband med pandemins början 2020 noterades mindre ökningar i andelarna fackligt anslutna samt medlemmar i idrotts-/friluftsföreningar och kulturföreningar. Däremot kan man i årets undersökning se att denna mindre ökning numera har minskat och är i mer eller mindre tillbaka på 2019 års nivå. En förklaring till detta skulle kunna vara att föreningslivet i början av pandemin fick ett uppsving då många sökte sig till föreningar, exempelvis fackliga organisationer, då det fanns en stor osäkerhet kring hur pandemin skulle påverka individen och samhället. Om den osäkerheten med tiden blev mindre kan många ha låtit avsäga sig medlemskapet då inträdet var en effekt av pandemin.

Graden av engagemang varierar kraftigt för de olika föreningarna. 40 procent av alla som är medlem i en idrotts-/friluftsförening är också aktiva och/eller har någon form av uppdrag. Andelen aktiva bland de som är medlemmar i en facklig organisation är sju procent. 42 procent av västsvenskarna är medlemmar i någon kyrka, men endast åtta procent besöker regelbundet gudstjänster eller andra religiösa möten och bara tre procent deltar på något sätt aktivt i en kyrka.

Kultur i regionen

Västsvenskarna har svårt att ta ställning till dels hur Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift med avseende på kultur och dels hur nöjda de är med den egna kommunens service vad gäller kulturaktiviteter. Tydligt är att dessa områden inte märks så mycket i de boendes vardag, eller att respondenterna har svårt att identifiera kulturaktiviteter som sker på kommunala eller regionala initiativ. De som ändå tar ställning är övergripande positiva, till både hemkommunens och regionens service

kring kulturaktiviteter då 31 respektive 32 procent svarat att de tycker att kommunen/regionen sköter sin uppgift *Mycket bra* eller *Ganska bra*.

I den geografiska regionen finns många besöksmål med kulturell prägel. Av de sju besöksmålen som mättes i undersökningen 2021 var Göteborgs botaniska trädgård populärast följt av Gekås i Ullared. 33 procent hade besökt Göteborgs botaniska trädgård och 26 procent hade besökt Gekås i Ullared. I samtliga fall där det finns jämförelsepunkter från 2019 och 2020 hade besöksgraden gått ner väsentligt under de 12 månader som 2021 års SOM-undersökning i Västra Götaland avser, vilket bedöms vara en tydlig effekt av pandemin. För första gången frågade vi om digitala besök på fyra besöksmål och även om procentenheterna var låga, var det fler som hade besökt både Göteborgs konserthus och Göteborgsoperan digitalt än fysiskt. Detta leder oss in på Västra Götalandsbornas internetvanor som för första gången i år redovisades i Visionsrapporten. Då det till stora delar saknas ett digitaliseringsperspektiv i "Visionsrapporten - Det goda livet" att förhålla sig till, finns det ändå intressant information inom internetvanor/-aktiviteter som kompletterar bilden av invånarnas kultur- och fritidsvanor i stort. Exempelvis redovisades spel- och köpvvanor där man kunde urskilja större skillnader mellan bland annat könen och åldersgrupperna. Bland annat hade 33 procent av de kvinnliga respondenterna **köpt eller beställt kläder** på internet minst en gång den senaste månaden, i jämförelse med männen som var 16 procent. När det gällde **spelat onlinespel** och **spelat på tips/trav/casino** var det däremot männen som var överrepresenterade med ungefär dubbelt så många fler procentenheter än kvinnorna.

4. Arbetsmarknad och arbetsliv

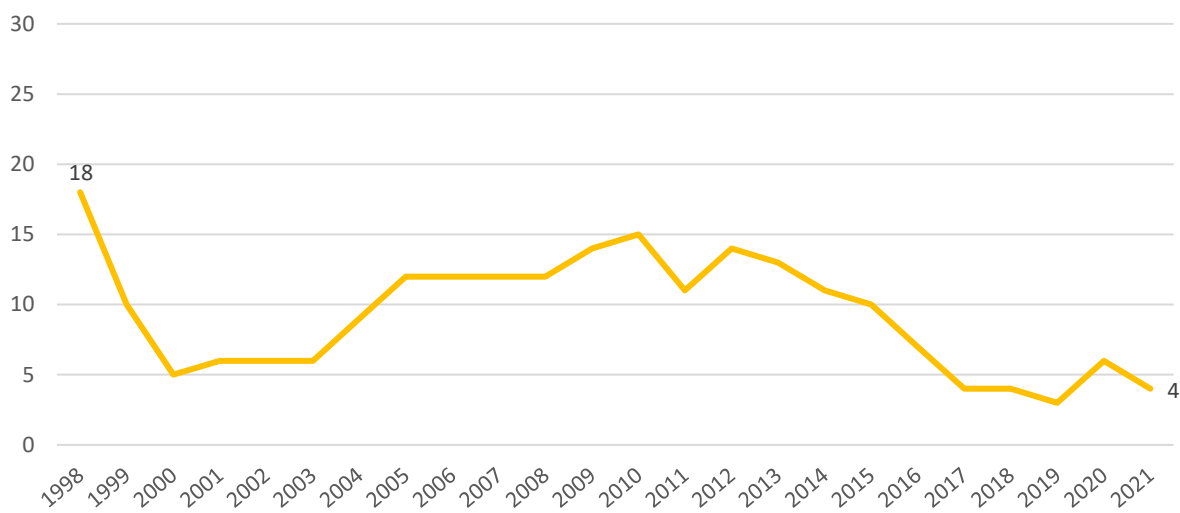
Arbetsmarknaden i Västra Götaland har länge präglats av en situation med god sysselsättning bland invånarna och en generellt låg arbetslöshet. En av utgångspunkterna i Västra Götalandsregionens visionsarbete är en välfungerande och hållbar arbetsmarknad med hög sysselsättning (Västra Götalandsregionen, 2005). Syftet med det här kapitlet är att granska hur bra invånarna tycker att regionen sköter sin uppgift att bidra till sysselsättningen, samt hur de bedömer sin egen arbetssituation och risken för att bli arbetslös inom det närmaste året. Kapitlet redovisar även i vilken utsträckning regionens invånare ägnar sig åt distansarbete.

Bedömning av Västra Götalandsregionens insatser för ökad sysselsättning

När invånarna i Västra Götaland i en öppen fråga tillfrågades om vilka tre regionala samhällsfrågor eller samhällsproblem som upplevdes vara de viktigaste 2021 svarade fyra procent arbetsmarknaden. Detta ligger långt ifrån andra områden som invånarna upplever som betydligt viktigare, likt sjukvård, lag och ordning, integration, miljö med flera. En signifikant ökning skedde mellan åren 2019 och 2020, vilket skulle kunna härledas till en oro hos befolkningen för coronapandemin och dess konsekvenser för arbetsmarknaden. Med en minskning från sex till fyra procent mellan 2020 och 2021 är det möjligt att oron kan ha dragit sig tillbaka något, samtidigt som minskningen saknar statistisk signifikans, och vi därmed inte kan utesluta att resultatet kan ha uppkommit av en slump.

Frågan om arbetsmarknad som viktigaste regionala fråga har sett stora fluktuationer under de senaste 20 åren. Under slutet av 90-talet var arbetsmarknad som allra viktigast för västsvenskarna, för att sedan sjunka rejält i början av tvåtusentalet när ekonomin återhämtade sig. Exempel på samhällsfrågor som under senare år har hamnat desto högre upp på agendan är 'lag och ordning' och 'integration och immigration' (Martinsson & Carlander, 2021). Värt att nämna är att mätningarna bakom figur 4.1 baseras på fritextsvar som kodats om till kategorier enligt ett kodschema. Därutöver kan det vara värt att notera att datainsamlingen för den västsvenska SOM-undersökningen genomfördes innan den kraftiga ekonomiska nedgången 2022 och att resultaten därmed inte nödvändigtvis är representativa för dagens ekonomiska läge.

Figur 4.1 Andel som uppgett "Arbetsmarknad" som samhällsproblem i regionen, Västra Götaland 1998–2021 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken eller vilka frågor eller problem tycker du är viktigast i dag i Västra Götaland?* Respondenterna får uppge upp till tre samhällsproblem som sedan kodas upp i huvudkategorier. Antal svarande 2021 är 2 590.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1998–2021.

I en nedbrytning på gruppnivå (tabell 4.1) åskådliggörs ett relativt stabilt mönster över befolkningen. Olikt många andra samhällsfrågor som invånarna anser vara viktiga så är de demografiska och arbetsmarknadsmässiga gruppskillnaderna relativt marginella. Av naturliga skäl är den äldsta delen av befolkningen minst benägen att ange arbetsmarknad som samhällsproblem, då denna grupp antingen närmar sig pension eller redan är pensionerade. Den största skillnaden, utöver ålder, går att notera mellan olika anställningsformer. Individer med tidsbegränsad anställning uppger i högre utsträckning arbetsmarknaden som sitt största samhällsproblem jämfört med tillsvidareanställda, som per definition har en säkrare position i arbetslivet. Egenföretagare uppger i lägst utsträckning arbetsmarknaden som ett viktigt samhällsproblem.

Tabell 4.1 **Andel som uppgett "Arbetsmarknad" som samhällsproblem fördelat på olika grupper, Västra Götaland 2021 (procent)**

	Andel	Antal svar
Samtliga	4	2 590
Kön		
Kvinna	4	1 319
Man	4	1 259
Ålder		
18–29 år	6	329
30–49 år	5	754
50–64 år	6	685
65–85 år	2	822
Utbildning		
Låg	3	376
Medellåg	5	712
Medelhög	5	499
Hög	4	790
Anställningsform		
Tillsvidare	5	1 840
Tidsbegränsad	7	215
Egen företagare	2	195
Egen månadsinkomst		
Max 14 999 sek	4	493
15 000 – 34 999 sek	5	1 045
Mer än 35 000 sek	4	783

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken eller vilka frågor eller problem tycker du är viktigast i dag i Västra Götaland?* Respondenterna får uppge upp till tre samhällsproblem som sedan kodas upp i huvudkategorier.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Under flera år har det varit en något högre andel av regionens invånare som anser att Västra Götalandsregionen inte sköter sitt uppdrag tillräckligt bra när det gäller att bidra till fler arbetstillfällen, jämfört med andelen som menar att regionen gör ett bra jobb (tabell 4.2). Tabellen visar att 22 procent av svarspersonerna gör en negativ bedömning av regionens arbete medan 15 procent gör en positiv bedömning. Samtidigt svarar en majoritet på 63 procent att uppgiften varken sköts bra eller dåligt, alternativt att de saknar uppfattning i frågan. Den grupp som är mest negativ i sin bedömning av regionens arbete är arbetslösa (-35). Även personer som befinner sig i övre medelåldern (-19) ställer sig

kritiska till hur regionen sköter sin uppgift att skapa fler arbetstillfällen. Personer som bor i området Fyrbodalen är betydligt mer kritiska än svarande i övriga delregioner, vilket har syns under flertalet år. Räknat i balansmått når gruppen ett värde om -20. Den kritiska inställningen hos invånare boende i Fyrbodalen skulle delvis kunna förklaras av en förhållandevis hög arbetslöshet i delregionen. Till de något mindre kritiska grupperna hör studerande (balansmått +3), personer med hög utbildning (balansmått -2) samt personer uppväxta utanför Sverige.

Tabell 4.2 Bedömning av hur Västra Götalandsregionen sköter uppgiften att bidra till fler jobb, Västra Götaland 2021 (procent, antal och balansmått)

	Mycket bra	Ganska bra	Varken eller	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Antal svar	Balansmått
Samtliga	2	13	32	16	6	31	2 375	-7
Kön								
Kvinna	1	13	32	15	5	34	1 189	-6
Man	2	13	33	18	7	27	1 174	-10
Ålder								
18–29 år	3	18	27	16	7	29	280	-2
30–49 år	1	16	30	14	7	32	700	-4
50–64 år	1	10	33	23	7	26	634	-19
65–85 år	2	11	36	14	4	33	761	-5
Utbildning								
Låg	2	15	31	18	7	27	354	-8
Medellåg	2	14	31	19	8	26	692	-11
Medelhög	1	9	36	18	7	29	479	-15
Hög	2	13	31	13	4	37	774	-2
Egen månadsinkomst								
Max 14 999 sek	2	14	29	16	7	32	476	-7
15 000 – 34 999 sek	2	12	33	18	6	29	1 007	-10
Mer än 35 000 sek	1	13	34	14	6	32	772	-6
Sysselsättning								
Arbetande	1	13	32	17	7	30	1 216	-10
Arbetslös	1	8	21	31	13	26	92	-35
Pensionär	2	12	35	13	4	34	728	-3
Studerande	5	19	24	15	6	31	153	+3
Uppväxtland								
Sverige	1	12	32	16	6	33	2 013	-9
Annat land	4	19	34	14	7	22	204	+2
Område								
Göteborgsregionen	1	13	32	15	6	33	1 290	-7
Sjuhärad	3	14	33	14	5	31	332	-2
Skaraborg	1	13	34	17	6	29	354	-9
Fyrbodalen	2	10	30	22	10	26	399	-20

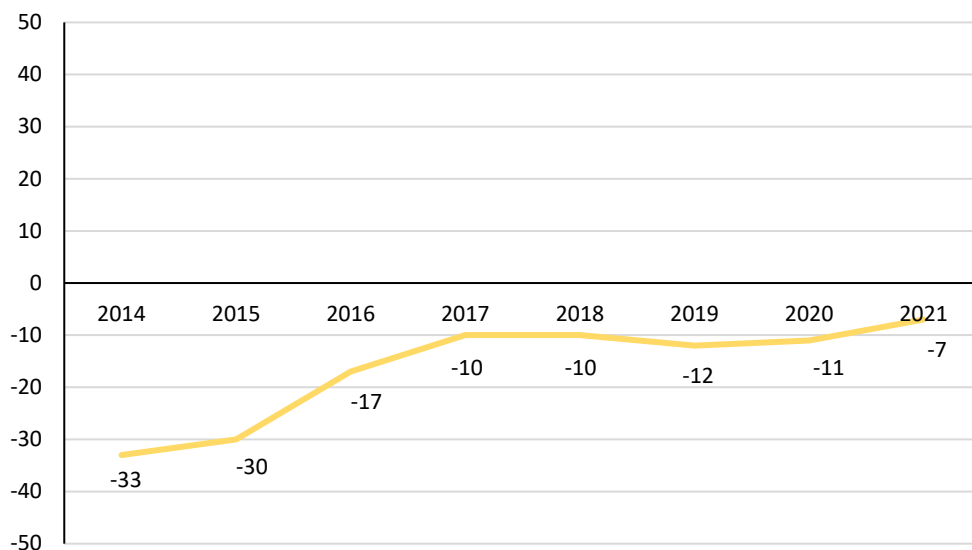
Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller: att bidra till fler jobb?* Procentbasen utgörs av dem som besvarat frågan. *Lågutbildad* – ej fullgjord eller fullgjord grundskola/obligatorisk skola, *medellågutbildad* – studier/examen vid gymnasium, folkhögskola etc., *medelhögutbildad* – eftergymnasialutbildning (ej högskola/universitet) eller studier vid högskola/universitet, *högutbildad* – examen (inkl. forskarutbildning) från högskola/universitet. *Arbetande* – inklusive arbete i arbetsmarknadsåtgärd. *Arbetslös* – inklusive sjuk-/aktivitetsersättning. Balansmättet visar andelen som svarar bra minus andelen som svarar dåligt och varierar mellan +100 (samtliga svarar bra) och -100 (samtliga svarar dåligt). Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungsbacka.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Andelen som uppger sig vara positivt inställda till hur regionen arbetar med att bidra till fler jobb har ökat stadigt mellan 2014 och 2021, med undantag för några fluktuationer under 2019–2020. Under åren 2014 och 2015 låg det samlade balansmättet på -33 respektive -30, vilket kan jämföras med -10 till -7

mellan 2017 och 2021 (figur 4.2). Även om bedömningen fortfarande håller sig på den negativa delen av skalan är det tydligt att kritiken har lindrats sedan 2015 och nu tydligt har stabiliserats kring en svagt negativ bedömning.

Figur 4.2 **Bedömning av hur Västra Götalandsregionen sköter uppgiften att bidra till fler jobb, Västra Götaland 2014–2021 (balansmätt)**

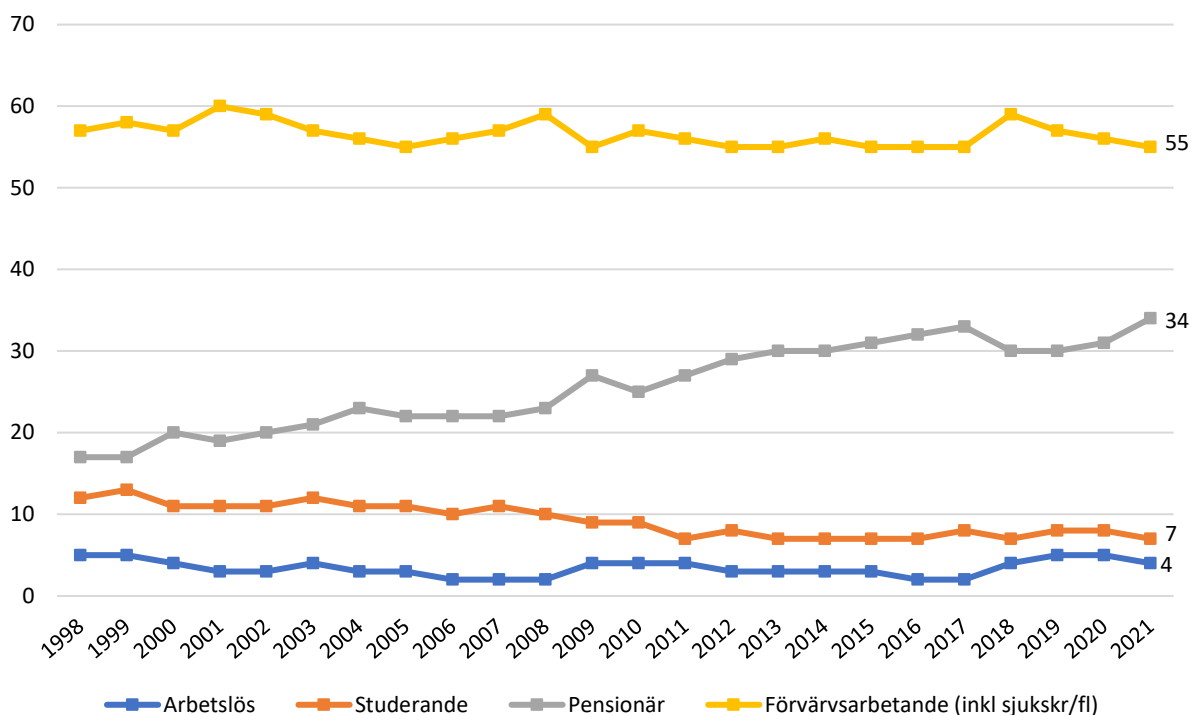
Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller: att bidra till fler jobb?* Procentbasen utgörs av dem som besvarat frågan. Balansmättet visar andelen som svarar bra minus andelen som svarar dåligt och varierar mellan +100 (samtliga svarar bra) och -100 (samtliga svarar dåligt).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2014–2021.

Ökad oro för arbetslöshet

Sammanställningen av respondenternas arbetssituation har varit stabil över tid, sånär som på den ökande andelen pensionärer. Arbetslösheten i Västra Götaland låg under insamlingsperioden kring drygt åtta procent enligt officiell statistik och SOM-undersökningens respondenter, med cirka fyra procent arbetslösa, är därmed en underskattning av det faktiska läget på arbetsmarknaden (VGR Analys, 2022). Skillnaden i svaren på aggregerad nivå lär dock inte påverkas nämnvärt av en underskattning av arbetslösheten från åtta till fyra procent.

Figur 4.3 Svarspersonernas arbetsmarknadssituation, Västra Götaland 1998–2021 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken av de här grupperna tillhör du för närvarande?* med svarsalternativen *Förvärvsarbetande (även sjukskriven, föräldraledig), ålderspensionär/avtalspensionär, har arbete i arbetsmarknadspolitiska åtgärder/ genomgår arbetsmarknadsutbildning, har sjuk-/aktivitetsersättning, studerande, arbetslös och annat* (öppet svarsalternativ). Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Figuren redogör för svarspersonernas arbetsmarknadssituation. SOM-undersökningen har lägre svarsfrekvens bland ungdomar och personer med utländsk bakgrund. Siffrorna kan därför inte jämföras med arbetslöshetsstatistik från till exempel SCB eller Arbetsförmedlingen.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1998–2021.

Sammanlagt åtta procent av de svarande uppger att det finns en ganska eller mycket stor risk att under det närmaste året bli arbetslös (tabell 4.3), bedömningen skiljer sig dock åt mellan olika grupper. Tidsbegränsat anställda, låginkomsttagare, lågutbildade och personer som upplever sig ha svårt att klara sig på nuvarande inkomst känner en större osäkerhet kopplad till sin position på arbetsmarknaden. Bland personer med tidsbegränsad anställning har bedömningarna legat på en relativ jämn nivå de senaste åren, med undantag från förra årets mätning då andelen som bedömde risken som stor låg på en något lägre nivå.

Av en logistisk regressionsanalys framgår att en person med en tidsbegränsad anställning med betydligt högre sannolikhet (40 procent) upplever risk för arbetslöshet, jämfört med företagare eller personer med

tillsvidareanställning⁸. Sambandet mellan anställningsform och upplevd risk för arbetslöshet blir dock något svagare vid justering av variablerna *egen inkomst* och *utbildning*.

Tabell 4.3 Upplevd risk att drabbas av arbetslöshet de närmaste 12 månaderna, Västra Götaland 2021 (procent och antal)

	Mycket stor	Ganska stor	Ganska liten	Mycket liten	Ingen uppfattning	Antal svar
Samtliga	4	4	18	67	7	1 354
Kön						
Kvinna	4	5	16	67	8	681
Man	4	3	20	66	7	667
Ålder						
18–29 år	6	11	23	52	8	192
30–49 år	4	3	18	68	7	619
50–64 år	3	2	16	72	7	493
65–69 år	4	4	12	66	14	50
Utbildning						
Låg	14	6	8	49	23	66
Medellåg	4	4	20	63	9	401
Medelhög	3	7	17	66	7	285
Hög	3	2	17	74	4	587
Anställningsform						
Tillsvidareanställning	2	2	17	74	5	1 073
Tidsbegränsad	17	20	20	27	16	144
Egen företagare	0	0	18	73	9	89
Egen månadsinkomst						
Max 14 999 sek	16	15	19	33	17	138
15 000 – 34 999 sek	4	4	19	64	9	540
Mer än 35 000 sek	1	1	16	79	3	649
Klarar sig på hushållets inkomst						
Mycket/ganska bra	2	2	17	75	4	1 042
Varken eller	3	9	22	47	19	176
Mycket/ganska dåligt	19	15	22	32	12	121
Boendekområde						
Ren landsbygd	4	3	14	72	7	201
Mindre tätort	2	4	16	68	10	243
Stad/större tätort	4	3	19	67	7	443
Göteborg	4	5	18	67	6	460
Område						
Göteborgsregionen	3	4	18	68	7	796
Sjuhärad	4	4	22	65	5	181
Skaraborg	3	4	11	75	7	164
Fyrbodal	6	4	16	64	10	213

Kommentar: Frågan lyder: *Hur bedömer du risken att du under de närmaste 12 månaderna kommer att bli arbetslös?* Svartalternativen framgår av tabellen. Procentbasen utgörs av dem som besvarat frågan. Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungälv.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

⁸ Den fyrgradiga variabeln 'Risk för arbetslöshet' har slagits samman till en dikotom variabel, där svarsalternativen 'Mycket liten' får värdet 0 och benämns 'Ingen risk', och svarsalternativen 'Ganska liten', 'Ganska stor' och 'Mycket stor' får värdet 1 och benämns 'Risk'. P-värde: .000.

Distansarbete

Distansarbetet som samhällsfenomen har fått ett enormt genomslag i arbetslivet i samband med coronapandemin. En ökad grad av flexibilitet har för många blivit vardag, samtidigt som möjligheten till distansarbete skiljer sig åt mellan olika grupper. I den västsvenska SOM-undersökningen 2021 ställdes en fråga kopplad till distansarbete, där de svarande ombads svara på *om* och i så fall *hur ofta* de i genomsnitt arbetat på distans under det senaste året (tabell 4.4). Tabellen visar att majoriteten av de svarande befinner sig på arbetsplatser som av olika anledningar inte ger dem möjlighet att arbeta på distans.

Tabell 4.4 Ursprunglig fördelning av svarspersoner som arbetat på distans under de senaste 12 månaderna, Västra Götaland 2021 (procent och antal)

	I genomsnitt en dag/vecka	I genomsnitt två dagar/vecka	I genomsnitt tre dagar/vecka	I genomsnitt fyra dagar/vecka	I genomsnitt fem dagar/vecka	Arbetar inte på distans	Summa procent	Antal svar
Samtliga	8	5	5	6	12	64	100	2 029

Kommentar: Frågan lyder: *Har du under det senaste året arbetat på distans?* Skalan lyder 'Ja, i genomsnitt en dag, ... två dagar, ... tre dagar, ... fyra dagar, ... fem dagar i veckan', 'Nej, i mitt yrke går det inte att jobba på distans'. Procentbasen utgörs av de som uppgett att de yrkesarbetar eller *har* yrkesarbetat.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Tabell 4.5 ger en bild av hur svarsfördelningen ser ut fördelat på de i regionen som har respektive inte har arbetat på distans. Bland de som i störst utsträckning ägnar sig åt distansarbete återfinns högutbildade, boende i högre tjänstemannahem och höginkomsttagare. Svarande med låg utbildning, låg inkomst samt hemmahörande i arbetarhem ägnar sig i lägst utsträckning åt arbete på distans. Personer boende i Göteborgsregionen sticker ut genom att i högst utsträckning uppge sig ha arbetat på distans, jämfört med övriga delregioner.

En logistisk regressionsanalys visar på ett positivt signifikant samband mellan utbildning och distansarbete, i synnerhet med avseende på gruppen högutbildade. Sannolikheten för att en person med låg utbildning skulle arbeta på distans är ca 30 procentenheter lägre än för en högutbildad. Motsvarande sannolikheter i de övriga utbildningsnivåerna skiljer sig däremot mycket lite åt.⁹ En hög utbildning har med andra ord en förhållandevis stor effekt på distansarbete, jämfört med övriga utbildningsnivåer. Efter att ha justerat för kön, egen inkomst och ålder minskar dock effekten på sambandet något, vilket indikerar att utbildningsnivå endast utgör en liten del av förklaringen till vilka det är som ägnar sig åt distansarbete. Av vidare analys framgår att den egna inkomsten har en ungefär lika stor inverkan på distansarbete som utbildningsnivån, och att dryga sju procent av variationen hos gruppen som arbetar på distans förklaras av vilken inkomst man har. Sambandet är än en gång statistiskt säkerställt, även om sambandets minskar något i styrka vid tillägg av fler variabler¹⁰.

I rapporten *"Hur pandemin har påverkat invånarna"* (VGR Analys 2021) kopplas risken att drabbas av coronaviruset samman med utbildningsnivå och yrke – personer med låg utbildning, inkomst och status på arbetsmarknaden löper större risk att drabbas av covid-19. Orsaken till detta tros i huvudsak vara att lågutbildade i högre utsträckning arbetar inom service, vård och omsorg och att möjligheten till

⁹ Den sexgradiga variabeln 'Distansarbete' har slagits samman till en dikotom variabel, där svarskategorin 'Har inte arbetat på distans' får värdet 0 och benämns 'Inte distans', och svarskategorierna 'Ja, i genomsnitt en dag, ... två dagar, ... tre dagar, ... fyra dagar, ... fem dagar i veckan', får värdet 1 och benämns 'Distans'.

Resultatens p-värden är .000. Regressionsmodellens odds-ration för svarkategorierna 'medellåg', 'medelhög' respektive 'hög' är 1.03, 1.43 och 3.5, med svarkategorin 'låg' som referenspunkt.

¹⁰ Logistisk regression med p-värde .000.

distansarbete därmed är nästintill obefintlig. Konsekvenserna blir att de grupper i samhället vars inkomster och arbetsvillkor är som lägst i sin tur också är som mest utsatta för smitta.

Tabell 4.5 Andel svarspersoner som har respektive inte har arbetat på distans, Västra Götaland 2021 (procent och antal)

	Har <i>inte</i> arbetat på distans	Har arbetat på distans	Summa procent	Antal svar
Samtliga	64	36	100	2 029
Kön				
Kvinna	64	36	100	997
Man	63	37	100	1 022
Ålder				
18–29 år	73	27	100	215
30–49 år	46	54	100	668
50–64 år	57	43	100	618
65–69 år	90	10	100	528
Utbildning				
Låg	95	5	100	262
Medellåg	78	22	100	594
Medelhög	66	34	100	435
Hög	39	61	100	721
Egen månadsinkomst				
Max 14 999 sek	90	10	100	336
15 000 – 34 999 sek	79	21	100	890
Mer än 35 000 sek	33	67	100	746
Subjektiv klass				
Arbetarhem	85	15	100	811
Jordbrukarhem	82	18	100	55
Tjänstemannahem	48	52	100	745
Högre tjänstemannahem	34	66	100	208
Företagarhem	57	43	100	150
Boendeområde				
Ren landsbygd	72	28	100	318
Mindre tätort	72	28	100	384
Stad/större tätort	65	35	100	673
Göteborg	52	48	100	638
Område				
Göteborgsregionen	54	46	100	1 116
Sjuhärad	75	25	100	286
Skaraborg	76	24	100	289
Fyrbodal	74	26	100	338

Kommentar: Frågan lyder: *Har du under det senaste året arbetat på distans?* Skalan lyder 'Ja, i genomsnitt en dag, ... två dagar, ... tre dagar, ... fyra dagar, ... fem dagar i veckan', 'Nej, i mitt yrke går det inte att jobba på distans'. I tabellen har svarsalternativen en till fem dagar i veckan slagits ihop till en kategori som benämns 'Har arbetat på distans'. Procentbasen utgörs av de som uppgett att de yrkesarbetar eller *har* yrkesarbetat. Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungsbacka.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Sammanfattning

I Västra Götalandsregionens styrdokument "Vision Västra Götaland - Det goda livet" utgör arbetsmarknaden ett av fem fokusområden. Målsättningen är att främja utvecklingen på arbetsmarknaden och bidra till hög sysselsättning med tillväxt och välfärd. Bland de främsta resultaten som framkommer i detta kapitel är att frågan om arbetsmarknaden som samhällsproblem, sett över tid, ligger på en förhållandevis låg nivå. I en historisk kontext har arbetsmarknaden varit ett av de största problemen för såväl västsvenskarna som det svenska folket över lag när de ombeds uppge största samhällsproblemen, något som inte längre är fallet. Frågan har från och med slutet av 90-talet och under stora perioder av 2000-talet varit betydligt högre prioriterad hos befolkningen jämfört med 2021. Trots en signifikant ökning mellan 2019 och 2020, minskar nu frågan åter i betydelse hos västsvenskarna. Jämfört med andra samhällsfrågor som 'integration' och 'brott och straff' klassas frågan om arbetsmarknad alltså som ett betydligt lägre prioriterat samhällsproblem bland regionens invånare.

Vidare är regionens invånare övervägande negativt inställda till hur väl regionen sköter sin uppgift att bidra till fler jobb, även om andelen som ställer sig positiva generellt sett har ökat sedan mätningen startade 2014. Gruppskillnaderna är i denna fråga relativt små och det är främst boende i området Fyrbodalen och gruppen arbetslösa som står ut genom att vara mer negativa än övriga respondenter till hur väl regionen sköter sin uppgift. Majoriteten av svarspersonerna intar dock en neutral position, alternativt saknar uppfattning i frågan.

Oro för att själv drabbas av arbetslöshet är som mest utbredd bland svarande som arbetar under en tidsbegränsad anställning och vars positioner på arbetsmarknaden därmed är mer prekära. Sambandet mellan oro för arbetslöshet och anställningsform är signifikant, åtminstone med avseende på tidsbegränsade anställningar. Sannolikheten för en person med tidsbegränsad anställning att oroa sig för att bli av med jobbet är enligt vår analysmodell betydligt högre jämfört med företagare och tillsvidareanställda. När vi genomför en känslighetsanalys minskar sambandet dock något, vilket tyder på att fler faktorer kan ha en betydelse för huruvida vi upplever en risk för arbetslöshet eller inte. Även yngre, lågutbildade och låginkomsttagare är över lag något mer oroade, oavsett arbetsmarknadssituation. Oro över den personliga risken att drabbas av arbetslöshet speglar i mångt och mycket bilden av arbetsmarknaden som helhet, där individer i tidsbegränsade anställningar av naturliga skäl är mer oroade än individer i övriga anställningsformer.

En av målsättningarna i Västra Götalands vision om "det goda livet" handlar om att ge regionens invånare möjlighet att försörja sig och delta i samhällslivet på lika villkor. Att samtliga yrkesgrupper skulle ges samma möjlighet till distansarbete är naturligtvis inte realistiskt, då såväl yrkesuppdrag som arbetssituation skiljer sig åt mellan olika arbetsplatser. I kapitlet framgår emellertid att möjligheten till distansarbete inte sällan skiljer sig åt med avseende på utbildning, inkomst och subjektiv klass. En tidigare rapport från Västra Götalandsregionen (VGR Analys 2021) har därutöver visat att risken att bli utsatt för coronasmitta är högre hos personer med låg inkomst och utbildning, något som till stor del går att koppla till bristen på möjlighet att arbeta på distans. Högutbildade, höginkomsttagare och boende i högre tjänstemannahem arbetar som mest på distans, vilket bekräftas av en sambandsanalys i vilken det framgår att såväl den egna inkomsten som utbildningsnivån har en relativt stor påverkan på distansarbetet. Efter justering för kontrollvariabler minskar de båda sambanden något i styrka, vilket än en gång visar på att det mest troligt är kombinationen av flera variabler som ger den bästa förklaringen till förekomsten av distansarbete.

5. Hälsa och sjukvård

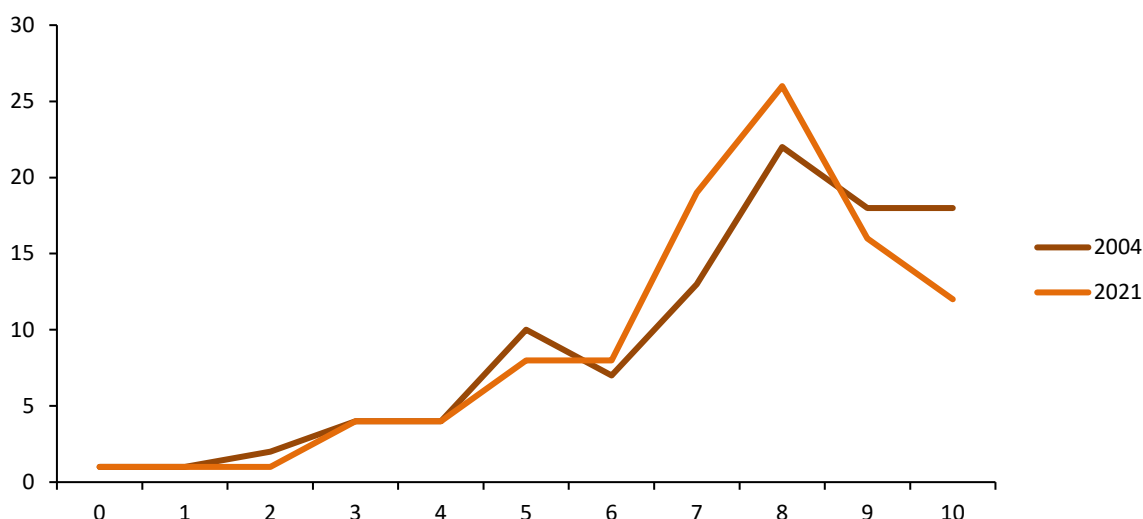
Det här kapitlet fokuserar på hur invånarna i Västra Götaland ser på hälsa samt på hälso- och sjukvården. Syftet är att kartlägga den egna upplevda hälsan bland respondenterna samt att utvärdera hur Västra Götalandsregionen sköter uppgiften gällande sjukhus och vårdcentraler. Inledningsvis görs en genomgång av hur regioninvånarna bedömer sin egen hälsa. Därefter redovisas hur de boende i regionen upplever hälso- och sjukvården, hur bedömningen sett ut över tid och vilka delar av den som de tycker fungerar bra respektive mindre bra.

Självskattad hälsa

I ”Vision Västra Götaland - Det goda livet” beskrivs fem fokusområden, områden som ska prioriteras långsiktigt för att stärka utvecklingen i Västra Götaland. Ett av de konkreta målen i ”Vision Västra Götaland - Det goda livet” är att hälsoklyftor kopplade till kön, etnisk bakgrund och boendeområde ska utjämnas. Visionen siktar även på att hälso- och sjukvården i regionen ska präglas av en hög tillgänglighet och kvalitet med respekt för allas lika värde (Västra Götalandsregionen, 2005).

För att mäta den personliga hälsan i regionen används i SOM undersökningarna en självskattningsskala, där respondenterna skattar den egna hälsan på en skala mellan 0–10. Forskning visar att självskattad hälsa har hög prediktiv validitet i det avseendet att det på individnivå är starkt kopplat till framtida morbiditet och mortalitet (Idler & Benyamini, 1997). Figur 5.1 visar fördelningen av den självskattade hälsan i 2021 års västsvenska SOM-undersökning respektive 2004 års undersökning, då frågan fick sin nuvarande form. Jämfört med 2004 är andelen som skattar sin hälsa som skalans högsta värde, 10, lägre i 2021 års undersökning, ett likande mönster som har gått att se de senaste åren (se bl.a. SOM-institutet, 2021). Det är dock en större andel i 2021 års undersökning jämfört med 2004 som skattar sin hälsa som skalans tredje högsta värde, 8, vilket gör att genomsnittet är ungefär detsamma (7,4 år 2004 och 7,3 år 2021) även om fördelningen ser lite olika ut för respektive år.

Figur 5.1 Bedömning av personlig hälsa 2004 och 2021 (fördelning av svar mellan 0 och 10, medelvärde)

Kommentar: Frågan lyder: *Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd?* Svarsskalan går från 0=Mycket dåligt till 10=Mycket gott. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Antal svarande 2004 är 3 379. Antal svarande 2021 är 2 414.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2004 och 2021.

Tabell 5.1 visar fördelningen av den självskattade hälsan år 2021 och visar att män och kvinnor bedömer sin hälsa likvärdigt med ett medelvärde på 7,2 för kvinnor och 7,3 för män. Resultaten är i linje med resultaten från Folkhälsomyndigheten, där kvinnor i regel rapporterar en lägre grad av självskattad hälsa (Folkhälsomyndigheten, 2021). En viss skillnad syns mellan olika åldersgrupper. De äldsta respondenterna (65–85 år) skattar sin hälsa lägst – 7,0 i genomsnitt – tätt följd av den yngsta åldersgruppen (16–29 år) med ett medelvärde på 7,2. Åldersgruppen som skattar sin hälsa högst är personer i åldrarna 30–64 år (medelvärde 7,4). Detta mönster sågs även i 2020 års resultat.

I den självskattade hälsan finns i princip inga skillnader på delregional nivå. Boende i Göteborgsregionen (inklusive Kungsbacka) och Skaraborg har en självskattad hälsa på 7,3 i genomsnitt medan den självskattade hälsan i genomsnitt ligger på 7,1 för Sjuhärad och Fyrbodalen. Vid närmare titt på Göteborgs kommun och de olika resursområdena syns ett tydligt mönster där medelvärdet bland boende i resursstarka områden är högre än resurssvaga områden. Skillnaden i medelvärde mellan gruppen resursstark och resurssvag är 0,8 – en skillnad som är statistiskt signifikant¹¹. Bland respondenter med olika utbildningsnivå uppmäts vissa skillnader i den självskattade hälsan där respondenter med lägre utbildning i genomsnitt skattar sin hälsa lägre och att den självskattade hälsan ökar med utbildningsnivå. Störst skillnad ser vi dock bland respondenter med olika månadsinkomst där de med en låg månadsinkomst (max 14 999 kr) skattar sin hälsa 6,6 i genomsnitt jämfört med dem med en hög månadsinkomst (mer än 45 000 kr) som skattar sin hälsa 7,9 i genomsnitt.

Tabell 5.1 Bedömning av personlig hälsa hos olika samhällsgrupper 2021 (procent och medelvärde)

	Subjektiv hälsa			Medelvärde	Antal svarande
	Dålig	Medelgod	God		
Samtliga	11	35	54	7,3	2 414
Kön					
Kvinna	11	35	54	7,2	1 219
Man	10	35	55	7,3	1 185
Ålder					
16–29 år	12	37	51	7,2	276
30–49 år	10	34	56	7,4	694
50–64 år	9	35	56	7,4	646
65–85 år	13	36	51	7,0	798
Utbildning					
Låg	14	39	47	6,9	371
Medellåg	13	34	53	7,2	705
Medelhög	11	38	51	7,2	496
Hög	7	32	61	7,6	785
Delregion					
Göteborgsregionen	10	35	55	7,3	1 432
- Göteborg	10	34	56	7,4	757
- Resursstark	7	25	68	7,7	229
- Medel resursstark	10	34	56	7,3	193
- Medel resurssvag	8	39	53	7,3	197
- Resurssvag	15	41	44	6,9	137
Sjuhärad	14	35	51	7,1	339
Skaraborg	11	36	53	7,3	360
Fyrbodalen	12	36	52	7,1	399
Månadsinkomst					
Max 14 999 kr	17	43	40	6,6	488
15 000 kr – 24 999 kr	14	37	49	7	464
25 000 kr – 44 999 kr	8	35	57	7,5	999

¹¹ Konfidensintervallet för kategorin 'resursstarkt område' ligger mellan 7.48 och 7.97, och motsvarande konfidensintervall för 'resurssvagt område' ligger mellan 6.49 och 7.29 (avrundat till två decimaler).

Minst 45 000 kr	5	27	68	7,9	355
-----------------	---	----	----	-----	-----

Kommentar: Frågan lyder: *Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd?* Svarsskalan går från 0=Mycket dåligt till 10=Mycket gott. Definition av självskattad hälsa 0–4= dålig hälsa, 5–7=medelgod hälsa, 8–10=god hälsa. Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungsbacka. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Faktorer som enligt Folkhälsomyndigheten påverkar hur man skattar sin hälsa är bland annat socioekonomisk status, graden av stöd från omgivning samt området man bor i (Folkhälsomyndigheten, 2021). Resultaten från 2021 års SOM-undersökning visar att det finns hälsoskillnader som framför allt tycks vara kopplade till socioekonomiska faktorer så som utbildning samt inkomst¹². För att uppnå visionsmålet om att utjämna klyftor inom hälsa mellan olika grupper i samhället återstår således en hel del arbete inom regionen.

Blandad bedömning av sjukvården i Västra Götlandsregionen

Förutom att minska hälsoklyftorna i Västra Götaland är en del av ”Vision Västra Götaland - Det goda livet” att samtliga regionens invånare ska ha tillgång till högkvalitativ hälso- och sjukvård (Västra Götalandsregionen, 2005). Även ur ett medborgerligt perspektiv är hälso- och sjukvården viktig. Detta går att se inte minst genom att sjukvården toppar listan över de viktigaste regionala frågorna för 2021, en trend som hållit i sig sedan 1998 (Martinsson & Carlander, 2021). Hela 38 procent av respondenterna i 2021 års västsvenska SOM-undersökning uppger sjukvården som en av de viktigaste regionala frågorna. En god hälsa bland invånarna i Västra Götaland med en fungerande hälso- och sjukvård som är lättillgänglig och av god kvalitet är mycket viktigt både för invånarna i Västra Götaland och för regionen.

Tabell 5.2 visar, baserat på 2021 års västsvenska SOM-undersökning, en översikt av hur respondenterna bedömer hur Västra Götalandsregionen sköter området hälso- och sjukvård. Resultaten visar att det råder en positiv bild av hur *regionen* sköter hälso- och sjukvården, där 45 procent, alltså knappt hälften av de svarande, anser att regionen sköter sin uppgift mycket eller ganska bra och en av fyra anser att regionen sköter sin uppgift ganska eller mycket dåligt. Tabellen redovisar även ett balansmått vilket anger andelen som tycker att hälso- och sjukvården sköts ganska eller mycket bra minus andelen som tycker att hälso- och sjukvården sköts ganska eller mycket dåligt. För 2021 års undersökning är balansmättet +20 för alla respondenter, alltså är det fler respondenter som på en generell nivå anser att Västra Götalandsregionen gör ett bra jobb jämfört med andelen som anser att de gör ett dåligt jobb. Det generella mönstret skiljer sig en del åt jämfört med de senaste åren. I 2021 års undersökning bedöms sjukvården mindre positivt än i 2020 års undersökning. Jämför man dock med åren 2018 och 2019 gjorde boende i Västra Götaland då en mer negativ bedömning än 2021.

¹² En korrelationsanalys mellan subjektiv hälsa och inkomst visar på ett måttligt positivt samband ($r=0.21$, $p<0.05$).

Tabell 5.2 Uppfattning om hur Västra Götalandsregionen sköter hälso- och sjukvården 2021 (procent, antal och balansmätt)

	Mycket bra	Ganska bra	Varken eller	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Antal svar	Balansmätt
Samtliga	7	38	24	18	7	6	2 419	+20
Ålder								
16–29 år	8	41	18	16	7	10	285	+26
30–49 år	6	35	25	21	8	5	704	+12
50–64 år	7	37	24	21	6	5	646	+17
65–85 år	9	41	25	14	6	5	784	+30
Delregion								
Göteborgsregionen	6	39	22	19	7	7	1 426	+19
Sjuhärad	12	38	24	16	4	6	339	+30
Skaraborg	7	38	25	17	7	6	363	+21
Fyrbodal	7	37	26	17	6	7	402	+21

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller?* följt av det aktuella ansvarsområdet. Balansmättet visar andelen som svarar bra minus andelen som svarar dåligt inom de olika serviceområden som undersökts. Måttet varierar mellan +100 (samtlige svarar bra) och -100 (samtlige svarar dåligt). Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungsbacka. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

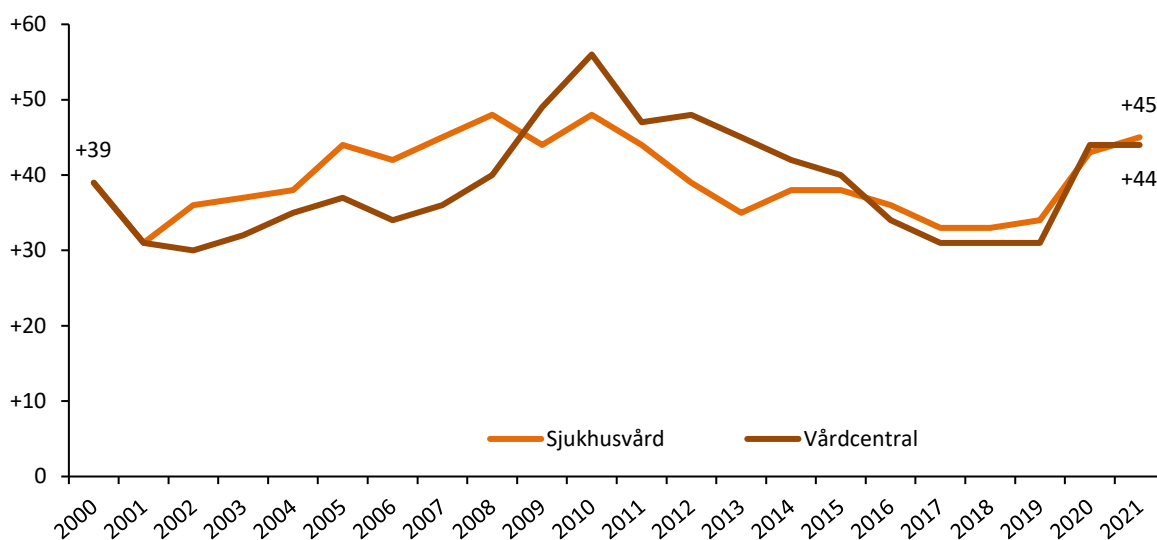
Balansmåttan i tabell 5.2 vittnar om vissa regionala skillnader i den allmänna uppfattningen om hur regionen sköter hälso- och sjukvården även om balansmåttan är positiva i alla delregioner. Vad de regionala skillnaderna specifikt beror på går inte att uttömmande svara på med hjälp av SOM-undersökningen, även om tabell 5.5 och 5.6 i detta kapitel ger en ledtråd om att brist på tillgänglighet och effektivitet i organisationen är de delar som respondenterna är mer kritiska till. Den mest positiva bedömningen av hur hälso- och sjukvården sköts av regionen görs av boende i Sjuhärad samt av 65–85 åringar (+30 för båda).

Den västsvenska SOM-undersökningen för 2021 undersöker även vad respondenterna anser om *servicen* i den egna kommunen på områdena sjukhusvård och vårdcentral. För båda dessa områden är bedömningen mer positiv jämfört med den övergripande regionala bedömningen. Figur 5.2 visar en nedåtgående trend vad gäller bedömning av service på områdena vårdcentral och sjukhusvård sedan 2010. Däremot verkar trenden tillfälligt ha brutits. Åren 2017 till 2019 avstannade den nedåtgående trenden och i de två senaste årens undersökningar går det att se en stark uppgång i bedömningen. Vid jämförelse av andelen som uppger sig som ganska eller mycket nöjda med servicen på vårdcentral ökade den från 53 procent år 2019 till 59 procent 2020, en ökning som är statistiskt signifikant¹³. Motsvarande andel för sjukhusvård är 49 procent år 2019 och 54 procent 2020, en ökning som även den är statistiskt

¹³ Konfidensintervall för andelen mycket eller ganska nöjda med servicen när det gäller vårdcentral år 2019 är 0.51 och 0.55 och för år 2020 0.57 och 0.61 (avrundat till två decimaler).

signifikant¹⁴. Det kan bara spekuleras i om det rör sig om en coronaeffekt som kan ha haft en inverkan på invånarnas bedömning av servicen på områdena sjukhusvård och vårdcentral.

Figur 5.2 Bedömning av service: sjukhusvård och vårdcentral, Västra Götaland 2000–2021 (balansmätt)

Kommentar: Frågan lyder: *Vad anser du om servicen i den kommun där du bor på följande områden?* Svarsalternativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' samt 'Ingen uppfattning'. Balansmättet visar andelen nöjda minus andelen missnöjda inom de olika serviceområden som undersökts. Måttet varierar mellan +100 (alla är nöjda) och -100 (alla är missnöjda). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2000–2021.

I tabell 5.3 går det att se hur bedömningen av sjukhusvård och vårdcentral i kommunen skiljer sig mellan olika grupper. Respondenter i det äldsta åldersspannet är mest nöjda med servicen vad gäller sjukhusvård (+52) och vårdcentral i hemkommunen (+55). Vidare till utbildningsnivå är respondenter med lägre utbildning mest nöjda med sjukhusvården (+50), ett mönster som är likartat för vård på vårdcentral. Vad gäller könsskillnader går det inte att se några större sådana i någon av bedömningarna.

Liksom i den generella bedömningen av hälso- och sjukvården i tabell 5.2 syns vissa regionala skillnader vad gäller bedömningen av sjukhusvård. Boende i Sjuhärad gör den mest positiva bedömningen av sjukhusvården med ett balansmätt på +53, medan respondenter hemmahörande i Fyrbodal gör den minst positiva bedömningen av sjukhusvården (+42). En möjlig förklaring till detta skulle kunna vara att avstånd till sjukhus är längre i denna delregion. Däremot är Fyrbodal den delregion där respondenter gör den mest positiva bedömningen av servicen på vårdcentral (+48) medan respondenterna hemmahörande i Skaraborg gör den minst positiva bedömningen av servicen på vårdcentral i den egna hemkommunen (+44).

Den självskattade hälsan uppvisar ett tydligt mönster vad gäller bedömningen av service i kommunen på de två områdena. De två områdena bedöms båda högre ju högre man själv skattar sin hälsa. Mönstret

¹⁴ Konfidensintervall för andelen mycket eller ganska nöjda med servicen när det gäller sjukhusvård år 2019 är 0.47 och 0.51 och för år 2020 0.52 och 0.56 (avrundat till två decimaler).

återfinns även vid en multipel regressionsanalys, där hela den 11-gradiga skalan för subjektiv hälsa används och där vi även kontrollerar för kön, ålder och utbildningsnivå¹⁵.

Tabell 5.3 Bedömning av sjukhusvård och vård på vårdcentral, Västra Götaland 2021 (balansmått och antal)

	Sjukhusvård	Antal svar	Vårdcentral	Antal svar
Samtliga	+45	2 347	+44	2 367
Kön				
Kvinna	+44	1 181	+45	1 190
Man	+46	1 154	+44	1 166
Ålder				
16–29 år	+40	274	+43	274
30–49 år	+38	688	+32	688
50–64 år	+43	627	+43	637
65–85 år	+52	758	+55	768
Utbildning				
Låg	+50	345	+51	351
Medellåg	+44	686	+43	687
Medelhög	+41	480	+39	484
Hög	+47	773	+46	779
Delregion				
Göteborgsregionen	+45	1 393	+45	1 399
Sjuhärad	+53	326	+47	329
Skaraborg	+48	349	+44	353
Fyrbodal	+42	391	+48	396
Självskattad hälsa				
Dålig hälsa	+30	249	+23	253
Medelgod hälsa	+45	817	+44	824
God hälsa	+49	1 250	+48	1 256

Kommentar: Frågan lyder: *Vad anser du om servicen i den kommun där du bor på följande områden?* Svarsalternativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' samt 'Ingen uppfattning'. Balansmättet visar andelen nöjda minus andelen missnöjda inom de olika serviceområden som undersökts. Mättet varierar mellan +100 (alla är nöjda) och -100 (alla är missnöjda). Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungälv. Definition av självskattad hälsa 0–4=dålig hälsa, 5–7=medelgod hälsa, 8–10=god hälsa. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Det är av extra intresse att se hur de som varit i kontakt med sjukvården under det senaste året bedömer servicen på denna samt hur de skiljer sig från de som inte behövt uppsöka sjukvården. Av tabell 5.4 framgår att vårdtagarna gör en betydligt mer positiv bedömning av sjukhusvården jämfört med samtliga respondenter, detta gäller både vårdtagare av övrig sjukhusvård samt de som behövt uppsöka akutsjukvården under det senaste året.

¹⁵ För att underlätta tolkningen av resultaten från regressionen vänds skalan för bedömning av servicen på de två områdena och går från 'Mycket missnöjd' till 'Mycket nöjd'. B-koefficienten för sambandet mellan subjektiv hälsa och bedömning av sjukhusvård är 0.063 och för bedömning av vårdcentral 0.072 (avrundat till tre decimaler), kontrollerat för kön, ålder och utbildningsnivå. Båda sambanden är statistiskt signifikanta ($p < 0.000$).

Vad gäller vården på vårdcentral är bilden mer tvetydig. Vårdtagare av offentlig vårdcentral är mer positiva i sin bedömning jämfört med både vårdtagare av privat vårdcentral och genomsnittet för samtliga i undersökningen, som båda gör en likvärdig bedömning. Jämför vi de två vårdtagargrupperna ser vi att andelen nöjda är 65 procent bland vårdtagare av offentlig vårdcentral medan motsvarande siffra bland vårdtagare av privat vårdcentral är 58 procent, en skillnad som är statistiskt signifikant¹⁶.

Tabell 5.4 Bedömning av service: sjukhusvård och vårdcentral, bland samtliga respektive vårdtagare, Västra Götaland 2021 (procent, antal och balansmätt)

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Varken eller	Ganska missnöjd	Mycket missnöjd	Ingen upp- fattning	Antal svar	Balans- mätt
Sjukhusvård								
Samtliga	18	36	17	6	3	20	2 347	+45
Vårdtagare av akutsjukvård	28	36	13	8	4	11	472	+52
Vårdtagare av annan sjukhusvård	25	38	15	8	3	11	811	+52
Vårdcentral								
Samtliga	18	41	19	10	5	7	2 367	+44
Vårdtagare av offentlig vårdcentral	20	45	17	10	5	3	1 394	+50
Vårdtagare av privat vårdcentral	18	40	19	11	6	6	601	+41

Kommentar: Frågan lyder: *Vad anser du om servicen i den kommun där du bor på följande områden?* Balansmättet visar andelen nöjda minus andelen missnöjda inom de olika serviceområden som undersökts. Mättet varierar mellan +100 (alla är nöjda) och -100 (alla är missnöjda).

Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

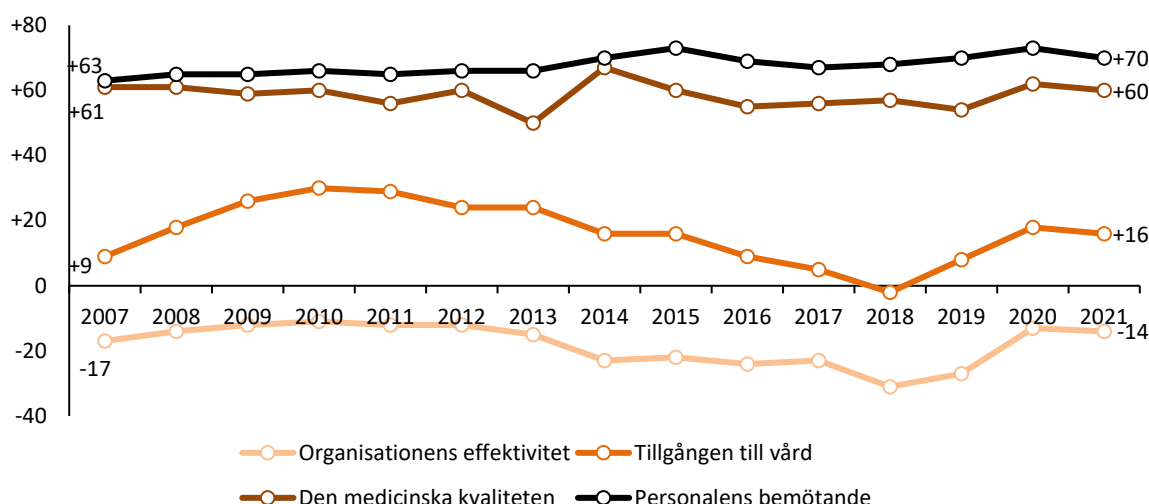
Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

I den västsvenska SOM-undersökningen 2021 ställs det även frågor om uppfattningen av specifika delar av sjukvården i Västra Götaland. Respondenterna tillfrågas om deras uppfattning om organisationens effektivitet, tillgången till vård, den medicinska kvalitén samt personalens bemötande. Figur 5.3 visar uppfattningen om de olika delarna av sjukvården över tid. De större upp- och nedgångarna som syntes för bedömningen av sjukvården generellt i figur 5.2 syns inte i samma utsträckning när det kommer till uppfattningen om de olika delarna av sjukvården. I stället indikerar figur 5.3 en relativt stabil utveckling på de fyra områdena.

Organisationens effektivitet uppfattas fortsatt övervägande dålig bland respondenterna i Västra Götaland. För 2021 är balansmättet -14 vilket är en ganska stark uppgång från 2018 (-31). Även om balansmättet fortfarande är negativt är det nu på en av de högst uppmätta nivåerna under tidsperioden som figuren avser. En fortsatt oroväckande trend är den kritiska bedömning som respondenterna gör av tillgången till vård. År 2010 uppmätte balansmättet toppnivån +30 och minskade sedan fram till 2018. Under de senaste tre åren har dock en viss ökning skett och i 2021 års undersökning ser vi ett balansmätt på +16.

¹⁶ Konfidensintervall för andelen mycket eller ganska nöjda med servicen när det gäller vårdcentral bland vårdtagare av offentlig vårdcentral är 0.62 och 0.67 och bland vårdtagare av privat vårdcentral 0.54 och 0.62 (avrundat till två decimaler).

Figur 5.3 Uppfattning om olika delar av sjukvården i Västra Götaland 2007–2021 (balansmått)

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, vilken är din uppfattning om hälso- och sjukvården i Västra Götaland i följande avseenden?* Svarsalternativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' samt 'Ingen uppfattning'. Balansmåttet visar andelen som svarat bra minus andelen som svarat dåligt om de olika serviceområden som undersökts. Måttet varierar mellan +100 (alla svarar bra) och -100 (alla svarar dåligt).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2007–2021.

Tabell 5.5 redogör för samtliga svarsalternativ gällande bedömningen av de olika delarna av vården. Från tabellen framgår att respondenterna framför allt uppfattar personalens bemötande och den medicinska kvaliteten som mycket bra. Även om effektiviteten i organisationen får ett negativt balansmått är det värt att påpeka att en relativt stor del av respondenterna uttrycker att de inte har någon uppfattning om saken eller svarar varken eller. Dessa svarsalternativ uppgår 17 och 25 procent av respondenterna, jämfört med exempelvis tillgången till vård där motsvarande siffror är fyra respektive 18 procent.

Tabell 5.5 Uppfattning om olika delar av sjukvården i Västra Götaland 2021 (procent och balansmått)

	Mycket bra	Ganska bra	Varken eller	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Balansmått
Personalens bemötande	35	41	13	5	1	5	+70
Den medicinska kvaliteten	23	45	15	6	2	9	+60
Tillgången till vård	11	36	18	22	9	4	+16
Organisationens effektivitet	4	18	25	23	13	17	-14

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, vilken är din uppfattning om hälso- och sjukvården i Västra Götaland i följande avseenden?* Svarsalternativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' samt 'Ingen uppfattning'. Balansmåttet visar andelen som svarat bra minus andelen som svarat dåligt om de olika serviceområden som undersökts. Måttet varierar mellan +100 (alla svarar bra) och -100 (alla svarar dåligt). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Minsta antal svarande: 2 373.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Från analyserna på gruppnivå som framgår av tabell 5.6 syns återigen vissa geografiska skillnader i framför allt vårdens tillgänglighet, som varierar mellan +11 i balansmått till +37. Respondenterna boende i Göteborgsregionen utmärker sig genom att göra den mest kritiska bedömningen av både organisationens effektivitet och tillgången till vård. Respondenternas uppfattning om vårdens tillgänglighet är som bäst i Sjuhärad (+37). Sjuhärad utmärker sig även som den delregion som är minst kritisk till organisationens effektivitet och mest positiv till personalens bemötande.

Respondenter som skattar den egna hälsan som dålig gör också en mer kritisk bedömning av samtliga fyra områden av sjukvården. En jämförelse mellan vårdtagare och icke-vårdtagare visar dock ingen markant skillnad mellan de som varit i kontakt med vården och de som inte varit det, om än går det att se ett mönster av en över lag mer positiv (mindre negativ) bedömning av de som själva varit i kontakt med vården.

Tabell 5.6 Uppfattning om sjukvårdens olika delar i Västra Götaland i olika grupper 2021 (balansmått)

	Personalens bemötande	Den medicinska kvaliteten	Tillgången till vård	Organisationens effektivitet
Samtliga	+70	+60	+16	-14
Delregion				
Göteborgsregionen	+67	+61	+11	-19
Sjuhärad	+74	+59	+37	±0
Skaraborg	+70	+60	+16	-12
Fyrbodal	+71	+50	+15	-13
Självskattad hälsa				
Dålig hälsa	+57	+38	±0	-22
Medelgod hälsa	+69	+59	+12	-14
God hälsa	+76	+63	+21	-11
Vårdtagare				
Nyttjar själv	+70	+63	+18	-12
Nyttjar inte	+71	+59	+13	-16

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, vilken är din uppfattning om sjukvården i Västra Götaland i följande avseenden:* Svarsalternativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' och 'Ingen uppfattning'. Balansmålet visar andelen som svarat bra minus andelen som svarat dåligt om de olika serviceområden som undersökts. Målet varierar mellan +100 (alla svarar bra) och -100 (alla svarar dåligt). Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungsbacka. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Nyttjande av sjukvård baseras på andelen som angivit att de själva nyttjat minst något av alternativen akutvård och annan sjukvård. Definition av självskattad hälsa 0–4= dålig hälsa, 5–7=medelgod hälsa, 8–10=god hälsa. Antal svarande är mellan 2 373 och 2 514.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Sammanfattning

I Västra Götalandsregionens styrdokument "Vision Västra Götaland - Det goda livet" utgör hälsa ett av fem fokusområden. Målsättningen är att erbjuda en likvärdig vård med hög tillgänglighet och kvalitet för alla. Det här kapitlet visar hur invånarna i Västra Götaland bedömer sin egen hälsa samt synen på sjukvården.

Huvudresultaten indikerar att den självskattade hälsan alltså bedöms som god. När det gäller bedömningen av hur regionen sköter hälso- och sjukvården uppgår 40 procent av de svarande i 2021 års undersökning att regionen sköter uppgiften bra. Bedömningen av vårdcentraler och sjukhusvård inom den egna kommunen bedöms även den relativt positivt. Den negativa trenden i bedömningen av dels hur regionen sköter hälso- och sjukvården, dels bedömningen av sjukhusvård och av vårdcentral i den egna hemkommunen verkar, åtminstone tillfälligt, ha brutits. Vidare är de vårdtagare som uppsökt sjukvården generellt mer positiva till servicen i allmänhet än de som inte har behövt uppsöka sjukvård det senaste året. Resultaten visar också att uppfattningen om sjukvården skiljer sig markant beroende på vilka delar av vården som bedöms. Organisationens effektivitet, och i viss mån även tillgången till vård, får dåliga betyg medan medicinsk kvalitet och personalens bemötande bedöms som mycket positiva.

Självskattad hälsa

Den självskattade hälsan visar på en relativt liten förändring över tid. Jämfört med 2004 är nivån i stort sett densamma. Ingen större könsskillnad kan utläsas av resultaten men vad gäller olika åldersgrupper går det att se en generellt något högre självskattad hälsa bland respondenter i åldersgruppen 30–64 år, följt av personer i åldrarna 16–29 år. Socioekonomiska faktorer såsom inkomst är relaterade till självskattad hälsa i förväntad riktning där högre inkomst kan kopplas till bättre hälsa. Det här är ett av de mer robusta sambanden inom folkhälsa och socialmedicin och har replikerats under många år i de flesta kulturer. Resultaten visar däremot inga delregionala markanta skillnader i 2021 års undersökning vad gäller självskattad hälsa, men däremot mellan de olika resursområdena inom Göteborg.

Sjukvården i Västra Götaland

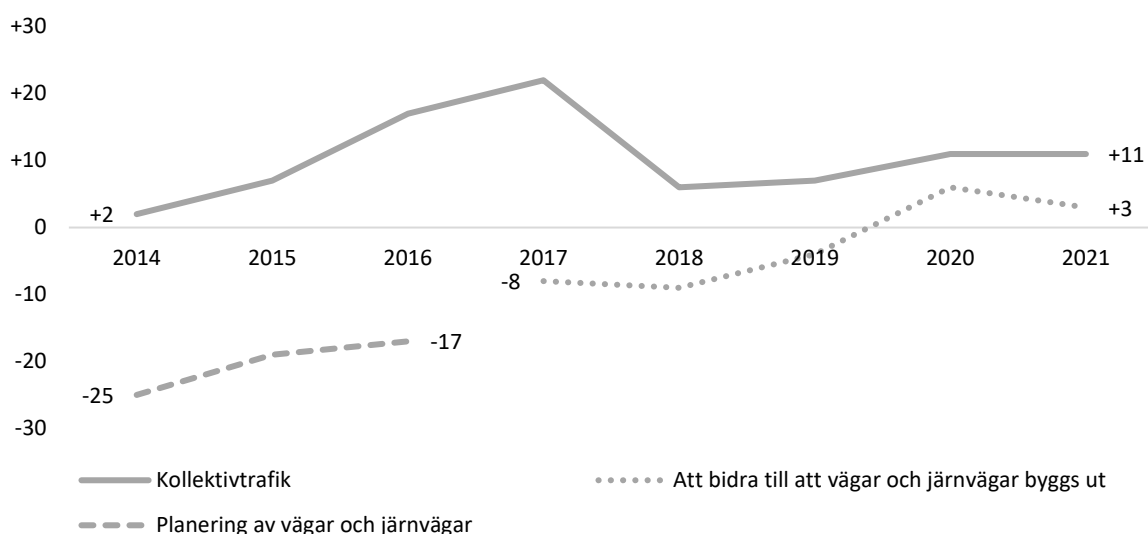
Sjukvården faller ut som en av de viktigaste regionala frågorna i Västra Götaland. Det råder en positiv bild i 2021 års undersökning när invånarna bedömer hur Västra Götalandsregionen sköter hälso- och sjukvården, även om vissa specifika delar av vården bedöms mindre positivt. Mest positiva till servicen är äldre och boende i Sjuhärad. Ett annat fynd som återupprepas i resultaten är att vårdtagare också är mer positiva till servicen, alltså att de som har besökt vården (akutsjukvård, annan sjukhusvård samt offentlig vårdcentral) är mer nöjda med servicen än de som inte har besökt vården. När det kommer till bedömningar av olika delar av sjukvården går siffrorna isär ganska mycket. Personalens bemötande och den medicinska kvaliteten bedöms i hög grad som ganska eller mycket bra. Organisationens effektivitet bedöms dock som mycket eller ganska dålig av något fler än som tycker den är ganska eller mycket bra. Tillgången till vård bedöms som mycket eller ganska bra av något fler än som tycker den är ganska eller mycket dålig. Ett genomgående mönster är att en lägre självskattad hälsa verkar vara relaterat till en lägre och mer negativ uppfattning om sjukvårdens olika delar. Vårdtagare är mer positiva till tillgången till vård jämfört med icke-vårdtagare. Resultaten indikerar också att tillgången till vård bedöms olika beroende på delregion. I Göteborgsregionen bedöms den som lägst och i Sjuhärad som högst.

6. Infrastruktur

Vision Västra Götaland deklarerar att målet är en region med attraktiva lokala arbetsmarknader och kortare avstånd för att öka sammanhållningen av regionen. Infrastrukturplanering och kollektivtrafik är två av Västra Götalandsregionens huvudsakliga ansvarsområden, tillsammans med hälso- och sjukvård. Regionens tillhandahållare av kollektivtrafik (Västtrafik AB) ägs av regionen vilket ytterligare förtydligar regionens ansvar. Invånarnas bedömning av hur regionen sköter sin uppgift inom områden relaterade till infrastruktur redovisas i föreliggande kapitel tillsammans med vad boende i Västra Götaland tycker om ett antal planerade och genomförda infrastrukturprojekt följt av invånarnas bedömning av hur kollektivtrafiken fungerar.

Omnämmandet av infrastruktur som viktigt samhällsproblem/samhällsfråga i den västsvenska SOM-undersökningen har minskat på regional nivå sedan 2011 (Wärnlöf Bové, 2021), och studier av förtroende i Göteborg visar på hur hanterandet av infrastrukturprojekt kan få långtgående konsekvenser för politikerförtroende (Oscarsson, Solevid & Ahlbom 2021). Sedan 2014 har boende i Västra Götalandsregionen fått svara på två övergripande frågor om infrastrukturen i regionen. Den ena frågan handlar om den allmänna uppfattningen om hur regionen sköter *kollektivtrafiken* och den andra om *vägar och järnvägar*. Utfallet av frågorna redovisas över tid i figur 6.1. Hur regionen sköter kollektivtrafiken har fluktuerat något men hållit sig stabilt på den positiva sidan av skalan. Fler har bedömt regionens arbete med kollektivtrafiken som positivt än negativt under hela mätperioden. Vad gäller frågan om vägar och järnvägar så har formuleringen ändrats under tidsperioden men har ämnat fånga upp samma dimension av regionens arbete- väg och järnvägsnätet. Vid mätningarnas start 2014 var regionen mitt i den lokala omröstningen om trängselskatten i Göteborg och det västsvenska paketet och västlänken diskuterades livligt i olika medier (Wärnlöf Bové, 2021). Regionens planering av vägar och järnvägar fick då ett övervägande negativt omdöme. Inställningen har sedan dess gått uppåt och under de senaste två åren har bedömningen av regionens arbete med väg och tågnätet varit övervägande positiv.

Figur 6.1 Uppfattning om hur Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift, Västra Götaland 2014–2021 (balansmått)

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller?:* 2014–2016 löd frågan om vägar och järnvägar: Planering av vägar och järnvägar. Från 2017 lyder frågan istället att bidra till att vägar och järnvägar byggs ut. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmålet visar andelen som tycker att regionen sköter sig bra minus dem som tycker att regionen sköter sig dåligt. Balansmålet kan variera mellan +100 (alla tycker att regionen sköter sig bra) och -100 (alla tycker att regionen sköter sig dåligt). **Källa:** Den västsvenska SOM-undersökningen 2014–2021.

I tabell 6.1 redovisas utfallet av de två frågorna för 2021 i olika grupper. Kollektivtrafiken bedöms positivt i de allra flesta subgrupper. Mest positiva till hur kollektivtrafiken sköts är boende i stad eller större tätort, kvinnor, 65–85 åringar och boende i Göteborg och Fyrbodals som alla grupper har ett balansmått på drygt +15. Mest negativa till hur regionen sköter kollektivtrafiken är boende på ren landsbygd (-9) och boende i Skaraborg (-6).

Tabell 6.1 Uppfattning om hur Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift, olika grupper, Västra Götaland 2021 (balansmått)

		Kollektivtrafik	Att bidra till att vägar och järnvägar byggs ut	Minsta antal
Samtliga		+11	+3	2 371
Kön	Kvinna	+16	+7	1 186
	Man	+7	-2	1 172
Ålder	16–29 år	+15	+25	275
	30–49 år	+11	+8	697
	50–64 år	+2	-6	639
	65–85 år	+16	-3	760
Utbildning	Låg	+12	-4	356
	Medellåg	+10	+4	690
	Medelhög	+7	-5	479
	Hög	+14	+9	769
Stad/land	Ren landsbygd	-9	-11	348
	Mindre tätort	+4	-7	455
	Stad eller större tätort	+20	+5	792
	Göteborg	+16	+14	723
Delregion	Göteborgsregionen	+12	+8	1 399
	Sjuhärad	+15	+8	331
	Skaraborg	-6	-10	353
	Fyrbodals	+16	-10	399

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmättet visar andelen som tycker att regionen sköter sig bra minus dem som tycker att regionen sköter sig dåligt. Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungsbacka. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla tycker att regionen sköter sig bra) och -100 (alla tycker att regionen sköter sig dåligt). **Källa:** Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

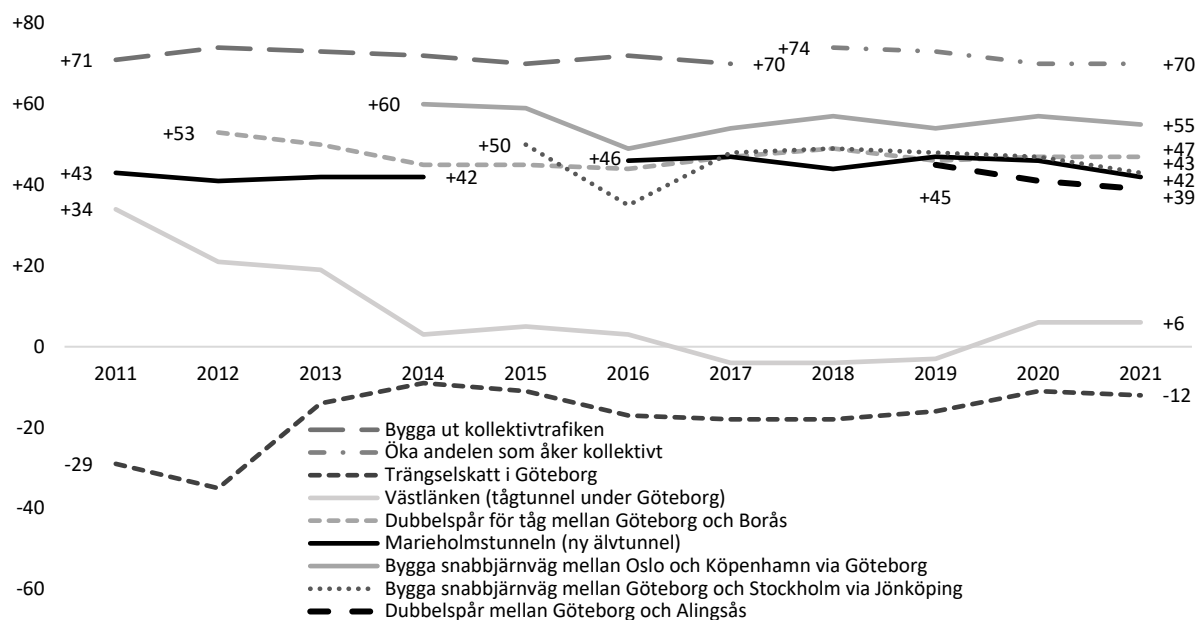
Västra Götalandsregionens uppgift vad gäller att bidra till att vägar och järnvägar byggs ut, bedömdes 2021 övervägande positivt för andra året i rad sedan mätningarnas start, dock med en svag nedgång jämfört med 2020 (figur 6.1). Mest positiva i sin bedömning är den yngsta åldersgruppen (+25), men över snittet, runt +10 finner vi också grupper som kvinnor, 30–49 åringar, svarande med hög utbildning samt boende i Göteborg, Göteborgsregionen och Sjuhärad (tabell 6.1). Det finns dock fortfarande grupper som bedömer regionens arbete med väg och järnvägar negativt eller precis runt nollstrecket. Mest negativa i sin bedömning är 50–64 åringar, boende i mindre tätort samt boende i Skaraborg och Fyrbodals. Just på delregionnivå går det att se en viss uppdelning mellan Göteborgsregionen och Sjuhärad å ena sidan, och Skaraborg och Fyrbodals å andra sidan.

Bedömning av infrastrukturprojekt

Attityder till infrastrukturprojekt i Västra Götaland har undersökts i den västsvenska SOM-undersökningen sedan 2006. Attityderna till de olika infrastrukturprojekten i undersökningen har legat relativt stabilt för flertalet trafikåtgärder sedan 2011 (figur 6.2). Undantaget från stabiliteten finner vi i bedömningen av trängselskatten och Västlänken. Med balansmått från +39 och upp till +70 finner vi trafikåtgärder som att öka andelen som åker kollektivt, bygga dubbelspår och snabbjärnvägar med anknytningar i Göteborg samt Marieholmstunneln.

Trängselskatten i Göteborg nådde sin lägsta nivå 2012 (-35), året då beslutet togs i riksdagen. Hösten efter dess införande hade den negativa opinionen stävjats och opinionsbalansen landade på -13. Sedan dess har opinionsbalansen varit relativt stabil mellan -17 (2016) och -12 (2021). Den trafikåtgärd vars opinionsbalans förändrats mest under den uppmätta perioden är Västlänken (tågtunnel under Göteborg). 2011 var klart fler positiva till dess genomförande (+34). En kartläggning av hur ofta Västlänken omskrevs i medierna under det året indikerar att Västlänken var ett relativt okänt, i alla fall föga i medier omdebatterat projekt (se figur 1 i Wärnlöf Bové, 2021). Under de följande åren försämrades invånarnas inställning till trafikåtgärden. 2017 var första gången som fler var negativa än positiva till förslaget. Denna inställning etablerades 2018 och 2019 då nivåerna låg på liknande nivåer. 2020 och 2021 noteras att bedömningen av västlänken återigen är positiv och åter på nivåer strax över nollstrecket. Framtida mätningar får visa om det är början på en positiv trend eller en tillfällig uppgång. Med start 2019 började mätningen av förslaget att bygga dubbelspår mellan Göteborg och Alingsås – ett förslag som övervägande bedöms positivt sedan dess och 2021 uppmäter ett balansmått på +39.

Figur 6.2 Uppfattning om aktuella infrastrukturprojekt, Västra Götaland 2011–2021 (balansmått)

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din åsikt om följande beslutade trafikåtgärder/förslag?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmättet visar andelen som tycker att förslaget är bra minus andelen som tycker förslaget är dåligt. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla tycker att förslaget är bra) och -100 (alla tycker att förslaget är dåligt). Frågan om Marieholmstunneln ställdes inte 2015.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2011–2021.

Tabell 6.2 visar hur befolkningen i Västra Götaland ställde sig till de nio infrastruktursatsningar, några genomförda och andra föreslagna, som mättes 2021. Utöver balansmättet, som också redovisades i figur 6.1 så ger oss tabell 6.1 insikt i hur många som har en uppfattning i frågan. Vi finner där fyra

trafikåtgärder där 1/3 eller fler uppger att de inte har någon uppfattning i frågan. Flest svarande saknar uppfattning om Marieholmstunneln (40 procent). Även vad gäller Västlänken och utbyggnaden av dubbelspår för tåg mellan Göteborg och Borås är det så många som 35 och 38 procent som uppger att de inte har någon åsikt i frågan. Svårheten eller oviljan att ta ställning i frågor kan dels ha att göra med frågornas komplexitet, dels den lokala avgränsningen av projekten. De två förslag som har lägst andel svarande som uppger att de inte har någon åsikt i frågan (16 procent för bägge förslagen) är förslaget om att öka andelen som åker kollektivt, vilket också är en fråga som berör samtliga delar av regionen, och förslaget om trängselskatt i Göteborg.

Tabell 6.2 Uppfattning om beslutade och föreslagna infrastrukturprojekt, Västra Götaland 2021 (procent, antal och balansmått)

	Bra förslag	Varken bra eller dåligt	Dåligt förslag	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svarande	Balansmått
Öka andelen som åker kollektivt	72	10	2	16	100	2 336	+70
Bygga ut hela E20 mellan Göteborg och Stockholm till motorväg	64	10	8	18	100	2 354	+56
Bygga snabbjärnväg mellan Oslo och Köpenhamn via Göteborg	63	10	8	19	100	2 348	+55
Dubbelspår för tåg mellan Göteborg och Borås	50	9	3	38	100	2 342	+47
Bygga snabbjärnväg mellan Göteborg och Stockholm via Jönköping	56	11	13	20	100	2 343	+43
Marieholmstunneln (<i>ny älvtunnel</i>)	46	10	4	40	100	2 332	+42
Dubbelspår mellan Göteborg och Alingsås	45	15	6	34	100	2 338	+39
Västlänken (<i>tågtunnel under Göteborg</i>)	30	11	24	35	100	2 375	+6
Trängselskatt i Göteborg	28	16	40	16	100	2 350	-12

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din åsikt om följande beslutade trafikåtgärder/förslag?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Bra förslag består av alternativen Ganska bra förslag och Mycket bra förslag. Dåligt förslag består av alternativen Ganska dåligt förslag och Mycket dåligt förslag. Balansmålet visar andelen som tycker att förslaget är bra minus andelen som tycker förslaget är dåligt. Balansmålet kan variera mellan +100 (alla tycker att förslaget är bra) och -100 (alla tycker att förslaget är dåligt).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Uppfattningen om infrastrukturprojekten redovisas för olika grupper i tabell 6.3. I de flesta fall är män mer positiva än kvinnor när det gäller beslutade trafikåtgärder eller förslag. Störst skillnad mellan könen finns vad gäller uppfattningen om Marieholmstunneln där män (+51) är betydligt mer positivt inställda än kvinnor (+36). Att män genomgående är mer positivt inställda till infrastrukturprojekt är ett återkommande mönster över tid. Trängselskatt i Göteborg och Västlänken är de två projekt där, likt tidigare år, det går att se ett mönster av att yngre personer är mer positiva (mindre negativa) än äldre personer. Gällande snabbjärnvägar till andra storstäder med förbindelser i Göteborg är den äldsta åldersgruppen mindre positiv än övriga åldersgrupper. Utbildningsnivå påverkar inställningen till trafikåtgärder i flera fall. Högutbildade (både medelhög och hög) är, jämfört med lågutbildade, positivare till alla infrastrukturprojekt utom två – bygga ut hela E20 till motorväg och västlänken – där resultaten inte går helt i samma riktning. Trängselskatten är även gällande utbildningsnivå en av de trafikåtgärder som bedöms mest splittrat i olika grupper. Svarande med låg utbildning bedömer trängselskatten mest negativ (-37) medan högutbildade är övervägande positiva till trängselskatten (+8).

Tabell 6.3 Uppfattning om aktuella infrastrukturprojekt i olika grupper, Västra Götaland 2021 (balansmått och antal)

	Öka andelen som åker kollektivt	Bygga ut hela E20 till motorväg	Bygga snabbjärnväg mellan Oslo och Köpenhamn via Göteborg	Bygga dubbelspår för tåg mellan Göteborg och Borås	Bygga snabbjärnväg mellan Göteborg och Stockholm via Jönköping	Mariefholmsstunneln (ny älv-tunnel)	Dubbelspår mellan Göteborg och Alingsås	Västlänken (tåg-tunnel under Göteborg)	Trängselskatt i Göteborg	Minsta antal svar
Samtliga	+70	+56	+55	+47	+43	+42	+39	+6	-12	2 332
Kön										
Kvinna	+69	+52	+52	+43	+43	+36	+37	+5	-7	1 160
Man	+67	+64	+56	+51	+46	+51	+44	+10	-22	1 154
Ålder										
16–29 år	+64	+43	+58	+40	+50	+33	+27	+20	+6	269
30–49 år	+72	+57	+67	+55	+61	+49	+42	+13	-2	680
50–64 år	+70	+65	+57	+47	+45	+49	+41	+9	-20	632
65–85 år	+64	+55	+36	+43	+25	+37	+41	-4	-26	739
Utbildning										
Låg	+55	+59	+30	+29	+24	+28	+29	±0	-37	335
Medellåg	+65	+64	+52	+43	+42	+40	+36	+9	-24	675
Medelhög	+72	+58	+58	+50	+45	+44	+40	+4	-14	474
Hög	+79	+51	+67	+59	+53	+52	+48	+12	+8	765

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din åsikt om följande beslutade trafikåtgärdsförslag?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmättet visar andelen som tycker att förslaget är bra minus andelen som tycker förslaget är dåligt. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla tycker att förslaget är bra) och -100 (alla tycker att förslaget är dåligt).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Tabell 6.4 visar hur infrastrukturprojekten bedöms i olika grupper uppdelade efter delregion, trafikstråk och resvanor. Geografisk närhet till både planerade och genomförda trafikåtgärder påverkar bedömningen av desamma. Utbyggnad av vägar och järnvägar mottages mest positivt i de regioner som främst berörs, exempelvis är skaraborgsborna mest positiva till utbyggnaden av E20 till motorväg (+70) och boende i Göteborgsregionen är mest positiva till byggandet av snabbjärnvägar till andra storstäder med Göteborg som knypunkt. Trots den numera övervägande positiva opinionen kring Västlänken är boende i Göteborgsregionen minst positiva (-1) jämfört med övriga delregioner och åsikten om trängselskatten är fortsatt negativ bland boende i Göteborgsregionen. Berördhetsfaktorn bekräftas när infrastrukturprojekten bedöms efter indelning i kommuner som ligger längs större trafikstråk.

Om opinionen påverkas av huruvida bil används frekvent som färdmedel eller om resor med kollektivtrafiken är vanliga redogörs slutligen i tabell 6.4. De som regelbundet använder kollektivtrafiken är mer positiva till trafikåtgärder som bygger ut tågnätet samt till trängselskatten medan bedömningen av utbyggnader av vägnätet bedöms mer negativt. Motsvarande är frekventa bilister som genomgående är mer positiva till utbyggnader av vägnätet medan trängselskatten får negativt betyg. Regelbundna användare av kollektivtrafik är genomgående mer positiva till infrastrukturprojekt som betyder en utveckling av kollektivtrafik och tågtrafik. På motsvarande sätt är frekventa bilister mer positivt inställda till förslagen om utbyggnad av vägnät och något mer negativt inställda till trängselskatt och Västlänken. Sammanfattningsvis kan vi konstatera att invånarnas bedömning av trafikprojekt som berör dem nära geografiskt eller genom resvanor genererar starkare åsikter.

Ett av de redovisade projekten som bedöms övervägande negativ (trängselskatten) är knutit till en direkt kostnad för användaren (bilisten) samt ämnar också finansiera det västsvenska paketet där Västlänken ingår. Kostnader för övriga trafikåtgärder är ej specificerade i förslagen utan finansieras genom skattemedel vilket eventuellt kan påverka bedömningen.

Tabell 6.4 Uppfattning om aktuella infrastrukturprojekt i olika grupper, Västra Götaland 2021 (balansmått och antal)

	Öka andelen som åker kollektivt	Bygga ut hela E20 till motorväg	Bygga snabbjärnväg mellan Oslo och Köpenhamn via Göteborg	Bygga dubbelspår för tåg mellan Göteborg och Borås	Bygga snabbjärnväg mellan Göteborg och Stockholm via Jönköping	Marieholmtunneln (ny älvtunnel)	Dubbelspår mellan Göteborg och Alingsås	Västlänken (tåg tunnel under Göteborg)	Trängselskatt i Göteborg	Minsta antal svar
Samtliga	+70	+56	+55	+47	+43	+42	+39	+6	-12	2 332
Stad/land										
Ren landsbygd	+63	+58	+34	+42	+31	+32	+34	+8	-9	342
Mindre tätort	+67	+62	+44	+38	+35	+36	+37	+8	-15	443
Stad eller större tätort	+69	+60	+50	+46	+38	+35	+39	+15	-11	781
Göteborg	+73	+50	+72	+58	+62	+61	+47	-1	-16	712
Delregion										
Göteborgsregionen	+73	+55	+66	+58	+57	+59	+46	+2	-18	1 379
Sjuhärad	+65	+55	+42	+55	+48	+24	+30	+17	-6	320
Skaraborg	+65	+70	+30	+24	+7	+12	+38	+8	-8	349
Fyrbodol	+62	+53	+49	+32	+35	+27	+25	+15	-12	386
Trafikstråk										
E6N/Bohusbanan	+67	+57	+48	+45	+41	+50	+29	+8	-23	226
E45/Norge-Vänerbanan	+66	+50	+53	+42	+43	+37	+40	+14	-8	208
E20 Västra Stambanan	+67	+71	+48	+40	+28	+41	+52	+14	-8	385
Väg 40/ kust-till kustbanan	+70	+52	+46	+55	+46	+31	+31	+13	-8	324
E6S/Västkustbanan	+66	+63	+60	+66	+55	+47	+49	±0	-22	90
Övriga kommuner	+69	+54	+60	+47	+50	+47	+40	+1	-14	1 087
Resvanor										
Åkt kollektivtrafik minst en gång i veckan	+77	+45	+63	+53	+55	+45	+43	+13	±0	532
Kört bil minst en gång i veckan	+70	+63	+55	+48	+42	+45	+40	+6	-19	1 739

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din åsikt om följande beslutade trafikåtgärder/förslag?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmåttet visar andelen som tycker att förslaget är bra minus andelen som tycker förslaget är dåligt. Balansmåttet kan variera mellan +100 (alla tycker att förslaget är bra) och -100 (alla tycker att förslaget är dåligt). 'E6N/ Bohusbanan' innefattar kommunerna Kungälv, Stenungsund, Uddevalla, Tjörn och Orust. 'E45/Norge-Vänerbanan' innefattar kommunerna Ale, Lilla Edet, Trollhättan och Vänersborg. 'E20/Västra Stambanan' innefattar kommunerna Partille, Lerum, Alingsås, Vårgårda, Herrljunga, Falköping, Skövde, Essunga, Vara, Skara och Götene. 'Väg 40/Kust-till-kustbanan' innefattar kommunerna Härryda, Mark, Bollebygd, Borås och Ulricehamn. 'E6S/Västkustbanan' innefattar kommunerna Mölndal och Kungsbacka. Frågan om resvanor lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande? Åkt kollektivtrafik. Kört bil.* Minst en gång i veckan består av alternativen flera gånger i veckan samt någon gång i veckan. Övriga alternativ är: Någon gång i månaden, någon gång i kvartalet, någon gång i halvåret, någon gång de senaste 12 månaderna, ingen gång.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

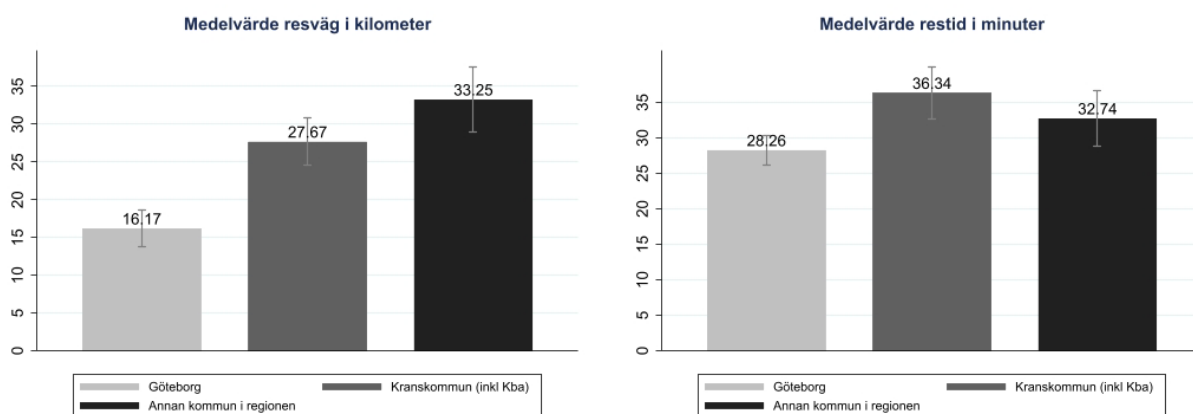
Pendling och Kollektivtrafik i Västra Götaland

I Vision Västra Götaland (2005) finns tydliga mål om att Västra Götaland ska vara en tillgänglig region med korta avstånd. Korta avstånd underlättas av utbyggda vägnät men också en väl fungerande kollektivtrafik för alla delar av regionen. Kollektivtrafiken skall verka som ett kitt mellan stad och land likväl som för effektiv transport inom städer. Västtrafik AB ägs av Västra Götalandsregionen och har

ansvar för att utveckla och erbjuda hållbart kollektivt resande. Runt 450 000 resenärer väljer något av Västtrafiks olika färdmedel för knappt 1 miljon resor dagligen. Västtrafiks app ”Västtrafik To Go”, som introducerades 2016, används över 1 200 000 gånger per dag (Västtrafik, 2022). Tidigare avsnitt i kapitlet visar att den allmänna inställningen till att öka andelen som åker kollektivt är mycket positiv, men hur bedömer invånarna i Västra Götalandsregionen att kollektivtrafiken fungerar idag?

Figur 6.3 redogör för hur långt arbetande och studerande i Västra Götalandsregionen rör sig i kilometer och tid för att nå sitt arbete eller studier. Medelvärdena redovisade i figur 6.3 representerar den genomsnittliga restiden och resvägen för boende i Göteborgs Stad, i någon av kranskommunerna till Göteborgs Stad samt i övriga delar av regionen. Antal minuter som boende i olika delar av regionen pendlar till arbete eller studier skiljer sig inte nämnvärt beroende på var i regionen en bor. Däremot skiljer sig distansen åt, för personer som studerar eller arbetar, beroende på var i regionen man bor. Drygt 30 minuter tar det för boende i Västra götalandregionen att ta sig till arbete eller studier medan distansen de färdas under denna dryga halvtimme är signifikant längre utanför Göteborg, (runt 30 km) jämfört med i Göteborgs Stad (16 km).

Figur 6.3 Restid i kilometer samt resväg i minuter, Västra Götaland 2021 (medelvärde)

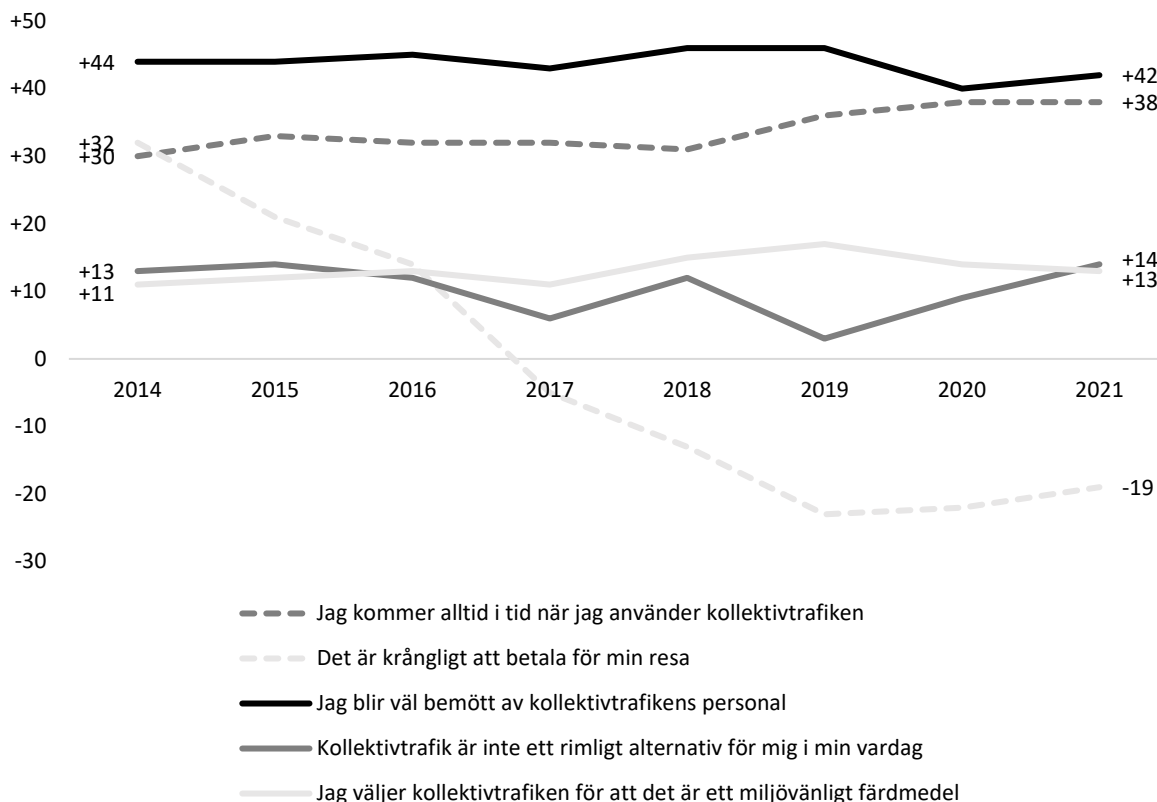

Kommentar: Frågan lyder: 'Ungefär hur lång resväg respektive restid har du normalt till arbetet/skolan'. Värden över 500 km och 500 minuter har kodats bort i underlaget. Endast personer som uppger att dom arbetar/studerar och tar sig till arbete/ skola genom bil som passagerare/förare, buss, spårvagn eller pendeltåg är med i basen. I kranskommun ingår Kungsbacka. Härryda, Partille, Öckerö, Stenungssund, Tjörn, Mölndal, Kungälv, Ale, Lerum och Alingsås. Antal 2021: 1 252. **Källa:** Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

I figur 6.4 redovisas västsvenskarnas uppfattning om ett antal påståenden om kollektivtrafiken gällande motivation till varför dom väljer kollektivtrafik samt hur de uppfattar olika delar av användandet. Sedan påståendena började mätas 2014 är bedömningen av de flesta av påståendena stabila. Att de kommer i tid och blir väl bemötta när de reser med kollektivtrafiken håller de flesta med om. Flertalet håller med om att en miljömedvetenhet spelar in i valet att välja kollektivtrafiken som färdmedel, även det påståendet bedöms är stabilt över tid. Ett av påståendena är negativt formulerat nämligen *Kollektivtrafik är inte ett rimligt alternativ i min vardag*. Här är alltså ett plus framför balansmättet att ses som något negativt. Fler tycker det är riktigt att det inte är rimligt för dem att använda kollektivtrafik i vardagen jämfört med att anse påståendet som felaktigt. Med mindre upp och nedgångar sedan 2014 är även den bedömningen relativt stabil över tid. Jämfört med 2014 är det lika många 2021 som inte anser sig kunna välja kollektivtrafik som färdmedel. Slutligen är det en linje som går på tvärs med alla stabila utvärderingar; nämligen den om hur det upplevs att betala för sin resa. Även här är minustecken framför balansmättet att föredra då en lägre siffra betyder att färre håller med om att det är krångligt att betala

för sin resa med kollektivtrafiken. Bedömningen 2014 låg på +32 medan den 2021 är nere på -19. Västtrafik har under perioden utvecklat både kostnadsmodeller och betalsystem på ett sätt som uppenbarligen uppskattas av invånarna i regionen, då bedömningen sedan 2017 gått i en positiv riktning.

Figur 6.4 Uppfattning om kollektivtrafiken, Västra Götaland 2014–2021 (balansmått)

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din bedömning av följande när det gäller kollektivtrafiken i Västra Götaland?* Balansmålet visar andelen som tycker att påståendet är riktigt minus andelen som tycker påståendet är felaktigt. Balansmålet kan variera mellan +100 (alla tycker att påståendet är riktigt) och -100 (alla tycker att påståendet är felaktigt). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2014–2021.

Tabell 6.5 visar hur fördelningen av svaren såg ut vid den senaste mätningen. I 2021 års västsvenska undersökning inkluderades påståendet om att man är beroende av kollektivtrafiken i sin vardag för första gången. Resultaten visar att ungefär en femtedel av de svarande uppger att påståendet är helt eller delvis riktigt medan 60 procent uppger att det är delvis eller helt felaktigt. För andra året ställs påståendet om att det är prisvärt att resa med kollektivtrafiken. I november 2020 införde Västtrafik ett nytt zonsystem där de gick från 70 till tre zoner. Vidare innebar detta att biljettpriset blev billigare för en del medan det blev dyrare för andra. Mellan de två första mättillfällena syns ingen större skillnad i invånarnas bedömning om prisvärdheten. 2020 uppgav 46 procent att de tycker det är delvis eller helt felaktigt att det är prisvärt att resa med kollektivtrafik (balansmätt -18). Resultaten för 2021 är relativt oförändrade, då 43 procent tycker att påståendet helt eller delvis riktigt (balansmätt -12). I övrigt noteras att mellan ungefär 20 och 35 procent av de tillfrågade inte anser sig ha en uppfattning i frågorna om kollektivtrafiken.

Tabell 6.5 Uppfattning om kollektivtrafiken, Västra Götaland 2021 (procent, antal och balansmått)

	Helt riktigt	Delvis riktigt	Delvis felaktigt	Helt felaktigt	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svarande	Balansmått
Jag blir väl bemött av kollektivtrafikens personal	25	29	9	3	34	100	2 336	+42
Jag kommer alltid i tid när jag använder kollektivtrafiken	18	35	10	5	32	100	2 363	+38
Kollektivtrafik är <i>inte</i> ett rimligt alternativ för mig i min vardag	31	16	10	23	20	100	2 336	+14
Jag väljer kollektivtrafiken för att det är ett miljövänligt färdmedel	15	26	11	17	31	100	2 314	+13
Att resa med kollektivtrafiken är prisvärt	12	19	17	26	26	100	2 322	-12
Det är krångligt att betala för min resa	11	16	12	34	27	100	2 338	-19
Jag är beroende av kollektivtrafiken i min vardag	11	10	8	52	19	100	2 314	-39

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din bedömning av följande när det gäller kollektivtrafiken i Västra Götaland?* Samtliga svarsalternativ är redovisade. Balansmåttet visar andelen som tycker att påståendet är riktigt minus andelen som tycker påståendet är felaktigt. Balansmåttet kan variera mellan +100 (alla tycker att påståendet är riktigt) och -100 (alla tycker att påståendet är felaktigt). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Uppfattningen om olika delar av kollektivtrafiken skiljer sig mellan olika grupper i samhället. I tabell 6.6 redovisas dessa skillnader för 2021 års undersökning. Kvinnor är genomgående något mer positivt (mindre negativt) inställda till olika aspekter av kollektivtrafiken än vad män är, med undantag gällande påståendet om prisvärdhet och om man är beroende av kollektivtrafiken i sin vardag. Att de blir väl bemötta av kollektivtrafikens personal håller de flesta grupper med om. Äldre, högutbildade, personer hemmahörande i tjänstemannahem samt den grupp som också uppger att de regelbundet reser kollektivt bedömer bemötandet som bäst. Att komma i tid med sin resa med kollektivtrafiken upplevs olika beroende på lite var i regionen en bor. Boende i Göteborgsregionen är mest nöjda (+44) medan boende i Skaraborg är minst nöjda med punktligheten (+26). De som är mest nöjda med punktligheten är regelbundna kollektivpendlare (+63).

Miljöaspekten i kollektivt resande visar på störst skillnad mellan könen. Kvinnor håller i mycket högre grad med om att miljövänligheten är en faktor bakom varför de väljer att resa kollektivt jämfört med män. Även de som reser kollektivt regelbundet håller i högre grad med om att miljöaspekten spelar roll, likaså gruppen med högre utbildning och äldre. Påståendet om att kollektivtrafiken *inte* är ett rimligt alternativ i vardagen visar på mest spridning bland alla påståenden. Högst andel som håller med om att det inte är rimligt att åka kollektivt återfinns i gruppen jordbrukarhem, företagarehem, samt boende i Fyrbodals och Skaraborg. Boenden i Göteborgsregionen, högutbildade, personer som åker kollektivt minst en gång i veckan och 16–29-åringar håller i minst grad med om påståendet. En möjlig förklaring till det kan vara att det är svårt att ha samma utbud av kollektivtrafik i till exempel Fyrbodals som i Göteborg. Att betalningsmöjligheterna har utvecklats till det positiva sedan 2014 visade figur 6.4. Några grupper tycker dock att det fortsatt är krångligt. Äldre, lågutbildade samt jordbrukare håller i högst grad med om att det är krångligt att betala för resan. Detta kan, företrädesvis för de äldre, med stor sannolikhet förklaras med den ökade digitaliseringen av betalningar i samhället och användandet av digitala appar för att planera och betala sin resa med Västtrafik.

Resultaten över det nya påståendet i 2021 års undersökning – om man är beroende av kollektivtrafik i sin vardag eller inte – visar på ett positivt balansmått i två grupper (om än knappt positivt i en av

grupperna). Det är 16–29 åringar (+1) samt de som reser kollektivt minst en gång på vecka (+38). I dessa två grupper är det alltså ungefär lika många eller fler som uppger att påståendet är riktigt jämfört med de som tycker att det är felaktigt. Vidare finns det en viss könsskillnad i resultaten för det nya påståendet. Kvinnor anger i lägre utsträckning än män att påståendet är felaktigt, med andra ord att de är mer beroende av kollektivtrafiken i sin vardag än män. Det uppvisade resultatet bekräftas även i en logistisk regression som visar att den genomsnittliga sannolikheten för kvinnor att vara beroende av kollektivtrafiken är 30 procent. Motsvarande siffra bland män är 22 procent¹⁷. De som uppger sig minst beroende av kollektivtrafiken i sin vardag återfinns bland 50–64 åringar, boende i Fyrbodal och, inte så förvånande, de som kör bil minst en gång i veckan. Skillnaden mellan regelbundna bil- och kollektivtrafikresande är stor i samtliga påståenden. Personer som regelbundet reser med kollektivtrafik är genomgående betydligt mer positiva (mindre negativa) i inställningen till samtliga påståenden.

Tabell 6.6 Uppfattningar om kollektivtrafiken, Västra Götaland 2021 (balansmått och antal)

	Jag blir väl bemött av kollektivtrafikens personal	Jag kommer alltid i tid när jag använder kollektivtrafiken	Kollektivtrafik är <i>inte</i> ett rimligt alternativ för mig i min vardag	Jag väljer kollektivtrafiken för att det är ett miljövänligt färdmedel	Att resa med kollektiv- trafiken är prisvärt	Det är krångligt att betala för min resa	Jag är beroende av kollektiv- trafiken i min vardag	Minsta antal svarande
Samtliga	+42	+38	+14	+13	-12	-19	-39	2 314
Kön								
Kvinna	+46	+40	+13	+22	-15	-21	-32	1 155
Man	+38	+33	+17	+4	-8	-17	-43	1 145
Ålder								
16–29 år	+29	+46	-24	+5	-34	-53	+1	271
30–49 år	+44	+33	+18	+17	-28	-33	-46	686
50–64 år	+39	+35	+30	+4	-13	-19	-55	632
65–85 år	+50	+43	+13	+22	+15	+7	-33	722
Utbildning								
Låg	+30	+22	+18	+13	+5	+6	-28	327
Medellåg	+34	+31	+24	-2	-11	-15	-42	679
Medelhög	+46	+37	+19	+12	-13	-19	-38	474
Hög	+55	+51	+3	+28	-15	-35	-42	759
Subjektiv klass								
Arbetarhem	+35	+33	+14	+9	-17	-13	-29	912
Jordbrukarhem	+31	+19	+46	+6	+4	+11	-34	59
Tjänstemannahem	+53	+45	+11	+21	-9	-26	-46	835
Högre tjänstemannahem	+37	+46	+13	+15	-3	-28	-51	236
Företagarhem	+48	+35	+36	+11	-4	-28	-51	154
Delregion								
Göteborgsregionen	+42	+44	+2	+20	-19	-28	-29	1 375
Sjuhärad	+40	+30	+19	+7	-5	-9	-41	320
Skaraborg	+42	+26	+35	+12	0	-3	-50	342
Fyrbodal	+40	+31	+40	+2	-1	-12	-56	387
Resvanor								
Åkt kollektivtrafik minst en gång i veckan	+54	+63	-59	+40	-1	-47	+38	536
Kört bil minst en gång i veckan	+41	+32	+31	+8	-12	-15	-57	1 728

¹⁷ I den logistiska regressionen har svarsskalan på påståendet vänts och kodats om så att 'delvis felaktigt' och 'helt felaktigt' var 0 och 'delvis riktigt och 'helt riktigt' var 1.

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din bedömning av följande när det gäller kollektivtrafiken i Västra Götaland?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmättet visar andelen som tycker att förslaget är bra minus andelen som tycker förslaget är dåligt. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla tycker att påståendet är riktigt) och -100 (alla tycker att påståendet är oriktigt). Procentbasen utgörs av andelen svarande på respektive fråga. Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungsbacka. Frågan om resvanor lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande? Åkt kollektivtrafik. Kört bil.* Minst en gång i veckan består av alternativen flera gånger i veckan samt någon gång i veckan. Övriga alternativ är: Någon gång i månaden, någon gång i kvartalet, någon gång i halvåret, någon gång de senaste 12 månaderna, ingen gång.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021.

Sammanfattning

Som Nordens främsta transportregion är det av stor vikt att Västra Götaland har ett transportsystem av hög standard som möjliggör för personer och gods att färdas utan problem. Målsättningen är att erbjuda en säker och hållbar infrastruktur med snabba och säkra kommunikationer. Det här kapitlet presenterar invånarna i Västra Götalands bild av olika infrastruktur projekt samt hur de upplever kollektivtrafiken.

Den övergripande bilden av invånarnas syn på beslutade eller förslagna trafikåtgärder är att det främst är de som berörs av det särskilda infrastrukturprojektet som har de starkaste åsikterna. Resultaten indikerar att boende omkring de trafikstråk eller i de delregioner som påverkas eller eventuellt kommer att påverkas av en trafikåtgärd har ett intresse i frågan och har en väletablerad åsikt. Resultaten visar också att män är mer positiva (mindre negativa) till infrastrukturprojekt överlag än kvinnor. Bedömningen av hur Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller kollektivtrafiken har sedan mätningarnas start 2014 varit genomgående positiv och stabil, särskilt bland kvinnor, äldre och respondenter bosatta i stad eller större tätort. De som gör den mest negativa (minst positiva) bedömningen är respondenter i gruppen 50–64 år, boende i Skaraborg samt invånare på landsbygden. Regelbundna kollektivtrafikresenärer är genomgående mer positiva till olika påståenden som rör kollektivtrafiken jämfört med boende i regionen generellt och regelbundna bilister speciellt. Regionens planering av vägar och järnvägar hade vid mätningarnas start då ett övervägande negativt omdöme. Inställningen har sedan dess gått stadigt uppåt och 2021 är andra året som bedömningen av regionens arbete med väg och tågnätet är övervägande positiv. Noterbart är också att boende i Sjuhärad har gått från att 2019 bedöma regionens arbete med vägar och järnvägar mer negativt till att nu vara övervägande positiva.

Bedömning av infrastrukturprojekt

Omnämmandet av infrastruktur som viktigt samhällsproblem/samhällsfråga i den västsvenska SOM-undersökningen har minskat på regional nivå sedan 2011 (Wärnlöf Bové, 2021) och studier av förtroende i Göteborg visar på hur hanterandet av infrastrukturprojekt kan få långgående konsekvenser för politikerförtroende (Oscarsson, Solevid & Ahlbom 2021). Men trots mindre omnämnan under åren är infrastruktur fortfarande en av de viktigaste frågorna på regional nivå för Västra Götaland och är så även för invånarna i regionen. Överlag är det mycket positiva omdömen till de beslutade eller föreslagna trafikåtgärder som det frågas om i den västsvenska SOM-undersökningen. Tydliga undantag är emellertid frågorna om trängselskatten samt Västlänken. Västlänken noterar dock sedan år 2020 fler positiva än negativa bedömningar för första gången sedan 2017, även om skillnaderna inte är stora. Med start 2019 började även mätningen av förslaget att bygga dubbelspår mellan Göteborg och Alingsås ett förslag som övervägande bedömdes positivt.

Något som slår igenom de flesta resultat, särskilt när resultatet delas upp på delregioner och trafikstråk är att berördhetsfaktorn är relaterat till utfallet. Med andra ord, berörs man av det planerade eller beslutade infrastrukturprojektet har man en större benägenhet att ha ett intresse och en stark åsikt i frågan. Regelbundna användare av kollektivtrafik är genomgående mer positiva till infrastrukturprojekt

som betyder en utveckling av kollektivtrafik och tågtrafik. På motsvarande sätt är frekventa bilister mer positivt inställda till förslagen om utbyggnad av vägnät och något mer negativt inställda till trängselskatt och Västlänken. De som är mest positiva till utbyggnad av vägar och järnvägar är de som bor i det område som kommer att beröras av projektet. Exempelvis kan vi se att boende i de kommuner som är i samma trafikstråk som E6S och E6N är de som är mest positiva till förslaget om att bygga Marieholmstunneln (ny älvttunnel). På motsatt sätt visar resultaten att boende i Göteborgsregionen är de som gör den mest negativa bedömningen av Västlänken.

Vidare bedöms de projekt som har en tydlig finansiell koppling, till exempel trängselskatt, negativt av invånarna i Västra Götaland. Den lokala avgränsningen när det gäller en del projekt, men också frågornas komplexitet, tar sig uttryck i att en stor andel av de svarande inte har någon åsikt i vissa av frågorna eller finner svårigheter att ta ställning. De övergripande resultaten ovan kan till viss del förklaras av berördhetsfaktorn, det vill säga att egenintresset påverkar hur man bedömer trafikåtgärderna. Samtidigt redovisas siffrorna i detta kapitel utan att ta hänsyn till andra möjliga påverkansfaktorer. Det är därför svårt att utifrån procentsatser och balansmått ge konkreta rekommendationer och förslag på lämpliga åtgärder. Infrastruktursatsningar tar i regel lång tid och innebär buller, trafikomläggningar och en tillfälligt försämrad tillgänglighet. Men förhoppningsvis ses det nuvarande besväret i ljuset av den framtida nyttan, vilket gör att acceptansen förhoppningsvis blir större. Men det är också naturligt att något som inte omedelbart är förknippat med en regional eller lokal nytta utan snarare kostar pengar, exempelvis trängselskatt, tas emot med viss skepsis.

Pendling och Kollektivtrafik i Västra Götaland

Tiden som boende i olika delar av regionen pendlar till arbete eller studier skiljer sig inte nämnvärt beroende på var i regionen en bor. Distansen som personer pendlar skiljer sig däremot åt då distansen är ungefär hälften så lång bland boende i Göteborg jämfört med resten av regionen. Vidare är det över lag en positiv bild som invånarna i Västra Götaland ger av kollektivtrafiken i regionen och de flesta påståendena som mäts har också varit stabila över tid. En majoritet tycker att de bemöts väl av kollektivtrafikens personal och att de alltid kommer fram i tid. Det är också fler som numera inte tycker att det är krångligt att betala för sin resa än motsatsen. Jämfört med mätningarnas start 2014 är det en stor skillnad då betydligt fler var negativt inställda till hur man betalar för sin resa. Västtrafik har under perioden utvecklat både kostnadsmodeller och betalsystem på ett sätt som uppenbarligen uppskattas av invånarna i regionen.

Kvinnor är i högre grad mer positiva (mindre negativa) än män till olika aspekter av kollektivtrafiken. När det gäller bedömning av punktlighet är boende i Skaraborg minst nöjda, medan regelbundna kollektivpendlare är mer nöjda med punktligheten jämfört med de som pendlar med bil. De äldre, personer hemmahörande i jordbrukarhem samt gruppen med lägre utbildning tycker i högst utsträckning att det är prissvärt att åka med kollektivtrafiken. Vilka som reser kollektivt av miljöskäl bjuder på en del intressanta variationer. Kvinnor, de med högre utbildning, äldre och de som åker kollektivt minst en gång i veckan säger i betydligt högre utsträckning att de väljer kollektivtrafiken för att de är ett miljövänligt färdmedel. Det påstående som visar på störst spridning är påståendet att kollektivtrafiken inte är ett rimligt alternativ i vardagen. Högst andel som håller med om det inte är rimligt att åka kollektivt återfinns i gruppen jordbrukarhem, företagare samt boende i Fyrbodalen och Skaraborg. De som i minst grad håller med om påståendet är boende i Göteborgsregionen, de med hög utbildning, de som regelbundet åker kollektivt och de mellan 16–29. De som tycker att det är krångligt att betala för resan återfinns i jordbrukarhem, gruppen med lägre utbildning samt bland de äldre. De yngsta tycker i

lägst grad att det är krångligt att betala för resan samt de som är högutbildade och de som reser med kollektivtrafik minst en gång per vecka. Ett återupprepande mönster i resultaten är också att personer som regelbundet kollektivpendlar är mer positiva (mindre negativa) till de olika delarna av kollektivtrafiken som det frågas om i undersökningen än de som är regelbundna bilpendlare.

Utifrån dessa resultat kan vissa mönster utrönas såsom att invånarna i Västra Götaland har en positiv bild av hur regionen sköter kollektivtrafiken. Ett annat mönster är att bland de som inte bor i Göteborgsregionen är det fler som håller med om att kollektivtrafiken inte är ett rimligt alternativ i sin vardag. Om det beror på att linjetätheten eventuellt är mindre frekvent i dessa delregioner är svårt att uttala sig om, utan att ställa kompletterande frågor. Med andra ord är det svårt att ge en tillräckligt god förklaring till resultaten och därmed även rekommendationer till att exempelvis fler skall se kollektivtrafiken som ett rimligt alternativ i sin vardag. Vad man däremot alltid kan sträva efter är att fler ska uppleva att kollektivtrafiken i Västra Götaland har ett konkurrenskraftigt utbud med hög tillgänglighet.

7. Slutdiskussion

Vision Västra Götaland – det goda livet är den sten på vilken Västra Götaland bygger utvecklingsarbetet för en attraktiv region att leva och verka i. Denna rapport syftar till att presentera några nyckelindikatorer för att kunna ge en inblick i hur invånarna tycker och tänker om sin region i ljuset av den övergripande visionen som vakar över dem. Rapporten fokuserar i bred bemärkelse på frågor kopplade till visionens fem fokusområden: ett livskraftigt näringsliv, kompetens och kunskapsutveckling, infrastruktur och kommunikationer, kultur och hälsa. Tema för den västsvenska SOM-undersökningen 2021 var demokrati och delaktighet, vilket är påpassligt att reflektera över under 2022 i och med valåret. Den parlamentariska situationen har varit osäker och turbulent under längre tid än någon säkert hade velat. Politiskt käbbel, oheliga allianser och nu senast flådigt valfläsk som blev magert men först efter valresultatet blev känt riskerar att påverka allmänhetens syn på och förtroende för det politiska samtalet och det demokratiska systemet. Lägg därtill den i vissa avseenden ökade graden av politisk polarisering, som i synnerhet är allvarlig om myndigheter och liknande ämbeten börjar ses som politiskt färgade. I detta avslutande kapitel sammanfattas, diskuteras och relateras rapportens resultat till visionen för regionen.

Västra Götaland, invånarna och dess välbefinnande

Befolkningsmässigt tickar antalet invånare upp i regionen och har siktet tydligt inställt på 2 miljoner. Snabbast växande är Göteborgsregionen som för några år sedan slog 1-miljonersvallen, vilket innebär att invånarna i Göteborg utgör en betydande del av invånarna i Västra Götalandsregionen vilket också spiller över på svaren och resultaten i den här rapporten. Att demografin skiljer sig mellan främst Göteborgsregionen och övriga delregioner, där invånarna i Göteborgsregionen befinner sig mer ”mitt-i-livet” och där det i en större stad i regel finns fler kvalificerade arbetstillfällen, innebär också bättre förutsättningar för en god fysisk hälsa i kombination med flertalet skyddsfaktorer som högre utbildning, inkomst och ett större socialt nätverk. Om vi dessutom tittar på storleken på grupperna i undersökningen så är det färre antal svar för delregionerna jämfört med Göteborgsregionen vilket innebär att variationen mellan år och mellan delregioner kan vara större.

Invånarnas välbefinnande tenderar att vara stabilt på en aggregerad nivå sedan över 20 år tillbaka i tiden. En knapp majoritet är ganska nöjda och strax över 3 av 10 är mycket nöjda. Det är emellertid värt att notera att svaren är relativt skeva, vilket innebär att de allra flesta är nöjda. Det kan bero på att skalan har nått en så kallad takeffekt, att fenomenet vi försöker mäta egentligen kräver en högre upplösning på instrumentet. I praktiken kan det få konsekvenser då jämförande analyser görs mellan en stor grupp som är nöjda och en mycket liten grupp som inte är nöjd, vilket motsvarar en typ av extremgruppsanalys. Vidare är det över 89 procent som anser sig leva meningsfulla liv och vi kan inte se några större hack i kurvan åren som vigdes åt coronapandemi och därtill hörande restriktioner. Men det finns alltså skillnader mellan olika samhällsgrupper och mellan olika delregioner i Västsverige. De yngsta och de äldsta, och de med lägre inkomster upplever i större utsträckning att de saknar meningsfulla saker i sina liv. Vi ser också skillnader mellan delregioner, där invånarna i Göteborgsregionen möjligen på det stora hela speglar en något högre grad av meningsfullhet medan invånarna ute i regionen exempelvis har lärt sig eller gjort något intressant i högre utsträckning. Välbefinnande är förstås relativt subjektivt – en känsla av välbefinnande behöver inte motsvaras av normativa eller objektiva faktorer så som hög materiell standard. På det hela taget framstår graden av välbefinnande i Västra Götalandsregionen tämligen gott men det är viktigt att också beakta att många av de här gruppskillnaderna är beroende av varandra och ingår i större strukturer (till exempel intersektionalitet).

När västsvenskarna får svara på hur oroliga de är för ett antal områden har frågan om organiserad brottslighet seglat upp i topp. Det är inte konstigt, då den mediala bevakningen av organiserad brottslighet, gängkriminalitet, skjutningar och sprängningar har varit vanligt förekommande. Det blev vidare en viktig valfråga som framför allt högerblocket ägde och tillika har ägt sedan en tid tillbaka men även vänsterblocket hoppade på tåget under valrörelsen. Frågan är också bitvis infekterad och politiskt polariserad, där meningsmotståndare ofta väljer och vrakar i statistiken för att främja det egna syftet. På plats nummer två och tre i orosbedömningar hittar vi förändringar i jordens klimat och miljöförstöring vilket också är två av de frågor som ökat mest sedan 2015. Vi kan också konstatera att det är en avtagande och mild oro för coronaviruset hos invånarna i Västra Götaland. Oron för globala epidemier ligger långt ner på listan och 3 av fyra är inte särskilt oroad över coronaviruset. Ett mönster i orosfrågorna är att kvinnor rapporterar högre grad av oro, och vi kan också se att det är fler som är oroliga för nära och kära och det svenska samhället jämfört med oro för egen del. Det är inte orimligt med tanke på hur befolkningen ser ut där både yngre och medelålders har en vad man från folkhälsoperspektiv kallar högre grad av kapabilitet eller resiliens inför både upplevda hot och från mer konkreta risker som sjukdom. Högre grad av oro är också mer vanligt i den äldsta åldersgruppen, vilket också är väntat då äldre tillhör en naturlig riskgrupp för att drabbas hårdare av covid-19. En sista fråga rörande coronapandemin är bedömningen om hur coronapandemin har förändrat synen på hur samhället har förändrats. Resultaten visar en slags symmetri där cirka hälften inte har påverkats medan en femtedel har blivit mer positiva och en tredjedel har blivit mer negativa. Vidare är det yngre och mer högutbildade som i högre utsträckning har fått en mer negativ bild. Det är mycket svårt att gissa vad denna skillnad kan bero på, men i de flesta undersökningar under pandemin har det visat sig att yngre drabbades hårdare, både ekonomiskt och vad det gäller psykiskt välbefinnande på grund av restriktionerna samt effekterna på näringsliv och sysselsättning. Högre utbildning är lite svårare att reflektera över, då många i denna grupp var relativt skyddade från pandemins effekter med distansarbete och högre kapitalinkomst och sparande. En potentiell anledning kan vara att Sverige utmärkte sig tidigt i pandemin genom att gå sin egen väg, med buffliga tjänstemän som trodde sig veta bättre än alla andra länder i hela världen. Högre utbildning brukar innebära högre reflektionsförmåga och benägenhet att inhämta information och kunskap, och många privatpersoner och lekmän har under pandemin titulerat sig som ”hobbyepidemiolog”. En potentiell anledning kan alltså vara att högre utbildning har medfört en högre medvetenhet om vilka brister som fanns och finns i det svenska systemets krishantering. Det finns mycket som oroar och våra politiker gör eventuellt bäst i att vara lyhörda inför invånarnas lista på orosmoment, framför allt de områden som har seglat upp starkt i opinionen de senaste åren.

Demokrati och delaktighet

När västsvenskarna tillfrågas om tillståndet i den svenska demokratin indikerar en tydlig majoritet nöjdhet med demokratin på nationell, regional och kommunal nivå samt EU. Däremot ligger bedömningen av EU på en alltfjämt lägre nivå även om trenden verkar vara starkt positiv sedan 2016. År 2021 klättrar frågan till hela 53 procent ganska eller mycket nöjd. Det är måhända en fortsatt stark Brexit-effekt vi ser i opinionen där det går allt sämre för Storbritannien sedan utträdet. Samtidigt har det parlamentariskt osäkra läget i Sverige och den politiska turbulens som har varit tydlig de senaste åren möjligen påverkat bedömningen sedan toppåren omkring 2010. Men det är likväl svårt – och det har blivit svårare – att på ett trovärdigt sätt attribuera generella opinionssiffror till enskilda händelser. Men det mönster vi ser, att invånarna är mest nöjda med demokratin på nationell nivå och minst nöjda när det gäller EU skulle eventuellt tyda på att bland annat exponering, kännedom och kunskap men även medial rapportering påverkar hur nöjda invånarna är.

Om invånarna i Västra Götaland kan sägas vara nöjda med demokratin i allmänhet är det desto sämre ställt när det kommer till nöjdhet med politikerna. Oavsett politisk nivå - nationellt, regionalt eller kommunalt – får politikerna inte några positiva balansmått när det gäller förtroende. Absolut sämst siffror ser vi för politiker på regional nivå. Det bör dock tilläggas att många inte heller verkar ha en uppfattning eller sannolikt någon större kännedom om vilka dessa politiker är. Och för att referera till Sören Holmberg har det visat sig att förtroende för lokalpolitiker startar på en relativt låg nivå och i takt med att de blir mer kända så ökar inte tilltron, snarare tvärtom, vilket på sätt och vis talar emot antagandet om att exponering och kännedom i sig kan leda till högre förtroendesiffror.

Trots ett uttalat missnöje med politikerna i Västra Götalandsregionen blir invånarna emellertid i ökande grad mer nöjda med lyhördheten inför deras politiska önskemål. Trenden har varit tydlig sedan slutet av 90-talet. Det är alltså cirka en av fem som anser sig ha goda eller mycket goda möjligheter att påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen, vilket kan jämföras med cirka en av fyra på nationell nivå. Det är främst yngre, högutbildade och invånare som sympatiserar med partier till vänster om den politiska mittfåran som instämmer. Det finns all anledning att studera hur trenden över tid i dessa grupper har sett ut då det kan berätta något om en ny generation som i högre utsträckning tror på digitala plattformar för demokrati, virala kampanjer eller varför inte gräsrotsrörelser som "Fridays for future" och liknande. Och när det gäller den politiska skiljelinjen behöver det inte nödvändigtvis bero på ökad polarisering, snarare att Sverige nu har haft en koalitionsregering styrt av en socialdemokratisk företrädare under snart två mandatperioder där Sveriges andra och ibland tredje största parti har portats från allt inflytande på grund av sina tvivelaktiga rötter.

Om vi i stället tittar på några viktiga indikatorer för den regionala demokratin så ser det lite blandat ut. Graden av upplevd samhörighet till andra människor – vilket kan antas vara en slags förutsättning för delaktighet och demokratiska processer – har i regionen gått ner under de tre år vi har mätt frågorna. Lägst samhörighet har invånarna med människor från andra kulturer och högst samhörighet med människor i en annan generation. Det här kan påverka ideologi och vilka politiska förslag som blir populära, då politik ofta handlar om prioritering och allokering till olika grupper i samhället. Nedgången är statistiskt säkerställd men det är samtidigt ingen lavinartad nivåskillnad. En teoretisk frågeställning, med praktiska implikationer, är vid vilken nivå av upplevd samhörighet som exempelvis bedömningen av demokratin börjar bli lidande? Vi förordar en fortsatt mätning av viktiga demokratiindikatorer för att kunna följa utvecklingen över tid, vilket kan visa sig viktigt om vi också vill kunna stärka demokratin. Två andra viktiga indikatorer som tyder på kunskap och engagemang är hur ofta politik diskuteras och ett uttalat intresse för politik. Vi ser i resultaten att det är stabila och svagt stigande nivåer över tid där en majoritet är mycket eller ganska intresserade av politik, och där cirka fyra av tio aktivt diskuterar politik. Det demokratiska samtalet om politik, ideologi, sakfrågor, oavsett form är oerhört viktigt för synen på det demokratiska systemet. En indikation på hur väl det demokratiska samtalet mår kan också kopplas till röstdeltagande där en stark tro på det demokratiska systemet och ett högt intresse för politik också reflekteras i ett högre valdeltagande. Och även ifall Sverige åtnjuter ett i jämförelse högt valdeltagande kunde vi notera en överraskande nedgång i valdeltagandet 2022. Om detta trendbrott beror på demografiska förändringar eller en sjunkande tilltro till det demokratiska systemet i grupper som vi inte når med den västsvenska SOM-undersökningen återstår att se.

En annan viktig fråga för Sveriges regioner och som tillika blev en förvisso lågmäld men ändå närvarande valfråga 2022 var den om ansvaret för sjukvården. Under året har flera liknande opinionsundersökningar publicerats, bland annat från SVT och Novus, men den samlade bilden är att en stor majoritet är positiv till förslaget om att låta staten överta ansvaret för sjukvården. Sju av tio

baserat på den nationella SOM-undersökningen och sex av tio enligt den västsvenska SOM-undersökningen anser att det är ett ganska eller mycket bra förslag. Frågan balanserar heller inte särskilt jämt, då det är en tredjedel som är osäkra och anger varken eller. Det innebär att det är mycket få som tycker att det är ett ganska eller mycket dåligt förslag. Och i och med att ansvaret för sjukvården är regionernas absolut största huvuduppgift kan vi fundera över vad invånarna ser framför sig när de besvarar frågan om hur nöjda de är med hur demokratin fungerar i Västra Götalandsregionen.

Sammantaget är det en bitvis splittrad bild när det gäller demokrati och delaktighet bland invånarna i Västra Götaland. Man är bevisligen nöjd med demokratin i generella termer, man tror också på ökade möjligheter att påverka det politiska systemet och det finns också ett ökat intresse för politik och att det förs politiska diskussioner i regionen. Samtidigt pekar siffrorna på att det regionala styret samt de regionala politikerna verkar i bästa fall vara relativt okända för invånarna i Västra Götaland. Förtroendesiffrorna är låga jämfört med rikspolitiker och kommunpolitiker. Lägg därtill att en stor majoritet vill att staten ska överta ansvaret för sjukvården och att bedömningen av hur regionstyrelsen sköter sin uppgift alltså är låg. Givet dessa resultat är det svårt att rekommendera ökat synliggörande av regional politik, då det verkar finnas många indikationer på att kunskapen är låg och att bedömningarna är inkonsekventa. Mer och kompletterande data måste samlas in för att försöka förstå vilken del av den regionala demokratin som invånarna är nöjda med, då det inte verkar vara vare sig regionpolitikerna eller själva huvuduppgiften i alla fall.

Fritid och kultur

Vision Västra Götaland – det goda livet beskriver att Västra Götaland är en region med en tydlig kulturprofil, formuleringen är att regionen ska vara en ledande kulturregion. Kultur ses här primärt som en slags kulturkonsumtion men som i förlängningen antas skänka stimulans och inspiration till utveckling, tillväxt och som en naturlig del i det livslånga lärandet.

När det gäller besök på olika typer av kulturevenemang är det ingen överraskning att jämförelsen mellan 2019 – det vill säga innan coronapandemin – och 2020 samt 2021 visar på ganska stora skillnader i kulturkonsumtion. Generellt visar resultaten av den västsvenska SOM-undersökningen att det främst är kulturaktiviteterna som utförs utanför hemmet och som typiskt sett samlar många människor på samma plats som har drabbats, det vill säga teater, konserter eller sportevenemang. I stället har kulturkonsumtion och utövande som kan utföras från hemmet ökat, vi ser en tydlig ökning i rapportandet av film och tv-serier under pandemiåret. Och när det gäller den långsiktigt ökande trenden med att besöka restauranger och barer så bröts den abrupt. Måhända borde en fråga om hämtmat och hemleveranser från företag såsom Foodora inkluderats i undersökningen i ett tidigt skede. Då hade vi möjligen kunnat skönja att besöket på restaurangen tillfälligt åtminstone delvis ersatts med ett cykelbud på en rosa cykel.

Ett annat generellt och stabilt resultat över åren är att så få invånare har en uppfattning om hur regionen eller kommunen arbetar med kultur. Men, som vi konstaterat ovan, invånarna har också liten kunskap om regionernas huvuduppgift där endast varannan vet att det är regionerna som har ansvaret för sjukvården. Om det finns en ambition eller mål om att regionen och kommunernas arbete med kultur ska vara synligt för invånarna är betyget svagt. En ambition om att vara en ledande kulturregion rimmar dåligt med att få känner till arbetet som bedrivs för kulturen. Det finns också sannolikt en generationsaspekt i vad som betraktas som kulturkonsumtion. Ett besök hos Göteborgs Symfoniker i Göteborgs konserthus avslöjar till exempel att medelåldern är betydligt närmre pensionen än studenten

i publiken. I takt med det senaste stora steget i mänsklighetens historia, digitaliseringen, kan vår bild av kulturkonsumtion också behöva breddas. Det handlar inte enbart nödvändigtvis om kulturkonsumtion, men också hur interaktioner och virtuella samhällen med tillhörande normer och beteenden formas. Det kan också handla om att kulturkonsumtionen bara byter skepnad eller plattform. Jämför hur bokläsningen har utvecklats över tid i Sverige i den nationella SOM-undersökningen, där ljudböcker tar en alltmer framträdande roll framför både den digitala läsplatta-baserade samt tryckta boken som bara tar plats och konkurrerar om de allt dyrare kvadratmetrarna. Det är mycket svårt att sia om framtida kulturkonsumtion men det är inte otroligt att coronapandemin accelererade omvandlingen till att handla om mer och fler digitala beteenden vilket också kan få långsiktiga konsekvenser på hur människor vill konsumera kultur om några år.

Arbetsmarknad och arbetsliv

En av stöttepelarna i Västra Götalandsregionens visionsarbete är en välfungerande och hållbar arbetsmarknad med hög sysselsättning. Och sett till att regionernas huvuduppgift är hälso- och sjukvården, vilket omfattar en mycket stor del arbetstillfällen, bidrar regionerna de facto till en välfungerande och hållbar arbetsmarknad. När det gäller den mer allmänna uppfattningen om huruvida Västra Götalandsregionen bidrar till fler jobb är svaret mer diffust. En tredjedel har ingen uppfattning, ytterligare en tredjedel anger varken eller, och bland de kvarvarande som säger sig ha en uppfattning om detta anger en majoritet att regionen sköter uppgiften ganska eller mycket dåligt. Det finns dock en positiv trend över tid där färre och färre anger ett negativt omdöme kring regionens bidrag till fler jobb, där vi börjar närma oss ett neutralt balansmått där lika många tycker ganska eller mycket dåligt respektive ganska eller mycket bra. Även denna domän tycks präglas av en mycket låg kännedom hos invånarna, vilket gör att det är svårt att bedöma hur uppfattningen om att bidra till en välfungerande och hållbar arbetsmarknad ser ut. I en alltmer global värld sitter en enskild region, med eller utan större städer så som Göteborg, i händerna på en global konjunktur. Och det finns flera tecken på en smått överhettad arbetsmarknad, i paritet med den överhettade aktiemarknaden och tillika bostadsmarknaden, enligt bland annat den amerikanska centralbanken Federal Reserve.

Sysselsättningen är mycket god i Sverige, precis som i många andra delar av västvärlden. Enligt den senaste mätningen i september (Arbetskraftsundersökningen, AKU) ligger arbetslösheten i Sverige på 6,5%, vilket är en succesiv minskning och en trend från hösten 2020. Detta reflekteras också i att arbetsmarknaden har trillat ner på invånarnas dagordning över viktiga samhällsproblem. Det bör emellertid noteras att merparten av svaren i den västsvenska SOM-undersökningen 2021 samlades in under slutet av september och under oktober månad, vilket var en tid i nationalekonomins historia då flertalet centralbanker, inklusive vår egen Stefan Ingves och Riksbanken, trodde att inflationen var ”övergående”. Det var också ungefär ett halvår innan Ukrainakriget bröt ut. Under hösten 2021 fanns det inte många orosmoln på arbetsmarknadshimmeln då endast fyra procent ansåg att arbetsmarknaden utgjorde ett samhällsproblem. Vidare är det endast åtta procent som upplever en ganska eller mycket stor risk att drabbas av arbetslöshet de närmaste 12 månaderna. Kort sagt så bedömdes arbetsmarknaden som mycket god under hösten 2021.

För en stor del av arbetskraften medförde coronapandemin arbete på distans i någon mån. Och många arbetsgivare har fortsatt på inslagen väg genom att antingen erbjuda möjlighet till distansarbete som en förmån eller att man helt enkelt har reducerat lokalytor och har gått över till den mer flexibla aktivitetsbaserade arbetsplatsen, där ingen har fast plats, utan snarare ett skåp med tillhörigheter. I den

västsvenska SOM-undersökningen 2021 ställde vi frågan om distansarbete och resultaten visar att det är en majoritet, cirka sex av tio, som inte arbetar på distans. Intressant att notera är att det är en relativt jämn spridning mellan de som jobbar helt och hållet på distans till de som endast jobbar på distans en dag per vecka. Resultaten visar föga förvånande att det främst är i Göteborgsregionen och de med högre socioekonomisk status som har jobbat på distans. Det här är sannolikt något som bör tas med för framtida krisberedskap för att inte ett scenario likt coronapandemin ska spå på ojämlikheten ytterligare. En hög socioekonomisk status är en av de mest belagda och starkaste skyddsfaktorerna för ohälsa och om det dessutom rent praktiskt skyddar vid en hälsokris av den enkla anledningen att distansarbete och isolering från smitta är möjlig så riskerar en stor grupp att drabbas mycket hårdare av en framtida och potentiellt sett dödligare smitta.

Hälsa och sjukvård

I Västra Götalandsregionens styrdokument "Vision Västra Götaland - Det goda livet" utgör hälsa ett av fem fokusområden. Och rent krasst utgör hälso- och sjukvården regionernas huvuduppgift, där omkring 90 procent av regionbudgeterna går till sjukvården. Och som ett mått på hur hälsan i regionen är har vi i den västsvenska SOM-undersökningen i över 20 år mätt självskattad hälsa på en elvagrading skala. Enkätfrågor om självskattad hälsa är mycket vanliga och ställs på liknande sätt i undersökningar från både SCB och Folkhälsomyndigheten men också WHO. Självskattad hälsa har visat sig korrelera med både annan sjuklighet, och dödlighet, vilket gör att måttet på gruppnivå är ett väldigt bra mått på den generella folkhälsan. Bedömningen är subjektiv och det är förstås upp till var och en av de svarande att väga in exempelvis fysisk och psykisk hälsa eller funktionsnedsättningar, men sammantaget kan vi anta att den självskattade hälsan utgör ett genomsnitt av allt som påverkar den generella upplevelsen av hälsa.

För lite mer än tio år sedan förkunnade bland andra WHO att "hälsoklyftan" skulle vara stängd inom en generation. I Sverige omvandlades ambitionen till ett mål om att de *påverkbara* skillnaderna i hälsa ska vara borta inom en generation. Och i Vision Västra Götaland går det att utläsa en liknande ambition där hälsoklyftorna ska utjämnas mellan grupper. Den generella bilden av resultaten visar att den självskattade hälsan i regionen är hög och förträffligt stabil över tid. Detta fynd går att tolka på två sätt. Det ena är att det är bra att det inte blir värre, det andra är att hälsoklyftan uppenbarligen inte stängs eller utjämnas mellan grupper. I denna rapport presenterar vi inga stratifierade resultat på självskattad hälsa över tid och över sociodemografiska grupper, men det är dock relativt tydligt att det finns en indikation på ojämlik hälsa mellan olika grupper. Högre självskattad hälsa är främst associerad med högre socioekonomisk status, vilket är förväntat och följer det mönster vi ser i många andra delar av västvärlden. Ekonomisk ojämlikhet är en av de starkast bidragande orsakerna till ojämlik hälsa, vi vet också att den ekonomiska ojämlikheten ökar i stora delar av västvärlden men också att den ökar relativt mer i Sverige jämfört med våra grannländer i Norden. I ett internationellt perspektiv ligger Sverige dock fortsatt bra till med en relativt låg ekonomisk ojämlikhet. Men de senaste årens expansiva penningpolitik har vidgat klyftan väsentligt, framför allt mellan de som har och inte har kapitalinkomster och reala tillgångar som fastigheter och bostäder. Historiskt har det varit svårt att på politisk basis försöka utjämna den ekonomiska ojämlikheten. En delförklaring är att det sannolikt inte finns ett brett stöd för den typ av omfördelningspolitik som krävs. Det parlamentariska läget där vi nu har flertalet jämnstora partier kräver finstämda känslspröt för att hålla sig väl med den stora och växande medelklassen. Frågan är, krasst formulerat, om inte Sveriges regering har mandatet att utjämna den ekonomiska ojämlikheten, hur ska någon annan kunna göra det?

När invånarna bedömer hur Västra Götalandsregionen sköter hälso- och sjukvårdens olika delar är det relativt stora skillnader. Den samlade bedömningen av sjukhusvård och vårdcentraler gör ett ganska stort hopp i kurvorna mellan 2019 och 2020 där fler är positiva 2020 och trenden håller i sig under 2021 enligt resultaten. Under hösten 2021 hade det visserligen lugnat sig på coronafronten men den ökade exponeringen av sjukhus och medicinsk forskning var fortfarande högt på medias agenda. Exponering tycks därför ge information och kunskap vilket också kan påverka en helhetsbedömning och förtroende. Det bekräftas av att vårdtagare, det vill säga personer som har besökt vården, är mer positiva i sin bedömning. När det gäller sjukvårdens olika delar så kan den mediala exponeringen ha påverkat bedömningarna över tid, vi ser främst att tillgången till vård och organisationens effektivitet har ökat ganska ordentligt mellan 2019 och 2021. Det förefaller däremot vara mer stabilt när personalens bemötande och den medicinska kvaliteten bedöms. Det är bara gällande organisationens effektivitet där fler, ungefär var femte, svarar att de inte har någon uppfattning. Bedömningen av själva sjukvården kan därmed sägas vara relativt god. Däremot är det alltså en utmaning att erbjuda en jämlik vård. Vi ser stora nationella skillnader mellan regioner och hälsoutfall och inom Västra Götalandsregionen är den ojämlika hälsan uppenbar främst mellan socioekonomiska grupper.

Infrastruktur och kollektivtrafik

Infrastrukturplanering och kollektivtrafik är två av Västra Götalandsregionens huvudsakliga ansvarsområden, tillsammans med det alltså största ansvaret, hälso- och sjukvård. I Vision Västra Götaland står det att utläsa att målet är en region med attraktiva lokala arbetsmarknader samt kortare avstånd för att öka sammanhållningen av regionen. Huruvida kortare avstånd innebär en centralisering eller snabbare kollektivtrafik ska vi låta vara osagt men en potentiell målbild kan ändå vara att förkorta det upplevda avståndet. En växande region i framkant ställer dessutom krav på väl fungerande infrastruktur och kollektivtrafik.

De övergripande resultaten indikerar att det råder en relativt stabil uppfattning över tid, åtminstone sedan 2018, kring hur Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller kollektivtrafiken och att vägar och järnvägar byggs ut. Det finns emellertid en relativt stark skiljelinje mellan stad och land, där de urbana invånarna är mer nöjda jämfört med de mer ruralt belägna. Det är sannolikt viktigt att nyansera inställningen till både kollektivtrafik och bilism beroende på vem som tillfrågas. De egna behoven och möjligheterna dikterar förmodligen en ganska stor del av inställningen till olika transportmedel men också drivmedel, vilket också har blivit ett högreaktivt bränsle i debatten om hållbarhet och gröna transporter. Framtida undersökningar behöver innehålla kompletterande frågor som berör tillgång till förmånsbil exempelvis, då förutsättningarna kan se väldigt annorlunda ut mellan sektorer.

När det kommer till bedömningar av infrastrukturprojekt i Västra Götaland indikerar de flesta större projekt en positiv balans, det vill säga fler är positiva än negativa. Sorgebarnen i sammanhanget är alltså trängselskatten och Västlänken. Ett tydligt mönster är att det verkar vara just närheten och hur påverkad man bedömer sig bli av infrastrukturens satsningar som verkar diktera hur positiv eller negativ man är. Den upplevda nyttan är också en viktig parameter men om nyttan ligger väldigt långt fram i tiden är det förmodligen en marginell effekt när frågan ställs idag. Det verkar som att män är något mer positiva till infrastrukturprojekt än kvinnor. Men störst skillnad ser vi mellan olika utbildningsgrupper där högre utbildning generellt innebär en mer positiv inställning till infrastrukturens satsningar. Och något omvänt, när det kommer till kollektivtrafiken verkar det generellt vara de som nyttjar den som är mer

nöjda, tillsammans med de som har lägre utbildning och där även hög ålder borgar för högre nöjdhet med kollektivtrafiken. Bilburna invånare i medelålder bosatta på landsbygd är mer negativt inställda till kollektivtrafiken. Den här uppdelningen i åsikter om bil jämfört med kollektivtrafik är relativt stabil över tid. Det går förstås inte att förneka att täthet mellan turer och linjer förvisso är mer av ett urbant fenomen, så för många på landsbygden är kollektivtrafik en omöjlighet. Det är heller inte orimligt att de som väljer att köra bil antingen gör det för att kollektivtrafiken bedöms som ett sämre alternativ eller att man är negativ till kollektivtrafiken för att försvara sin bilburna och bekväma livsstil, som dessutom kanske förstärks av en ekonomiskt fördelaktig förmånsbil som inte nödvändigtvis behöver kosta så mycket mer än ett periodkort i kollektivtrafiken.

Vision Västra Götaland – det goda livet pekar ut riktningen för verksamheten inom Västra Götalandsregionen. Denna rapport kan ses som en påse Gott och Blandat där vi presenterar vissa utvalda godbitar som till viss del berättar vilken bäring utvecklingsarbetet inom region har. Resultaten från den västsvenska SOM-undersökningen 2021 visar att det finns en bitvis stor överensstämmelse mellan visionen och många av utfallen, men att det alltså finns utmaningar och hinder för att nå andra delmål.

Resultaten indikerar att demokratin anses fungera väl, hälsan är god och stabil, arbetsmarknaden uppvisar stabilitet, välbefinnandet är på det hela taget mycket gott, merparten av infrastrukturprojekt bedöms som positiva, men kulturkonsumtionen har av förklarliga skäl fått en törn från coronapandemin. Men ett gemensamt drag i alla kapitel är den låga kännedomen om regionens arbete, vilket fördunklar vissa av resultaten. Det går också att argumentera utifrån till vilken grad utfallen beror på globala omständigheter snarare än lokala satsningar inom regionen. Invånarna är nöjda, men vad är invånarna nöjda med, mer exakt? Avslutningsvis, vi ser att det finns möjligheter med att utreda kännedom om regionens arbete hos invånarna mer ingående för att bättre kunna förklara utfallen i denna rapport.

Appendix

Information om den västsvenska SOM-undersökningen

SOM-institutet vid Göteborgs universitet genomför varje höst frågeundersökningar i syfte att kartlägga den svenska allmänhetens vanor och attityder på temat Samhälle, Opinion och Medier. Sedan 1986 genomförs en nationell frågeundersökning och sedan 1992 en regional undersökning i Västsverige. Därtill har det gjorts regionala undersökningar i Skåne (2004, 2006, 2008, 2011 och 2015) och i Värmland (2010, 2014, 2018 och 2022) samt en lokal undersökning i Göteborgs Stad (2016–2022). Data samlas in via postala samt webbaserade enkäter, och varje undersökning genomförs under i huvudsak samma förutsättningar för att resultaten från de olika åren, och mellan de olika undersökningarna, ska vara jämförbara.

SOM-institutet är en centrumbildning vid Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG), Göteborgs universitet och har sin bakgrund i ett långvarigt samarbete mellan de två grundarinstitutionerna Statsvetenskapliga institutionen och Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG). Sedan 2017 är SOM-institutet även inrättat som en fakultetsgemensam forskningsinfrastruktur vid samhällsvetenskapliga fakulteten, Göteborgs universitet.

Resultaten från SOM-undersökningarna redovisas i årliga publikationer där de samverkande forskarna presenterar analyser baserade på de senaste resultaten, med fokus på långsiktiga opinions- och medietrender. Varje år publiceras också ett antal rapporter med specialanalyser av enskilda ämnesområden. En utförlig metoddokumentation från den västsvenska SOM-undersökningen 2021 redovisas i metodrapporten ”Den västsvenska SOM-undersökningen 2021” (Falk, 2022).

Undersökningens upplägg

Fältarbetet för den västsvenska SOM-undersökningen följer i huvudsak samma upplägg från år till år. Likt tidigare år använde 2021 års västsvenska SOM-undersökning en undersökningsdesign som kallas blandad datainsamling (mixed mode) vilket innebär att flera datainsamlingsmetoder används i en och samma undersökning. I SOM-undersökningarna avser detta att postala enkäter och webbenkäter kombineras.

Undersökningen skickades ut till ett systematiskt sannolikhetsurval av befolkningen i Västsverige. Urvalsramen innefattade alla svenska och utländska medborgare som har sin primära adress i Västsverige¹⁸ och som är mellan 16 och 85 år¹⁹. År 2021 ingick 6 000 personer i det totala urvalet. Svaren samlades in mellan den 20 september och 30 december 2021. En stor andel av svaren inkom tidigt och 30 dagar in i fältarbetet hade drygt 30 procent av de slutgiltiga svaren kommit in. Under fältperioden genomfördes en serie påminnelser via post och SMS.

¹⁸ Från och med undersökningen 1998 täcker urvalet hela Västra Götalands län samt Kungälv kommun.

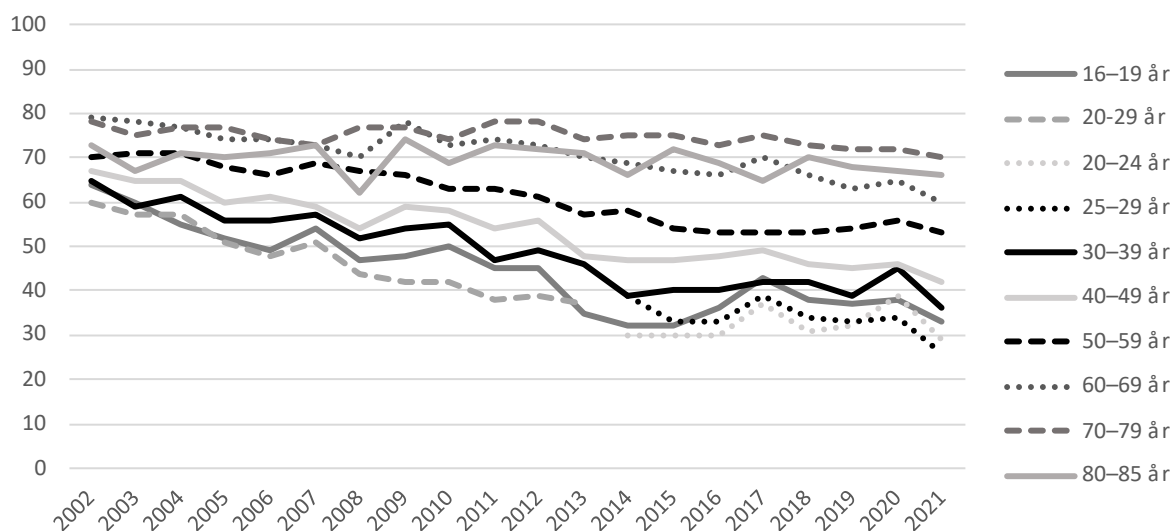
¹⁹ I undersökningarna 2000–2008 var åldersintervallet 15–85 år; 1992–1999 15–80 år.

Svarsfrekvens och representativitet

Av det ursprungliga urvalet på totalt 6 000 personer var det 2 713 personer som besvarade och skickade in formuläret vilket motsvarar en nettosvarsfrekvens på 47 procent²⁰.

Vilka som svarar och vilka som inte svarar på en frågeundersökning har betydelse för tolkningen av undersökningens resultat. Om en viss grupp är underrepresenterad och samma grupps svar tenderar att skilja sig från övrigas blir studiens resultat mindre giltiga för populationen som helhet. Trots att ungefär hälften av respondenterna inte svarar på enkäten är den demografiska representativiteten i svarsgruppen god i de flesta avseenden. I figur A.1 görs det däremot tydligt att en lägre andel i de yngre åldersgrupperna svarar på SOM-undersökningarna. I samband med undersökningen 2021 genomfördes ett metodexperiment med syfte att undersöka vilken typ av incitament som kan förväntas höja svarsfrekvensen, datakvaliteten och representativiteten hos respondenter mellan 18–39 år. De incitament som ingick i experimentet bestod av en trisslott och ett presentkort till ett värde av 50 kronor. Resultatet visade att såväl svarsfrekvensen som datakvaliteten minskade i de grupper som blev tilldelade ett presentkort i samband med undersökningen, samtidigt som representativiteten visade sig förbättras något. För en mer utförlig beskrivning av experimenten, se Falk (2022).

Figur A.2 Svarsfrekvens i olika åldersgrupper i den västsvenska SOM-undersökningen 2002–2021 (procent)

Träffsäkerheten i attitydfrågor om politiska förslag och bedömningar av ekonomin är hög trots variationen i svarsfrekvens mellan olika åldersgrupper. Frågor där det existerar större generationsskillnader, exempelvis nyhetskonsumtion, påverkas däremot något mer av att delar av befolkningen har en lägre representation i svarsunderlaget²¹.

²⁰ I nettosvarsfrekvensen har det så kallade naturliga bortfallet definierats bort. Till det naturliga bortfallet förs personer som är fysiskt eller mentalt oförmögna att svara på enkäten, personer som är avlidna, bortresta under större delen av fältperioden, emigrerade, har språksvårigheter eller inte alls talar svenska. Sammanlagt 193 personer, motsvarande 3,2 procent, har räknats bort som naturligt bortfall.

²¹ Elias Markstedt (2014) Representativitet och viktning. SOM-rapport 2014:20, SOM-institutet, Göteborgs universitet.

Procentskattningar och felmarginaler

SOM-undersökningarna bygger på ett slumpmässigt urval. Resultat från sådana urvalsundersökningar är alltid förknippade med en osäkerhet som kan uttryckas i form av en felmarginal. Med hjälp av en felmarginal går det att beräkna ett konfidensintervall kring till exempel en procentskattning. Vi kan förvänta oss att procenttalet för hela populationen befinner sig inom konfidensintervallet i 95 fall av 100 i en tänkt situation med många upprepade mätningar. Att vara medveten om felmarginalen gör att vi lättare undviker att dra slutsatser om förändringar eller gruppskillnader som enbart beror på slumpen. Tabellen nedan ger några exempel på hur stor felmarginalen är vid olika gruppstorlekar och procentskattningar.

Tabell A.1 Lathund för procentskattningar vid olika gruppstorlekar (felmarginaler och procentenheter)

Skattning	100	200	400	800	1000	2000
50 procent	±9,8	±6,9	±4,9	±3,5	±3,1	±2,2
30 procent	±9,0	±6,4	±4,5	±3,2	±2,8	±2,0
10 procent	±5,9	±4,2	±2,9	±2,1	±1,9	±1,3
6 procent	±4,7	±3,3	±2,3	±1,6	±1,5	±1,0
2 procent	±2,7	±1,9	±1,4	±1,0	±0,9	±0,6

Delregionerna som används i följande resultatredovisning är indelade i enlighet med indelningen i kommunförbund: *Göteborgsregionen*: Ale, Alingsås, Göteborg, Härryda, Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Partille, Stenungsund, Tjörn och Öckerö; *Sjuhärads*: Bollebygd, Borås, Herrljunga, Mark, Svenljunga, Tranemo, Ulricehamn och Vårgårda; *Skaraborg*: Essunga, Falköping, Grästorp, Gullspång, Götene, Hjo, Karlsborg, Lidköping, Mariestad, Skara, Skövde, Tibro, Tidaholm, Töreboda och Vara; *FyrBoDal*: Bengtsfors, Dals-Ed, Färgelanda, Lysekil, Munkedal, Orust, Sotenäs, Strömstad, Tanum, Trollhättan, Uddevalla, Vänersborg, Mellerud och Åmål.

Referenser

- Andersson, Ulrika, Arkhede, Sofia, Bergström, Annika, Jansson, Daniel, Martinsson, Johan & Klara Wärnlöf Bové (2017). *Västsvenska SOM-undersökningarna – Uppföljning av Vision Västra Götaland*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Antonsich, Marco (2010). Searching for belonging: An analytical framework. *Geography Compass*, 4(6), 644–659.
- Arbetsförmedlingen (2021). *Antal och andel öppet arbetslösa samt sökande i program med Aktivitetsstöd*. https://mellanarkivoffentlig.vgregion.se/alfresco/s/archive/stream/public/v1/source/available/sofia/rs7897-268913469-419/surrogate/Arbetsloshet_per_delregion_2021.pdf
- Arbetsförmedlingen (2021b). *SoA – Månadsstatistik*. https://statistik.arbetsformedlingen.se/extensions/Manadsstatistik_sid2/Manadsstatistik_sid2.html
- Andersson, Roger, Franzén, Mats, Hedman, Lina & Lindberg, Hans. (2017). *Segregation: Vad menas och hur mäts den?* (Rapport 2017:9). Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd. <https://forte.se/app/uploads/2017/05/fik-nr-9-webbboendesegregation.pdf>
- Baumeister, Roy F. & Leary, Mark R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497–529.
- Bergström, Lars (2004). *Livets mening. I Döden, livet och verkligheten*. Stockholm: Thales.
- Boije, Edvin & Ottervik, Mattias. (2014) *Svenskarna och civilsamhället*. I Annika Bergström & Henrik Oscarsson (red), *Mittfåra och marginal*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Bové, Klara & Jansson, Daniel (2017). *Kulturvanor i Västra Götaland*. I Ulrika Andersson och Annika Bergström (red) *En brokig gemenskap*. Göteborgs universitet: SOM-institutet
- Brülde, Bengt & Filip Fors (2014). *Vad gör ett liv meningsfullt?* I Annika Bergström & Henrik Oscarsson (red) *Mittfåra & marginal*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Carlander, Anders (2021). *Självs kattad hälsa och oro för coronaviruset i Sverige*. SOM-undersökningen om coronaviruset 2021. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Carlander, Anders, Falk, Elisabeth, Magnusson, Josefin, Sandelin, Frida, Weissenbilder, Marcus, Wärnlöf Bové, Klara & Öhberg, Patrik (2019). *Västsvenska SOM-undersökningen 2018 – Uppföljning av Vision Västra Götaland*. SOM-rapport 2019:31. Göteborgs universitet: SOM-institutet
- Craig, Stephen C., Niemi, Richard G., Silver, Glenn E. (1990). Political Efficacy and Trust: A Report on the NES Pilot Study Items. *Political Behavior*, vol 12(3):289–314.
- Carlander, Anders, Falk, Elisabeth, Jansson, Daniel, Sandelin, Frida & Marcus Weissenbilder (2020). *Västsvenska SOM-undersökningen 2019 – Uppföljning av Vision Västra Götaland*. SOM-rapport 2020:37. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Dahlberg, Staffan., Linde, J., & Holmberg, S. (2015). Democratic discontent in old and new democracies: Assessing the importance of democratic input and governmental output. *Political Studies*, 63, 18–37.
- Djerf-Pierre, Monika & Lena Wängnerud (2011). *Människors oro och politikens ansvar*. I Sören Holmberg, Lennart Weibull & Henrik Oscarsson (red) *Lycksalighetens ö*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

- Easton, David (1975). A Re-assessment of the Concept of Political Support. *British Journal of Political Science*, 5(4):435-457.
- Easton, David & Jack Dennis. (1967). The Child's Acquisition of Regime Norms: Political Efficacy. *The American Political Science Review*, 61(1):25–38.
- Ekonomifakta. *Arbetslösheten steg i 283 kommuner*. Hämtad 2022-12-07 från: [Arbetslösheten steg i 283 kommuner - Ekonomifakta](#)
- Falk, Elisabeth (2021). *Den västsvenska SOM-undersökningen 2020. Tabellrapport*. SOM-rapport 2021:27. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Falk, Elisabeth (2021). Den västsvenska SOM-undersökningen 2020. I Anders Carlander & Elias Johannesson (red) *Alltid måndag?* Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Falk, Elisabeth (2022). *Allmänhetens åsikter om politiska förslag 2021*. SOM-rapport 2022:36. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Falk, Elisabeth (2021). *Kulturvanor i Sverige 1987–2020*. SOM-rapport 2021:20. Göteborgs universitet: SOM-institutet
- Falk, Elisabeth, Sandelin, Frida, & Weissenbilder, Marcus (2022). Den västsvenska SOM-undersökningen 2021 – En metodöversikt. SOM-rapport 2022:4. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Folkhälsomyndigheten (2020). Självskattat allmänt hälsotillstånd. Senast uppdaterad 2020-03-16. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/tolkad-rapportering/folkhalsans-utveckling/resultat/halsa/sjalvskattat-allmant-halsotillstand/> (hämtad 2021-11-18)
- Folkhälsomyndigheten (2021). Självskattat hälsa. Senast uppdaterad 2022-03-18. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/tolkad-rapportering/folkhalsans-utveckling/resultat/halsa/sjalvskattat-allmant-halsotillstand/> (hämtad 2022-10-27)
- Gabrielsson, Daniel (2021). National identity and democracy: Effects of non-voluntarism on formal democracy. *Nations and Nationalism*, 28(2), 501–522.
- Göteborgs stadsteater (2021) *Teater under pandemin*. Hämtad 2021-11-23 från: <https://stadsteatern.goteborg.se/pa-scen/2019-2020/blandat-bandat/teater-under-pandemin/>
- Holmberg, Sören & Lennart Weibull (2005). Lyckan kommer, lyckan går. I Sören Holmberg & Lennart Weibull (red) *Lyckan kommer, lyckan går*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Holmberg, Sören (2019). Demokratiska val har en positiv effekt. I Anders Carlander, Patrik Öhberg & Elias Mellander (red) *Ingen kommer undan kulturen*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören & Lennart Weibull (2019). Den positiva valårseffekten finns även 2018. I Ulrika Andersson, Björn Rönnerstrand, Patrik Öhberg och Annika Bergström (red) *Storm och stiltje*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Holmlund, Helena, Sjögren, Anna & Öckert, Björn. (2020). *Jämlikhet i möjligheter och utfall i den svenska skolan* (Rapport 2020:7). IFAU. <https://www.ifau.se/globalassets/pdf/se/2020/r-2020-7-jamlikhet-i-mojligheter-och-utfall-i-den-svenska-skolan-langtidsutredningen.pdf>
- Hägglund, Jonas & Josefine Bové (2013). *Vision Västra Götaland*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

- Idler, Ellen L. & Yael Benyamini (1997). Self-Rated Health and Mortality: A Review of Twenty-Seven Community Studies. *Journal of Health and Social Behavior*, 38(1), 21–37.
- Karlsson, Lena. (2016). Att tillhöra en social klass. I F. Fors & J. Olofsson (Red.) *Utblick – Sverige i en internationell jämförelse*. (s 103 – 118). Umeå, Sociologiska institutionen, Umeå Universitet.
- Karp, Jeffrey A. & Susan A. Banducci (2008) Political Efficacy and Participation in Twenty-Seven Democracies: How electoral systems shape political behavior. *British Journal of Political Science*, 38 (2): 311-334.
- Lindblad, S, Lagergren Wahlin, F. Samuelsson, K & Wallström, H. (2022). Medborgarna om styrningen av den svenska skolan: Stat, marknad eller profession? I U. Andersson, H. Oscarsson, B. Rönnerstrand & N. Theorin. *Du sköra nya värld*. Göteborg: SOM-institutet.
- Linde, Johan & Joakim Ekman (2003). Satisfaction with democracy: A note on a frequently used indicator in comparative politics. *European Journal of Political Research*, 42: 391–408.
- Magnusson, Josefine & Wärnlöf Bové, Klara (2019). Kultur hit och Kultur dit? I Anders Carlander, Patrik Öberg & Elias Mellander (red) *Ingen kommer undan kulturen*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Martinsson, Johan & Carlander, Anders (red). (2021) *Västsvenska trender 1998 – 2021*. Göteborgs universitet: SOM-institutet
- Martinsson, Johan & Marcus Weissenbilder (2019) ”Polariserade problembeskrivningar?” i Ulrika Andersson, Björn Rönnerstrand, Patrik Öhberg & Annika Bergström (red) *Storm och stiltje*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Myndigheten för kulturanalys 2021. *Kulturvanor i pandemins tid - Fördjupande analys av invånarnas kulturvanor 2020*. Göteborg: Kulturanalys.
- Myndigheten för kulturanalys 2021. *Kulturvanor i Sverige 2021*. Kulturfakta 2022:3. Göteborg: Kulturanalys.
- Nilsson, Lennart (2009). Att leva i Väst – Sverige och Europa. I Nilsson, Lennart & Susanne Johansson (red) *Att bygga, Att bo, Att leva. En bok om Västra Götaland*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Nilsson, Mårten. 2021. *Så ska LO hålla i den största medlemsökningen på 35 år*. Arbetet. Hämtad 2021-11-25 från: <https://arbetet.se/2021/01/26/sa-ska-lo-halla-i-den-storsta-medlemsokningen-pa-35-ar/>
- Oscarsson, Henrik. (2011). Populära utflyktsmål i Västra Götaland. I Annika Bergström (red). *Västsvensk vardag*. SOM-institutet vid Göteborgs Universitet
- Oscarsson, Henrik, Solevid, Maria & Ahlbom, Jakob (2021). Hur mår demokratin i Göteborg? I Björn Rönnerstrand, Maria Solevid & Henrik Oscarsson (red) *Hög tid för Göteborg*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Purhonen, Semi, Gronow, Jukka & Rahkonen, Keijo (2011). Highbrow Culture in Finland: Knowledge, Taste and Participation. *Acta Sociologica* 54(4), 385–402.
- Regeringskansliet (2005). *Utbildning och ekonomisk utveckling – vad visar den empiriska forskningen om orsakssambanden?* Stockholm: XBS Grafisk Service.
- Rhemtulla, Mijke, Brosseau-Liard, Patricia. É., & Savalei, Victoria. (2012). When can categorical variables be treated as continuous? A comparison of robust continuous and categorical SEM estimation methods under suboptimal conditions. *Psychological Methods*, 17(3), 354–373.

Rönnerstrand, B, Solevid, M. (2021). Förtroende och tillit i en segregerad stad. I B. Rönnerstrand, M. Solevid & H. Oscarsson (Red). *Hög tid för Göteborg*. Göteborg: SOM-institutet.
SCB (2021). *Utländska medborgare i Sverige*. Senast uppdaterad 2021-09-14. <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/utlandska-medborgare-i-sverige/> (hämtad 2021-11-10)

Solevid, Maria (2017). Vi måste ta människors oro på allvar. I Ulrika Andersson, Jonas Ohlsson, Henrik Oscarsson & Maria Oskarson (red) *Larmar och gör sig till*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Southwell, Pricilla (2012). Political Alienation: Behavioral Implications of Efficacy and Trust in the 2008 U.S Presidential Election. *Review of European Studies*, vol 4 (2) :71–77.

SKR (2022). *Diagram för regionerna*. <https://skr.se/skr/ekonomijuridik/ekonomi/sektornisiffror/diagramforregionerna.1883.html> (hämtad 2022-11-04)

SOM-institutet (2021). *Västsvenska SOM-undersökningen 2020 – Uppföljning av Vision Västra Götaland*. SOM-rapport 2021:28. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

SOU 2022:10 (2022). *Sverige under pandemin*. Regeringskansliet, Stockholm.

Svenska kyrkan 2022. Medlemsutveckling 2020–2021, per församling, kommun och län samt riket. [https://www.svenskakyrkan.se/filer/1374643/MedlemsutvecklingLKF\(1\).pdf?id=2398412](https://www.svenskakyrkan.se/filer/1374643/MedlemsutvecklingLKF(1).pdf?id=2398412)

Sveriges television 2021. *Arbetsförmedlingen: Restaurangbranschen hårt drabbad av restriktionerna*. Hämtad: 2022-10-24. Från: <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/halland/arbetsformedlingen-cirka-50-000-restaurangjobb-har-rykt-under-pandemin>

Sveriges television 2022. *Ny Novusundersökning visar hur lite västsvensarna kan om regionpolitik*. Hämtad 2022-11-11 från <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/regionens-politiker-reagerar-pa-den-nya-novus-undersokningen-fran-svt-och-uppdrag-granskning>

Sveriges television 2021. *Publikrestriktioner kan bli kvar – kulturbranschen reagerar*. Hämtad 2021-10-24. Från: <https://www.svt.se/kultur/publikrestriktioner-kan-bli-kvar-konsertarrangor-vill-infora-halsopass>

Sveriges television 2020. *Nytt rekord för streamingtjänster i Sverige*. Hämtad 2022-10-24 från: <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/nytt-rekord-for-streamingtjanster-i-sverige>

UHR (2018) *Utbildning går i arv*. <https://www.uhr.se/publikationer/Rapporter/utbildning-gar-i-arv/>

VGR Analys (2019a). *Vår bästa tid är nu? Utbildning. Underlagsrapport till Regionrapport 2018/2019* 2019:11

VGR Analys (2019b). *Lycka för fler. Kan ett samhälle med mer fokus på lycka öka människors välbefinnande?* 2019:3.

VGR Analys. (2020). *Var det bättre förr?* (Regionrapport 2020:2). Västra Götalandsregionen. <https://www.vgregion.se/regional-utveckling/statistik-publikationer/aterkommande-aktiviteter/regionrapport--tillstandet-i-vastra-gotaland/>

VGR Analys (2021). *Hur pandemin påverkat invånarna i Västra Götaland – Executive Summary*. (2021:44) Västra Götalandsregionen.

VGR Analys. (2022). *Utveckling Västra Götaland*. (2022:23). Västra Götalandsregionen. <https://mellanarkiv->

offentlig.vgregion.se/alfresco/s/archive/stream/public/v1/source/available/sofia/rs7897-268913469-616/native/Utvveckling%20V%C3%A4stra%20G%C3%B6taland%20kvartal%201%202022.pdf

Vårdfokus (2022). *Regionerna ger kalla handen till statlig styrning av vården*. Vårdfokus, Stockholm. <https://www.vardfokus.se/nyheter/regionerna-ger-kalla-handen-till-statlig-styrning-av-varden/> (hämtad 2022-11-04)

Västtrafik (2022). Västtrafik AB - det här är vi. Hämtad 2022-10-25: <https://www.vasttrafik.se/om-vasttrafik/vasttrafik-ab/>

Västra Götalandsregionen (2005). *Vision Västra Götaland – Det goda livet*. Beredningsgruppen för regionutveckling.

Weissenbilder, Marcus (2020). *Svenska religionstrender*. SOM-rapport 2020. Göteborgs universitet: SOM-institutet

Wärnlöf Bové, Klara (2021) Mindre viktigt och inte så svårt? I Anders Carlander & Elias Johannesson (red) *Alltid måndag?* Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.

Öhberg, Patrik & Naurin, Elin (2021). Göteborgare kontaktar politiker. I Björn Rönnerstrand, Maria Solevid & Henrik Oscarsson (red) *Hög tid för Göteborg*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.

Öhlin, Mira (2010). Samhällsklassernas utbildningshorisont – är utbildning ett fritt val? I Maria Oskarson, Tomas Berglund och Mattias Bengtsson (red) *En Fråga Om Klass*. 1st ed. Malmö: Liber.

SOM-institutet vid Göteborgs universitet genomför årligen nationella och lokala frågeundersökningar och anordnar seminarier på temat Samhälle, Opinion och Medier.

SOM-institutet | Seminariegatan 1B | Box 710, 405 30 Göteborg
031 786 3300 | info@som.gu.se | www.gu.se/som-institutet

